

ZAŁĄCZNIK NR 1

DO UCHWAŁY NR XLII/207/06
RADY GMINY RAWA MAZOWIECKA
Z DNIA 25 PAŹDZIERNIKA 2006 R.

WÓJT GMINY
RAWA MAZOWIECKA

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY
RAWA MAZOWIECKA

TEKST ZMIANY STUDIUM

Organ sporządzający plan

Jednostka projektowa:



WIELOBRANŻOWE PRZEDSIĘBIORSTWO
PROJEKTOWO-HANDLOWO-USŁUGOWE

"MUR" Zbigniew Murawski

96-100 SKIERNIEWICE, ul. Prądyńskiego 13
tel./fax. (0-46) 834-81-23, kom. 0-607-570-039

e-mail: archmurawska@friend.pl

Projektant:

mgr inż. arch. Ewa Murawska

OKRĘGOWA IZBA URBANISTÓW
Z/S W WARSZAWIE
WA-138 upr. urb. 1259/92

Rawa Mazowiecka 2005 – 2006 r.

I. Informacje ogólne

1. Podstawa formalno – prawna.

Podstawą prawną opracowania zmiany studium stanowi uchwała nr 85/04 Rady Gminy Rawa Mazowiecka z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie przystąpienia do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rawa Mazowiecka realizowana zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 z 2003r; poz.717, z późniejszymi zmianami) oraz przepis § 8 ust. 1. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. Nr 118 poz.1233), Granice obszaru objętego zmianą studium stanowią granice administracyjne gminy.

2. Cel, przedmiot i zakres opracowania zmiany studium.

Celem sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest, zgodnie z ww. uchwałą o przystąpieniu, konieczność zrewidowania polityki przestrzennej w obszarze gminy Rawa Mazowiecka z uwagi na zaobserwowane nowe tendencje rozwoju obszaru gminy i nowe zamierzenia inwestycyjne, które nie mogą być zrealizowane w sposób wynikający z kierunków rozwoju gminy zadekretowanych w studium uchwalonym uchwałą nr XVI/116/2000 z dnia 26 kwietnia 2000 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rawa Mazowiecka.

Wejście w życie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 z 2003r; poz.717, z późniejszymi zmianami) skutkuje koniecznością zachowania przy opracowaniu planów miejscowych zgodności planu z ustaleniami studium. Niezmiernie ważne z punktu widzenia zapewnienia czynnego udziału społeczności lokalnej w stanowieniu dokumentów decydujących o aktach prawa miejscowego jest wymagane obecnie upublicznienie dokumentu studium przed jego uchwaleniem, a także zebranie i rozpatrzenie wniosków oraz uwag do projektu studium.

Przedmiotem opracowania zmiany studium jest cała gmina w granicach administracyjnych. Obszar gminy Rawa Mazowiecka objęty jest w znacznej części miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, obejmującymi zespoły miejscowości lub fragmentu miejscowości. Do planów tych, sporządzonych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. nr 15, poz.139, z późniejszymi zmianami) wykonano badanie spójności rozwiązań planistycznych z kierunkami polityki przestrzennej ustalonymi w studium.

Zakres niniejszego opracowania obejmuje zmianę kierunków polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań prawnych wynikających z ww. nowych przepisów a także – z innych dokumentów studialno-planistycznych, przede wszystkim o charakterze regionalnym dotyczących obszaru gminy Rawa Mazowiecka.

Uchwaleniu podlegają:

Rysunek zmiany studium – Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy
w skali 1:25 000

Tekst zmiany studium - Kierunki zagospodarowania przestrzennego

wraz z załącznikami graficznymi zawierającymi informacje istotne dla polityki przestrzennej gminy:

- **Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z potrzeb ochrony walorów i zasobów przyrodniczych oraz kulturowych** (zadania wynikające z przepisów odrębnych) – zał. nr 1 do tekstu zmiany studium,
- **Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z ograniczeń i zagrożeń związanych ze stanem funkcjonowania środowiska** – zał. nr 2 do tekstu zmiany studium,
- **Polityka przestrzenna – zadania lokalne.** Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym – zał. nr 3 do tekstu zmiany studium,
- **Polityka przestrzenna – zadania ponadlokalne.** Kierunki współpracy i koordynacji działań na szczeblu ponadlokalnym. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zał. nr 4 do tekstu zmiany studium.

3. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Rawa Mazowiecka położona jest w południowo – wschodniej części województwa łódzkiego i graniczy z następującymi gminami: miasto Rawa Mazowiecka, Głuchów, Skierniewice, Nowy Kawęczyn, Biała Rawska, Cielądz, Regnów, Żelechlinek, Czerniewice.

Struktura stanu użytkowania obszaru gminy przedstawia się następująco:

Ogólna powierzchnia	–	16 365, ha w tym:
- użytki rolne (w tym: grunty orne, sady, łąki, pastwiska, grunty pod stawami i rowami)	–	13 138, ha
- lasy i zadrzewienia	–	2 640, ha
- wody	–	37 ha,
- tereny osiedleńcze i komunikacyjne (w tym tereny rolne zabudowane)	–	730 ha,
- nieużytki	–	116 ha.

Gminę Rawa Mazowiecka – wg danych na dzień 30.06 2004 r. zamieszkiwało 8550 osób. Gęstość zaludnienia wynosi 52,1 osoby na 1 km².

Podstawową funkcją gminy jest produkcja rolnicza, obsługa produkcji rolnej oraz obsługa ludności. Funkcjami, które zaznaczają się w ostatnich latach jest rozwój mieszkalnictwa o charakterze podmiejskim i rekreacyjnym oraz obsługa komunikacji i transportu oraz aktywizacja gospodarcza związana z przebiegiem przez obszar gminy dróg krajowych.

II. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego.

1. Infrastruktura społeczna.

1.1. Administracja.

Wszelkie funkcje w zakresie administracji, takie jak: urząd gminy, banki, posterunek policji, zlokalizowane są w mieście Rawa Mazowiecka.

1.2. Instytucje kultury i oświaty

Na terenie gminy istnieją biblioteki zlokalizowane w/w wsiach: Boguszyce, Kurzeszyn, Kaleń, Huta Wałowska.

Nauka w zakresie podstawowym prowadzona jest w szkołach podstawowych, a po reformie oświaty – również w zespołach szkół ogólnokształcących (ZSO) zawierających szkołę podstawową i gimnazjum. Poza tym we wszystkich szkołach znajdują się klasy „0”:

Lp.	Lokalizacja szkoły (miejscowość)	Liczba uczniów w roku szkolnym 1998/99	Liczba uczniów w roku szkolnym 2004/05	Uwagi
1	Boguszyce	179	266	ZSO
2	Dziurdzioly	55	-	Szkoła zlikwidowana
3	Kaleń	45 (w klasach I-V)	17 (klasy I-III)	
4	Konopnica	96	69	
5	Kurzeszyn	155	132	ZSO
6	Pukinin	86	86	
7	Rossocha	81	57	
8	Stara Wojska	150	157	ZSO

1.3. Zdrowie i opieka społeczna.

Obsługę gminy w zakresie opieki zdrowotnej zapewnia przychodnia – niepubliczny zakład opieki zdrowotnej w Kurzeszynie oraz przychodnie w Rawie Mazowieckiej.

1.4. Straż pożarna.

Zabezpieczenie przeciwpożarowe to strażnice zlokalizowane we wsiach: Konopnica, Kaleń, Wołucza, Wilkowice, Przewodowice, Stara Wojska, Kurzeszyn, Niwna, Linków.

1.5. Łączność.

Usługi z zakresu łączności zlokalizowane są we wsiach: Kurzeszyn (pocztą i centrala telefoniczna), Księża Wola (pocztą), Stara Wojska (centrala telefoniczna).

1.6. Handel i gastronomia.

Podstawowe jednostki handlu detalicznego, jakimi są sklepy spożywczo-przemy-

słowe, zlokalizowane są we wsiach: Kaleń, Żydomice, Przewodowice, Pukinin (2), Chrusty, Boguszyce, Podlas, Pokrzywna, Niwna, Konopnica, Księża Wola, Wilkowice, Dziurdzioly (2), Stara Wojska, Rossocha, Wołuczka, Kurzeszyn (2), Soszyce, Janolin. Usługi gastronomiczne zlokalizowane są we wsi Kurzeszyn (bar), Ścieki i Wałowice (restauracje).

1.7. Cmentarze.

Na terenie gminy zlokalizowane są dwa cmentarze: rzymsko-katolickie – we wsi Zarzecze (Garłów) i we wsi Kurzeszyn.

2. Struktura społeczno-demograficzna.

2.1. Demografia.

Zaludnienie

Wielkość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy na koniec 1998r i 2002 r. przedstawiała się następująco:

Lp.	Miejscowość	pow. wsi [ha]	ludność na 31.12.1998	ludność na 31.12.2002	Gęstość zaludnienia
1.	Bugusławki Duże	128,12	132	109	103,1
2.	Budusławki Małe	393,87	115	144	29,3
3.	Boguszyce	688,15	479	488	69,6
4.	Boguszyce Małe	134,29	105	102	85,4
5.	Byszewice	322,67	226	242	70,2
6.	Chrusty	485,78	218	247	44,9
7.	Dziurdzioly	215,65	191	202	88,8
8.	Gaj	100,99	26	22	26,0
9.	Garłów	87,75	62	61	70,1
10.	Głuchówek + Nowy Głuchówek	266,46	181	190	68,0
11.	Helenów	126,30	43	43	34,1
12.	Jakubów	63,54	40	42	62,5
13.	Janolin + Huta Wałowska	349,46	177	169	50,7
14.	Julianów	331,13	157	160	47,4
15.	Julianów Raducki	118,63	28	25	23,5
16.	Kaleń	621,52	304	302	48,9
17.	Kaliszki	173,55	60	59	34,5
18.	Konopnica	520,43	411	431	79,0
19.	Księża Wola	495,06	248	257	50,1
20.	Kurzeszyn	337,21	155	144	46,0
21.	Kurzeszynek	148,12	54	52	36,5
22.	Nowy Kurzeszyn	434,88	301	288	69,2
23.	Leopoldów	255,59	105	113	41,0
24.	Linków	263,47	128	130	48,7
25.	Lutkówka	119,99	53	56	44,2
26.	Małgorzatów	215,30	29	34	13,5
27.	Matyldów	119,19	141	148	118,5

Lp.	Miejscowość	pow. wsi [ha]	ludność na 31.12.1998	ludność na 31.12.2002	Gęstość zaludnienia
28.	Niwna	330,15	269	270	81,5
29.	Nowa Wojska	339,53	206	193	60,6
30.	Pasieka Wałowska	238,16	103	112	43,3
31.	Podlas	454,05	176	178	38,8
32.	Pokrzywna	491,37	209	191	42,6
33.	Przewodowice	201,74	103	108	51,0
34.	Pukinin	718,03	521	530	72,6
35.	Rogówiec	101,07	63	58	62,4
36.	Rosocha /Nowa i Stara/	251,63	121	119	48,0
37.	Rossocha	377,26	380	376	100,8
38.	Soszyce	160,48	93	92	58,1
39.	Stara Wojska	367,57	147	155	40,0
40.	Stare Byliny	476,75	120	106	25,2
41.	Stary Dwór	111,47	43	40	38,7
42.	Ścieki	557,75	166	162	30,0
43.	Świnice	97,96	54	50	55,1
44.	Wałowice	627,86	254	267	40,4
45.	Wilkowica	851,78	405	394	47,5
46.	Wołucza	646,87	319	318	49,3
47.	Zagórze	538,49	108	108	20,1
48.	Zarzecze	143,40	90	100	62,9
49.	Zawady	220,21	174	178	79,1
50.	Zielone	252,67	92	93	36,4
51.	Żydomicze	274,42	176	165	64,2
Ogółem gmina		164,00	8561	8625	52,2

Z powyższego zestawienia wynika, iż najludniejszą wsią gminy są wsie: Pukinin – 530 osób, Boguszyce – 488, Konopnica – 431, Wilkowice – 394.

Natomiast największe zaludnienie na 1 km², znacznie powyżej średniej dla gminy - 52 osoby i średniej dla gmin wiejskich d. województwa skierniewickiego – 58 osób wykazują wsie: Matyldów – 118, Bogusławki Duże – 103, Rossocha – 100, Dziurdzioty – 88, Boguszyce Małe – 85, Niwna – 81.

Najmniejsze zaludnienie, poniżej średniej, występuje we wsiach: Małgorzatów – 13, Zagórze – 20, Julianów Raducki – 23, Byliny Stare – 25, Gaj – 26, Bogusławki Małe – 29.

Dynamika rozwoju ludnościowego gminy.

Rok	Liczba ludności	Przyrost ludności w wielkościach bezwzględnych	Średnioroczny przyrost ludności w wielkościach bezwzględnych
1970*	9593	- 355	- 44,4
1978*	9238	- 495	- 49,5
1988*	8743	- 224	- 74,7
1991	8519	+ 51	+ 51
1992	8570	- 5	- 5
1993	8505	- 9	- 9
1994	8556	- 7	- 7
1995	9549	+ 25	+ 25
1996	8574	+ 34	+ 34
1997	8608	- 47	- 47
1998	8561	- 47	- 47
2003	8514	- 47	-10

*dane ze spisu powszechnego, pozostałe dane GUS-WUS w Skierniewicach – ludność faktycznie zamieszkała oraz dane WUS w Łodzi.

W gminie w latach wcześniejszych następował powolny, ale systematyczny wzrost ludności. Od 1970 do 1991 zanotowano procesem odwrotny, tj. spadek zaludnienia. Największe rozmiary proces ten przyjął w latach 1988-1991. W kolejnych latach następują niewielkie wzrosty i spadki liczby ludności. Tendencje zanotowane w gminie Rawa Maz. są charakterystyczne dla ogółu obszarów wiejskich zarówno w skali i całego kraju, jak i województwa. Na początku lat dziewięćdziesiątych można zauważyć pewien spadek tempa wyludniania się wsi, głównie na skutek znacznego zmniejszenia się migracji do ośrodków miejskich, z powodu trudności ze znalezieniem miejsc pracy. Po 2000 r. zaznacza się stabilizacja liczby ludności na poziomie ok. 8 600 osób z niewielką tendencją wzrostową, związaną przede wszystkim z zagospodarowywaniem terenów przeznaczonych w planach miejscowych na cele zabudowy mieszkaniowej i rozwojem lokalnego rynku pracy generowanego przez stopniowe zainwestowanie terenów położonych w strefach przemysłowych miasta Rawa Mazowiecka.

Gmina Rawa należała w latach 80-i 90-tych XX w. do gmin o dużo większym przyroście naturalnym niż średnia dla gmin wiejskich i średnia dla całego b. województwa skierniewickiego. W 1995r. nastąpiło zrównanie liczby urodzeń i liczby zgonów, a następnymi latami notuje się już ujemny przyrost naturalny. Zjawisko to w gminie wystąpiło później niż w innych gminach województwa.

Drugim czynnikiem, oprócz przyrostu naturalnego, mającym wpływ na stan ludności w gminie, jest saldo migracji. Jego wielkości w gminie, na tle gmin wiejskich b. województwa, przedstawiają się następująco:

Rok	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Gm. Rawa w liczb. Bezwzględnych	-106		-103	-50	-30	-48	-16	+ 24	+ 12	+ 27
na 1000 mieszk.	-12,2	-12,9	-12,1	-5, 8	-3,5	-5,6	-1,9	+ 2,8	+ 1,4	+ 3,2
Gm. wiejskie woj na 1000 M	-9,9		-7,9	-5,6	-5,8	-2,1	-2,2	-2,2	-0,9	

Jak z powyższego zestawienia wynika, ujemne saldo migracji zostało zahamowane w gminie Rawa w 1996r podczas, gdy w gminach wiejskich byłego województwa skierniewickiego w dalszym ciągu występuje nadwyżka odpływu nad napływem ludności. Od 1996r. odnotowuje się wartości dodatnie migracji. Mniejszy odpływ ludności spowodowany został zmniejszeniem miejsc pracy w miastach i mniejszą ilością oddawanym do użytkowania mieszkań, zwłaszcza w budownictwie spółdzielczym. Napływ ludności do gminy Rawa może być związany z powstawaniem w gminie większej, niż w gminach sąsiednich, liczby miejsc pracy, czego potwierdzeniem jest poniższe zestawienie.

Porównując wielkości przyrostu naturalnego i migracji stwierdzić należy, iż w zwiększaniu się liczby ludności gminy Rawa większy wpływ ma napływ ludności, niż przyrost naturalny.

Struktura wiekowa ludności w/g wieku w 1997 r. w gminie Rawa Mazowiecka przedstawia się następująco:

	Ludność w wieku		
	Przedprodukcyjnym 0-17 lat	Produkcyjnym 18 – 59 kobiety (K) 18 – 64 mężczyźni (M)	Poprodukcyjnym 60 i więcej (K) 65 i więcej (M)
w liczbach bezwzględnych	2310,0	4513,0	1785,0
w odsetkach	26,8	52,4	20,7
w tym kobiety - w liczbach bezwzględnych	1154,0	2124,0	1064,0
- w stosunku % do ogółu ludności w danej grupie wiekowej	50,0	45,6	62,0

Struktura wiekowa ludności w/g wieku w 2003 r. w gminie Rawa Mazowiecka przedstawia się następująco:

	Ludność w wieku		
	Przedprodukcyjnym 0-17 lat	Produkcyjnym 18 – 59 kobiety (K) 18 – 64 mężczyźni (M)	Poprodukcyjnym 60 i więcej (K) 65 i więcej (M)
w liczbach bezwzględnych	2068,0	4935,0	1511,0
w odsetkach	24,3	58,0	17,7
w tym kobiety - w liczbach bezwzględnych	1038,0	2264,0	980,0
- w stosunku % do ogółu ludności w danej grupie wiekowej	50,2	45,9	64,9

Z powyższych danych wynika, że w gminie Rawa i gminach wiejskich w wieku przedprodukcyjnym występuje równowaga płci; w wieku produkcyjnym mężczyźni mają niewielką przewagę nad kobietami; w wieku poprodukcyjnym kobiety zdecydowanie dominują nad mężczyznami.

Dynamikę zmian w strukturze wiekowej ludności gminy w latach 1970 – 1998 przedstawia poniższa tabela:

Ludność w/g wieku w %	1970*	1978*	1988*	1998**	2003
0 - 17 lat	34,4	29,7	28,8	25,5	24,3
18 - 59 lat 18 - 64	50,6	54,8	51,7	54,5	58,0
60 i więcej 65 lat	15,0	15,5	19,5	20,0	17,7

* dane NSP

** dane ewidencji ludności - lipiec 1998 r.

Na podstawie przedstawionych danych zauważyć można systematyczny spadek ludności w wieku do 17 lat i systematyczny wzrost ludzi w wieku 60, 65 lat i więcej, a po 1998 r. – wzrost liczby osób z roczników w wieku produkcyjnym.

Zestawienie porównawcze struktury ludności w/g wieku w stosunku do gmin sąsiednich, średniej dla województwa skierniewickiego oraz do średniej gmin wiejskich b. województwa zawiera poniższa tabela a. (dane w/g WUS w Skierniewicach z 1997 r.).

	Struktura w/g wieku w procentach		
	0-17 lat	18-59 lat K 18-64 lat M	60 i więcej K* 65 i więcej M**
Gm. Biała Rawska	25,8	55,4	18,8
GM. Cielądz	27,1	53,2	19,7
Gm. Głuchów	25,8	53,7	20,5
Gm. Nowy Kawęczyn	24,5	53,0	22,5
Gm. Rawa	26,8	52,4	20,8
Gm. Regnów	25,4	54,4	20,2
Gm. wiejskie województwa	26,1	55,5	18,4
Woj. skierniewickie	26,0	58,6	15,4

Z powyższych danych wynika, iż wszystkie wymienione gminy mają wyższy od średniej dla gmin wiejskich i średniej dla województwa odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Gmina Rawa ma zdecydowanie niższy od wartości średnich odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Niekorzystne wskaźniki występują w gminie Rawa i ościennych gminach w stosunku do średnich województwa i do średnich dla gmin wiejskich województwa przy obliczeniu współczynnika ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, co obrazuje poniższa tabela (stan na 31.12.97 r.):

Gminy (osoby)							
Biała Rawska	Cielądz	Głuchów	Nowy Kawęczyn	Rawa Maz.	Regnów	Gm. ziemskie	Ogółem woj. sk-ckie
80,4	87,8	86,1	88,7	83,4	83,9	80,3	70,6

Zdecydowanie najmniej korzystne wskaźniki struktury wiekowej ludności posiada gm. Nowy Kawęczyn. Choć to negatywne zjawisko występuje we wszystkich ościennych gminach, to jego natężenie jest zróżnicowane.

Zróznicowanie występuje także wewnątrz gminy Rawa, co obrazuje poniższe zestawienie procentowe (w/g danych ewidencji ludności na koniec 1998 r).

Miejscowości	Liczba ludności ogółem	Struktura ludności w/g wieku		
		0 – 17 lat	18 - 59 lata (kobiety) 18 - 64 lata (mężczyźni)	60 lat i więcej (kobiety) 65 lat i więcej (mężczyźni)
Bugusławki Duże	115	25,0	63,5	11,5
Bugusławki Małe	132	24,0	57,5	18,5
Boguszyce	479	30,7	55,7	13,6
Boguszyce Małe	105	31,4	53,3	15,3
Byszewice	226	25,7	52,2	22,1
Chrusty	218	25,2	55,1	19,7
Dziurdzioly	191	22,5	60,2	17,3
Gaj	26	15,4	65,4	19,2
Garłów	62	17,7	50,0	32,3
Głuchówek + Nowy Głuchówek	181	31,0	51,4	17,7
Helenów	43	11,6	58,2	30,2
Jakubów	40	17,5	70,0	12,5
Janolin + Huta Wałowska	177	31,1	50,3	18,6
Julianów	157	33,8	53,5	12,7
Julianów Raducki	28	17,9	50,0	32,1
Kaleń	304	31,0	51,3	17,7
Kaliszki	60	18,3	48,3	33,3
Konopnica	411	23,1	52,8	24,1
Księża Wola	248	27,0	45,6	27,4
Kurzeszyn Stary	155	21,3	49,7	29,0
Kurzeszynek Nowy	54	13,0	55,6	31,5
Kurzeszyn	301	25,2	56,5	18,3
Leopoldów	105	24,8	49,5	25,7
Linków	128	35,9	48,4	15,7
Lutkówka	53	32,1	45,3	22,6
Małgorzatów	29	3,4	51,7	44,9
Matyldów	141	24,1	51,8	17,1
Niwna	269	27,1	59,3	13,4
Nowa Wojska	206	26,2	53,9	19,9
Pasieka Wałowska	103	18,5	52,4	29,1
Podlas	176	29,0	55,7	15,3
Pokrzywna	209	22,0	59,8	18,2
Przewodowice	103	20,4	52,4	27,2
Pukinin	521	19,8	63,1	17,1
Rogowiec	63	22,2	54,0	23,8
Rossocha /Nowa i Stara/	121	24,8	53,7	21,5
Rossocha /ZDR/	380	25,5	60,0	14,5
Soszyce	93	32,3	49,5	18,2

Miejscowości	Liczba ludności ogółem	Struktura ludności w/g wieku		
		0 – 17 lat	18 - 59 lata (kobiety) 18 - 64 lata (mężczyźni)	60 lat i więcej (kobiety) 65 lat i więcej (mężczyźni)
Stara Wojska	147	32,0	49,0	19,0
Stare Byliny	120	12,5	60,8	26,7
Stary Dwór	43	23,3	48,8	27,9
Scieki	166	20,5	56,0	23,5
Świnice	54	14,8	61,1	24,1
Wałowice	254	24,8	52,0	23,2
Wilkowica	405	27,9	51,0	21,1
Wołucza	319	24,5	52,7	22,9
Zagórze	108	26,0	49,0	25,0
Zarzecze	90	21,1	56,7	22,2
Zawady	174	25,3	50,0	24,7
Zielone	92	31,4	44,7	23,9
Żydomicze	176	29,0	56,8	14,2
Ogółem	3561	18,3	54,4	20,3

Do wsi o zdecydowanie niekorzystnej strukturze wiekowej ludności należą wsie: Garłów, Helenów, Julianów Raducki, Kaliszki, w których odsetek ludności "starszej" sięga dużo powyżej średniej dla gminy i wynosi około 30%, a we wsi Małgorzatów 44%.

Do wsi o znacznie wyższym odsetku ludności młodej należą wsie: Boguszyce, Boguszyce Małe, Janolin, Julianów, Kaleń, Lutkówka, Podlas, Soszyce, Stara Wojska, Wilkowice, Zielone, Żydomicze, gdzie odsetek ludzi w wieku przedprodukcyjnym jest znacznie wyższy niż średnia w gminie i wynosi około 30%.

Z wykazu zamieszczonego poniżej wynika, iż wśród użytkowników gospodarstw rolnych w gminie Rawa dominują ludzie w wieku 30 – 49 lat (49,53%). Dużą grupę stanowią ludzie w wieku 50 – 59 lat (17,83%), a także w wieku 65 lat i więcej (15, 18%); ludzie młodzi w wieku do 29 lat stanowią tylko 9,59%.

Poziom wykształcenia ludności w wieku 15 lat i więcej faktycznie zamieszkałej w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej) według powszechnego spisu rolnego z 1996 r prowadzi do wniosku, że przeszło 50% ludności w rolniczych gospodarstwach domowych posiada wykształcenie podstawowe i podstawowe nieukończone. Łącznie z ludnością o wykształceniu zawodowym stanowią 80% ludności w gospodarstwach rolniczych. Wyższe wykształcenie posiada 2% ludności w gospodarstwach rolniczych, a wykształcenie średnie – 17,6% (w tym średnie ogólnokształcące – 4,66%, średnie zawodowe – 11,25%, policealne – 1,64%). Wielkość i te są zbliżone we wszystkich ościennych gminach.

Poziom wykształcenia ludności związanej z rolnictwem w b.województwie skierniewickim przedstawiał się w 1996r następująco: wyższe – 2,5%, policealne – 1,4%, średnie zawodowe – 15,0%, średnie ogólnokształcące – 4,2%, zasadnicze zawodowe – 27,7%, podstawowe ukończone – 41,4%, podstawowe nieukończone i bez wykształcenia – 7,8%.

W gminie Rawa Mazowiecka wykształcenie średnie (ogólnokształcące i policealne) posiada zdecydowanie większa liczba kobiet niż mężczyzn. Także wykształceniem wyższym i średnim zawodowym legitymuje się więcej kobiet. Podobne proporcje na korzyść kobiet występują i w większości pozostałych gmin rejonu rawskiego.

2.2. Rynek pracy.

W 1997r. na ogólną liczbę 4694 osoby w wieku produkcyjnym ze źródeł pozarolniczych utrzymują się 843 osoby, tj. 17,9% ludności, w tym najwięcej w przemyśle (działalności produkcyjnej) sektora prywatnego – 356 osób, tj. 42,2% zatrudnionych w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego); budownictwie – 137 osób (16,3%) z czego 35% w sektorze publicznym, 65% w sektorze prywatnym; w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie – 119 osób (14,1%), z czego 76% w sektorze publicznym, 24% w sektorze prywatnym; edukacji – 108 osób (12,8%) – w sektorze publicznym; w handlu i naprawach – 88 osób (10,4%), tj. 99% w sektorze prywatnym.

Pracujący w gospodarce narodowej" (bez rolnictwa indywidualnego) - stan na 30 września 1997

GMINY		Z liczby ogółem													
o - ogółem a - sektor publiczny b - sektor prywatny	Ogółem	W tym kobiety	Rolnictwo, łowiectwo, fermyarstwo	Przemysł		Budownictwo	Handel i naprawy	Transport składownictwo i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm	Administracja publiczna i obrona narodowa	edukacja	Ochrona zdrowia i opieka socjalna	Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	
				Razem	W tym działalność produkcyjna										
Biała Rawska	o	304	154	42	118	118	0	7	6	1	2	0	116	12	0
	a	140	104	4	0	0	0	0	6	0	2	0	116	12	0
	b	164	50	38	118	118	0	7	0	1	0	0	0	0	0
Cielądz	o	215	139	27	62	62	0	0	8	0	5	26	68	16	2
	a	126	91	2	0	0	0	0	8	0	4	26	68	16	2
	b	89	48	25	62	62	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Głuchów	o	442	289	13	149	149	4	48	8	10	35	20	123	27	3
	a	216	162	2	0	0	4	0	8	0	29	20	123	27	3
	b	226	127	11	149	149	0	48	0	10	6	0	0	0	0
Nowy Kawęczyn	o	264	159	16	11	11	0	5	6	8	132	21	50	12	2
	a	223	141	0	0	0	0	0	6	0	132	21	50	12	2
	b	41	18	16	11	11	0	5	0	8	0	0	0	0	0
Rawa Mazowiecka	o	843	233	119	366	356	137	88	7	1	1	0	108	9	4
	a	268	138	91	0	0	48	1	7	0	0	0	108	9	4
	b	575	95	28	356	356	89	87	0	1	1	0	0	0	0
Regnów	o	78	56	0	1	1	1	2	4	9	0	16	31	13	1
	a	66	46	0	0	0	1	0	2	0	0	16	31	13	1
	b	12	10	0	1	1	0	2	2	9	0	0	0	0	0

Zatrudnienie w gospodarce narodowej w gminie Rawa (bez rolnictwa indywidualnego i bez firm zatrudniających do 5 osób) w/g danych WUS w Skierniewicach (stan na koniec września 1997 r.) oraz w/g Programu Aktywizacji Bezrobotnych w mieście i gminie Rawa przedstawia poniższa tabela:

Lata	Ogółem	w tym kobiety	
		liczba	%
1986	606,0	217,0	35,8
1987	610,0	234,0	38,3
1988	613,0	240,0	39,1
1991	580,0	220,0	37,9
1992	712,0	246,0	34,5
1993	637,0	213,0	33,4
1994	617,0	219,0	35,4

Lata	Ogółem	w tym kobiety	
		liczba	%
1995	640,0	200,0	31,2
1996	768,0	235,0	30,5
1997	843,0	233,0	27,6
Dynamika zmian w %	139,1	107,4	
2003	584,0	170,0	29,1
2004	464,0	209,0	45,0

W latach 1986-88 obserwujemy zrównoważony poziom zatrudnienia. W 1992 r. nastąpił znaczny wzrost z 580 do 712 osób. Przez następne 3 lata nastąpił spadek zatrudnienia i od 1996r. do 1997r. notujemy znowu znaczny wzrost, o 36,6 % w stosunku do 1995r. Liczba pracujących w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego i zatrudnionych w firmach do 5 osób) zwiększyła się w 1997r. w stosunku do 1986r o 39,1 %, natomiast liczba pracujących kobiet zwiększyła się tylko o 7,4 %.

Porównując dane dotyczące zatrudnienia w poszczególnych działach gospodarki narodowej, trzeba pamiętać, że do roku 1992 grupowanie zatrudnionych odbywało się w/g Klasyfikacji Gospodarki Narodowej, a od roku 1993 odbywa się w/g Europejskiej Klasyfikacji Działalności

Największe zmiany w strukturze zatrudnienia zauważa się w sektorze rolnictwa (bez rolnictwa indywidualnego), w którym następuje żywiołowy rozwój w 1995r w stosunku do 1994r, szczególnie w sektorze publicznym. W następnych latach sytuacja ustabilizowała się, notuje się jedynie niewielkie odchylenia in plus lub in minus. Duży wzrost zatrudnienia zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i względnych zauważa się w budownictwie, którego gwałtowny rozwój przypada na rok 1997r. i to zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Dynamiczny jest również rozwój handlu i napraw, a szczególnie w stosunku do 1995 r., w którym nastąpił spadek w porównaniu do 1994r, a następnie wzrost o 877 %. Pozostałe działy nie mają istotnego znaczenia w strukturze zatrudnienia ludności z wyjątkiem publicznego sektora edukacji i ochrony zdrowia, w których notuje się nieznaczną redukcję zatrudnienia.

Dynamika zmian jednostek zarejestrowanych w systemie REGON według sekcji EKD w gminie.

Jednostki zarejestrowane w systemie Regon według sekcji EKD (Europejskiej Klasyfikacji Działalności) oraz miast i gmin. Stan w dniu 25.12.1999r. według danych Urzędu Statystycznego.

Gmina	Ogółem	
	razem	w tym sektor prywatny
Cielądz w tym:	120	114
<i>Spółki cywilne</i>	6	6
<i>osoby fiz.</i>	99	99
Głuchów w tym:	236	225

<i>spółki prawa handlowego</i>	1	1
<i>spółki cywilne</i>	12	12
<i>osoby fiz.</i>	190	190
Kowiesy w tym:	122	116
<i>spółki prawa handlowego</i>	1	1
<i>spółki cywilne</i>	5	5
<i>osoby fiz.</i>	106	106
Nowy Kawęczyn w tym:	116	110
<i>spółki prawa handlowego</i>	1	1
<i>spółki cywilne</i>	8	8
<i>osoby fiz.</i>	93	93
Rawa w tym:	292	283
<i>spółki prawa handlowego</i>	3	2
<i>spółki cywilne</i>	17	17
<i>osoby fiz.</i>	257	257
Regnów w tym:	59	57
<i>spółki cywilne</i>	3	3
<i>osoby fiz.</i>	50	50

W gminie Rawa od 1990r obserwujemy stały wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Największy przyrost nastąpił w grupie małych, prywatnych zakładów, zatrudniających do 5 osób. W 1990 r. w tej grupie było 156 przedsiębiorstw, a w 1999 r. – 330. Ogółem liczba przedsiębiorstw w gminie wzrosła o 174.

Przedsiębiorstwa w gminie Rawa Mazowiecka w latach 1990-1995 (według programu aktywizacji bezrobotnych i przeciwdziałania bezrobociu z 1997 r opracowanego przez dr Teresę Topczewską i dr Marię Stachurka–Geller).

wielkość przedsiębiorstwa w/g zatrudnienia	1990	1991	1992	1993	1994	1995	wzrost spadek +- 90 / 95
od 101 do 500 osób	-	-	-	-	-	1	+ 1
od 51 do 100 osób	1	1	-	1	1	1	0
od 11 do 50 osób	5	6	6	5	7	8	+ 3
od 5 do 10 osób	7	7	7	9	10	10	+ 3
do 5 osób	143	166	176	173	202	225	+ 82
Razem	156	180	189	188	220	245	+ 89

W okresie transformacji ustrojowej całkowicie zniknęły, zostały sprywatyzowane, bądź zredukowały zatrudnienie wszystkie jednostki państwowe i spółdzielcze, stanowiące przed rokiem 1990 główne miejsca zatrudnienia, a likwidacji uległy następujące przedsiębiorstwa: Rolnicza Spółdzielnia w Wilkowicach – zatrudniająca w 1990 r 45 osób, Cegielnia Podlas – 15 osób, Sochaczewskie Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Julianowie – 15 osób, tuczami a Zakładów mięsnych w Kurzeszynie – 10 osób, Spółdzielnia Transportu Wiejskiego – 80 osób. Sprywatyzowano w drodze sprzedaży lub dzierżawy: Państwowe Gospodarstwa Rybne w Pokrzywniej i Bylinach (redukcja zatrudnienia o 34 osoby), Zakład Naprawczy w Konopnicy (redukcja zatrudnienia o 10 osób), Spółdzielni a Kótek Rolniczych

i Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki w Rososze (redukcja o 35 osób). Łącznie na terenie gminy w ciągu sześciu lat zatrudnienie w uspołecznionych zakładach pracy spadło o 77% – zatrudnienie straciły 262 osoby.

Charakterystyczną cechą działalności gospodarczej w gminie jest mały potencjał kapitałowy firm, stanowiący istotną barierę dalszego rozwoju i modernizacji.

Ale oprócz małych firm istnieją i takie, które zatrudniają od 5 do 10 osób – jest ich 10. Firm o większym zatrudnieniu jest 10. Do największych zakładów produkcyjnych zatrudniających powyżej 10 osób należą:

1. Metalbud – Nowicki we wsi Podlas,
2. Zootechniczny Zakład Doświadczalny w Rososze,
3. Zakład mięsny "Męcina" w Niwnej,
4. Sob. Pol. Sobolewski – mechanika pojazdowa we wsi Konopnica,
5. Piekarnia J. Krók w Kurzeszynie,
6. Zakład stolarski – Libera Sławomir,
7. Zakład Usług Mechanizacyjnych w Kurzeszynie,
8. Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno – Drogowych w Konopnicy.
9. Zakłady przetwórstwa mięsnego w Wałowicach.

2.3. Bezrobocie i jego struktura.

Poziom bezrobocia.

Bezrobocie w gminie w latach 1992-1997

Lata	Ogółem	kobiety	
		liczba	%
1992	537	218	40,6
1993	699	252	36,1
1994	584	226	38,7
1995	504	222	44,0
1996	436	214	49,1
1997	334	186	55,6

W gminie pod koniec 1997 r. było 334 bezrobotnych z czego 55,6 % stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem 1992 bezwzględna wartość bezrobocia zmalała o 203 osoby, tj. o 37,8 %. Tempo tego spadku w populacji kobiet było znacznie niższe i wynosiło 32 osoby, tj. 14,7 %, co spowodowało wzrost udziału kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych z 40,6 % do 55,6 %.

Poziom bezrobocia na terenie gminy, wobec braku danych dotyczących liczby czynnych zawodowo, może charakteryzować udział bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym, który w 1997 r. wynosił 7,1 %.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym

Rok	Liczba bezrobotnych	ludność w wieku produkcyjnym	gmina Rawa w %
1993	699	4560	15,3
1994	584	4564	12,8
1995	504	4572	11,0
1996	436	4644	9,4
1997	334	4694	7,1

Udział bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (stan na koniec grudnia 1997r.).

	Ludność w wieku produkcyjnym	Bezrobotni	
		ogółem	w %
Biała Rawska	4957	275	5,5
Cielądz	2320	175	7,5
Głuchów	3392	173	5,1
Nowy Kawęczyn	1893	70	3,7
Rawa	4694	334	7,1
Regnów	1066	41	3,8
Województwo	248425	14325	5,8
Gminy wiejskie	121568	6554	5,4
Gminy miejskie	126857	7771	6,1

Spośród gmin ościennych największy procent bezrobotnych w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym posiada gmina Cielądz (7,5 %), a następnie gmina Rawa (7,1 %), to jest około 507 więcej niż średnia dla gmin wiejskich województwa. Z procentowych wskaźników podanych w tabeli wynika, iż bezrobotni w wieku produkcyjnym są liczniejsi w miastach niż na wsi, ale nieznacznie, tylko 0,7 %. Wśród bezrobotnych w gminie 56 % stanowią kobiety (prawie tyle samo wynosi średnia dla województwa i dla gmin wiejskich województwa). Spośród ludności w wieku produkcyjnym bezrobotnymi pozostają najczęściej ludzie w wieku mobilnym tj. od 18-44 lat. Największy odsetek bezrobotnych w tej grupie ma gmina Cielądz i Rawa.

Niepokojący jest także fakt, iż w gminie Rawa i gminach sąsiednich dłużej niż 12 miesięcy pozostaje blisko 50 % bezrobotnych; w gm. Rawa 48,5 %; w Nowym Kawęczynie – 30 %; średnia dla gmin wiejskich wynosi 44,1 %.

Struktura bezrobotnych w/g wieku w gminie Rawa w latach 1992-1997.

Lata	Bezrobotni w wieku											
	15 – 17		18 – 24		25 – 34		35 – 44		45 – 54		54 i >	
	liczba	X	liczba	X	liczba	X	liczba	X	liczba	X	liczba	X
1995	1	0,2	231	45,8	145	28,8	97	19,2	23	4,6	7	1,4
1996	1	0,2	221	51,0	85	19,5	88	20,2	41	9,4	0	-
1997*	1	0,3	157	43,6	104	28,9	73	20,3	24	6,7	1	0,3

*stan na dzień 30.06.97

W strukturze bezrobotnych stabilizację można zauważyć w grupie młodocianych i w grupie 35 – 44 lat, a także w grupie powyżej 54 lat. Tutaj bezrobocie spadło do zera w 1996r. i wzrosło o 0,3 % w 1997r. W grupie 18 – 24 w 1996r. nastąpił wzrost bezrobocia o prawie 5 %, a następnie zmniejszył się o 7,4 %, odwrotnie niż w przedziale 25 – 34, gdzie najpierw nastąpił prawie 9% spadek, a potem prawie 9 % wzrost bezrobocia. Te znaczne wahania na rynku pracy w gminie dotyczą także dużej zmienności w rejestracji podmiotów gospodarczych. Generalnie odnotowuje się ich wzrost, wiele z nich zostało wykreślonych z ewidencji, a część zawiesiła swoją działalność. Z Programu Aktywizacji Bezrobotnych wynika również, iż w grupie bezrobotnych absolwentów przeważają absolwenci z wykształceniem średnim zawodowym. Ich udział ciągle gwałtownie rośnie z 30 % w 1992 r. do 54 % w 1996r., a nawet do 61% w pierwszej połowie 1997 r. Drugą grupą zawodową są absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (28%). Zjawisko to podobnie przebiega w skal

i kraju i świadczy o braku przystosowania szkolnictwa zawodowego do zmieniających się potrzeb na rynku pracy.

2. 4. Mieszkalnictwo.

Zasoby mieszkaniowe w gminie wg danych statystycznych za 1997r. przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie	mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	przeciętna pow. użytkowa w m ²	
				1 mieszkania	na 1 osobę
Biała Rawska	2413	7757	154291	63,9	17,3
Cielądz	1247	3931	81087	65,0	18,6
Głuchów	1589	5672	121332	76,4	19,3
Nowy Kawęczyn	1210	3508	67637	55,9	18,9
Rawa	2229	7089	139972	62,8	16,3
Regnów	507	1599	32977	65,0	16,8
Województwo	13010	429093	7730029	59,4	18,5
gminy wiejskie	62711	210173	4131727	65,9	19,0
gminy miejskie	57479	218920	3598302	53,3	17,9

Ludność w mieszkaniach w 1997r.

Wyszczególnienie	przeciętna		
	liczba izb w mieszkaniu	liczba osób w mieszkaniu	osób na liczbę
Biała Rawska	3,21	3,69	1,15
Cielądz	3,15	3,49	1,11
Głuchów	3,57	3,95	1,11
Nowy Kawęczyn	2,90	2,95	1,02
Rawa	3,18	3,86	1,21
Regnów	3,15	3,87	1,23
województwo	3,30	3,22	0,98
gminy wiejskie	3,35	3,47	1,04
gminy miejskie	3,24	2,98	0,92

Na ocenę jakości warunków mieszkaniowych mają wpływ następujące czynniki:

wielkość mieszkań – powierzchnia użytkowa w m² przypadająca na 1 mieszkanie,
wielkość mieszkań – powierzchni a użytkowa w m² przypadająca na 1 osobę,
przeciętna liczba izb w mieszkaniu,
przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie,
przeciętna liczba osób przypadająca na 1 izbę.

Spośród gmin ościennych gmina Rawa posiada po gm. Nowy Kawęczyn najmniejsze mieszkania i najmniejszą powierzchnię użytkową przypadającą na 1 osobę oraz jedną z najmniejszych w województwie liczbę izb w mieszkaniu. Generalnie średnie wielkości mieszkań i powierzchni użytkowych przypadających na 1 osobę są większe na wsi niż w miastach.

Zarówno mieszkania jak i izby są przeludnione. Na 1 izbę przypada więcej niż 1 osoba (1,21 os/izbę):

- 1,04 osób na izbę, to średnia dla gmin wiejskich województwa,
- 0,92 osób na izbę, to średnia dla gmin miejskich województwa,
- 0,98 osób na izbę, to średnia dla województwa

Generalnie w zakresie samodzielności zamieszkania w miastach panują lepsze warunki niż na wsi. Na 1 izbę przypada mniej niż 1 osoba.

2.5. Prognoza demograficzna.

Analizując zjawiska demograficzne w gminie na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, iż na zwiększanie się liczby ludności gminy większy wpływ ma dodatnie saldo migracji (napływ ludności spoza terenu gminy) niż przyrost naturalny. Wartości salda migracji wykazują stałą, dodatnią tendencję wzrostową, podobnie jak i przyrost naturalny, aczkolwiek nieco wolniejszą. Można zatem założyć, iż tendencje te utrzymają się w najbliższym czasie. Opierając się na tym założeniu przy opracowywaniu prognozy demograficznej założono, iż wskaźnik rocznego przyrostu naturalnego będzie kształtował się na poziomie +0,8, a saldo migracji na poziomie +2,5. Stąd też wielkości prognozy demograficzne na kolejne lata przedstawiają się następująco (dane wyjściowe według stanu na 01.12.98):

Rok	Liczba ludności
2005	8580 - 8680
2010	8700 - 8766
2015	8800 - 8856
2020	8650 - 8937

3. Środowisko przyrodnicze – charakterystyka warunków fizjograficznych

Gmina Rawa Mazowiecka otaczająca miasto leży w centralnej części powiatu rawskiego wchodzącego w skład województwa łódzkiego. Mimo niskiego, bo niespełna 27% udziału gleb dobrych w całości arealu gruntów użytkowanych rolniczo, gmina ma charakter rolniczy. Tereny leśne zajmują 14,4% omawianego obszaru. Słabo rozwinięty przemysł i przetwórstwo ma niewielkie znaczenie w bilansie gospodarczym gminy. Na omawianym terenie zlokalizowanych jest kilka obiektów mogących znacząco oddziaływać na stan środowiska – związanych przede wszystkim z funkcjonowaniem miasta Rawa Mazowiecka i strefy podmiejskiej (oczyszczalnia ścieków, nieczynne i funkcjonujące wysypiska śmieci).

3.1. Rzeźba terenu - geomorfologia.

Wg regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski (J. Kondracki 1988 r.) obszar gminy Rawa Mazowiecka znajduje się w obrębie dwóch mezoregionów Wysoczyzny Rawskiej i Wzniesień Łódzkich. Granica między nimi biegnie doliną Rawki płynącej od południowo-zachodniej granicy gminy na północ przez środek gminy. Rzeźba terenu jest tu dość urozmaicona. W krajobrazie dominuje falista morena denną zlodowacenia Warty. Powierzchnia terenu wznosi się tu przeciętnie od 140 do 170 m npm. osiągając maksimum 190,7 m npm. w rejonie Małgorzatowa na północno-zachodnich obrzeżach gminy.

Na północ, a wyraźniej na południe od Rawy Mazowieckiej równoleżnikowo ciągną się pasy pagórków i wzgórz morenowych związanych ze strefą maksymalnego zasięgu lądolodu zlodowacenia Warty. Względne deniwelacje powierzchni terenu są tu największe i dochodzą miejscami do 40 m. Teren gminy Wysoczyznę Rawską rozcina południkowo dolina Rawki z rozległymi tarasami wysokimi i tarasem zalewowym. Towarzyszą jej liczne, często suche doliny boczne. Największymi dolinami spływają do Rawki jej prawobrzeżne dopływy: Krzemionka, Rylka i Białka. W północno-wschodniej części gminy, w dolinie Rawki rzędna powierzchni terenu osiąga minimum wynoszące ok. 124,7 m npm. (na granicy gminy na północ od Wołaczy). Na zachód od Rawy i na zachód od Kurzeszyna i Wołuczy rozciągają się płaskie obszary o charakterze równiny moreny dennej. Rzędne powierzchni terenu zamykają się tu głównie w przedziale 175 – 185 m npm. Nieliczne, wyraźnie rysujące się kulminacje mają charakter wzgórz kemowych lub wzgórz morenowych. Ze względu na dobre gleby obszary te charakteryzują się korzystnymi warunkami do produkcji rolnej. W obrębie wysoczyzny morenowej występują liczne formy wytopiskowe w postaci zagłębień po bryłach martwego lodu. Są one najczęściej wypełnione wodą tworząc tzw. "oczka wodne". Większe formy wytopiskowe o charakterze niecek zaadaptowała na swą dolinę rzeka Rawka. Największą nieckę położoną na południowo-zachodnich obrzeżach gminy zajmują obecnie rozległe stawy rybne (Siemień, Lubicz, Działacz i mniejsze). Współczesna, stosunkowo urozmaicona powierzchnia terenu jest wynikiem deglacjacji (wycofania się) lądolodu zlodowacenia Warty i późniejszych procesów denudacyjno-erozyjnych, które złagodziły i wyrównały rzeźbę postglacjalną oraz wytworzyły sieć dolin tworzących w wielu miejscach bardzo wyraźne krawędzie.

3.2. Warunki geologiczno - gruntowe.

3.2.1. Budowa geologiczna.

Dla oceny warunków fizjograficznych podstawowe znaczenie ma analiza budowy geologicznej utworów powierzchniowych. W związku z tym w ramach niniejszego opracowania pominięto omówienie wglębnej budowy geologicznej. Na powierzchni terenu znajdują się wychodnie utworów czwartorzędowych reprezentowanych głównie przez gliny zwałowe, piaski i żwiry morenowe oraz piaski fluwioglacjalne (wodnolodowcowe).

Poza terenami rozciągającymi się na zachód od Rawy Mazowieckiej i na zachód od Kurzeszyna i Wołuczy, gdzie rozległe obszary zbudowane są z glin zwałowych, utwory glacialne występują głównie w postaci płatów w obrębie utworów piaszczystych. Na całym obszarze powszechnie występują piaski i żwiry morenowe oraz piaski fluwioglacjalne. W obrębie wyżej wspomnianych osadów wyraźnie zaznaczają się "punktowe" wychodnie takich utworów plejstoceńskich, jak:

- iły i mułki i piaski zastoiskowe występujące w obrębie zboczy doliny rzeki Rawki,
- piaski, żwiry i gliny pagórków o charakterze moren czołowych w pasie W-E w centralnej części gminy oraz na południe od Rawy Mazowieckiej,
- piaski, żwiry i głązy tworzące pagórki i wzgórza o charakterze moren czołowych zakorzenionych w osadach głównie glacialnych i rzadziej w utworach fluwioglacjalnych żwirowo-piaszczysta nadbudowa piasków i żwirów zalegających głównie na glinach zwałowych pagórki morenowe akumulacyjne zakorzenione w osadach fluwioglacjalnych,
- piaski i mułki niewielkich wzniesień kemowych występujących głównie w południowej i w zachodniej części gminy.

Reasumując należy stwierdzić, że na powierzchni terenu powszechnie występują jako dominujące utwory fluwioglacjalne (piaski) a także utwory glacialne (piaski i żwiry

oraz gliny zwałowe), piaszczyste tarasy wysokie (nadzalewowe doliny Rawki). Inne wcześniej wymienione utwory plejstoceńskie charakteryzują się bardzo ograniczonym zasięgiem i w skali gminy mogą mieć jedynie lokalne znaczenie. Młodsze utwory postglacjalne i współczesne osady holoceniowe zalegające na glinach zwałowych i piaskach fluwioglacjalnych powstały w wyniku procesów denudacyjno-erozyjnych (doliny rzeczne i cienkie pokrywy eluwialne) oraz eolicznych (wydmy głównie w południowej części gminy) a także akumulacyjnych (piaszczyście tarasy zalewowe oraz piaszczyste i organiczne wypełnienia form wytopiskowych),

3.2.2. Ocena geotechniczna gruntów powierzchniowych.

Osady czwartorzędowe występujące w strefie przypowierzchniowej stanowiące podłoże budowlane dla różnorodnych obiektów, charakteryzują się zróżnicowanymi cechami geotechnicznymi w zależności od ich genezy. Grunty powierzchniowe gminy ze względu na ich charakterystykę geotechniczną można podzielić na następujące grupy:

- a. grunty sypkie,
- b. grunty spoiste,
- c. grunty organiczne – nienośne i słabonośne piaski i namuły dolin rzecznych i obniżeń bezodpływowych.

Ad. a. Najkorzystniejszymi cechami fizyko-mechanicznymi charakteryzują się przepuszczalne grunty sypkie. Na obszarze gminy Rawa Mazowiecka są to:

- piaski i żwiry morenowe oraz piaski wodno lodowcowe w obrębie wysoczyzny morenowej,
- piaski, żwiry i mułki tarasów nadzalewowych dolin rzecznych,
- piaski eluwialne glin zwałowych,
- piaski eoliczne.

Wszystkie wymienione grunty cechują korzystne parametry wytrzymałościowo-odkształceniowe. Parametry te są uzależnione od składu mechanicznego, mineralogicznego, struktury, wilgotności i stopnia zagęszczenia gruntu. Najbardziej korzystnymi cechami w tej grupie gruntów charakteryzują się piaski. Ich zdolność do przenoszenia obciążeń jednostkowych wynosi co najmniej 250 kPa.

Słabszymi parametrami geotechnicznymi charakteryzują się piaski eluwialne glin zwałowych z przewarstwieniami i domieszkami pyłów oraz słabo zagęszczone piaski wałów wydym. Jednak i one stanowią dobre podłoże budowlane. Dopuszczalne obciążenia jednostkowe wynoszą minimum 150 kPa.

Ad. b. Plejstoceńskie grunty spoiste na terenie gminy reprezentowane są głównie przez gliny zwałowe oraz łą i mułki i piaski zastoiskowe. Są one wykształcone z reguły jako gliny piaszczyste w przewodzie nieskonsolidowane. Występują w stanie od plastycznego do półzwartego. Wyższy stopień plastyczności występuje z reguły w stropie warstwy i podlega wahaniom w zależności od aktualnej wilgotności. Miąższość warstwy podlegającej wahaniom wilgotności nie przekracza 1 m. Głębiej warunki są stabilne, a glina zwałowa tworzy dość jednorodną warstwę o stałych parametrach wytrzymałościowo-odkształceniowych. Dopuszczalne obciążenia jednostkowe na głębokości ok. 1 m poniżej stropu warstwy glin zwałowych wynoszą ok. 200 kPa.

Łą i mułki zastoiskowe tworzą warstwę niejednorodną. Występują zróżnicowane odmiany litologiczne gruntów od pyłów piaszczystych poprzez gliny pylaste do łą. Duża rozpiętość parametrów geotechnicznych w obrębie gruntów zastoiskowych sprawia, że posadowienie obiektów budowlanych na obszarach ich występowania powinno być poprzedzone badaniami polowymi i ekspertyzami geotechnicznymi. Jednak w większości grunty zastoiskowe nadają się do bezpośredniego posadowienia standardowych obiektów budowlanych.

Ad. c. W grupie tej umieszczone nierozdzielone grunty dolin rzecznych i obniżeń bezodpływowych. Są to na terenie gminy głównie holocenijskie namuły, piaski próchniczne (humusowe) oraz luźne piaski rzeczne tarasów zalewowych z domieszką substancji organicznych występujące bezpośrednio na powierzchni. Z uwagi na bardzo słabą wytrzymałość mechaniczną i wysoki poziom wód gruntowych, grunty te nie nadają się do bezpośredniego posadowienia wszelkich obiektów budowlanych.

Generalnie w podłożu na obszarze gminy Rawa Mazowiecka dominują grunty nośne. Grunty nie nadające się do bezpośredniego posadowienia występują głównie w dnach dolin rzecznych i obniżeń bezodpływowych.

3.2.3. Surowce mineralne.

Na terenie gminy występują dwa zarejestrowane bilansowe złoża kruszyw budowlanych w miejscowościach Stara Wojska i Linków (północny - zachód gminy). Jako potencjalne obszary do pozyskiwania kruszyw można wskazać tereny rozciągające się na wschód od Kurzeszyna (północno – wschodnia część gminy). Inne potencjalne tereny występowania złóż kruszyw są porośnięte lasami.

Na terenie gminy Rawa Mazowiecka występują następujące udokumentowane złoża kruszyw naturalnych (wg danych bilansu złóż):

Nazwa złoża	kopalina	Stan zagospodarowania	Pow. w ha	Zasoby geologiczne (t)	Zasoby przemysłowe (t)	wydobycie	Koncesja
Stara Wojska II - pole A	kruszywo naturalne	zagospodarowane, eksploatacyjne okresowo	0.33	9 000	1000	prywatny	
Stara Wojska II - pole B	kruszywo naturalne	rozpoznane szczegółowo	0.47	36 000	36 000	prywatny	
Kolonia Wołuczka	kruszywo naturalne	zaniechane	2.20	182 000			
Kurzeszyn	kruszywo naturalne	rozpoznane szczegółowo	3.90	195 000			
Konopnica	kruszywo naturalne	eksploatowane	1,4			prywatny	na złożo „Konopnica A-I” - Wojewody łódzkiego z dnia 15.06.2005r znak: DG.Sk.IV.7412-2-33/05 do 31.08.2007r.
Kolonia Wołuczka I	kruszywo naturalne	eksploatowane				prywatny	Wojewody łódzkiego z dnia 04.08.2003r do 31.08.2018r.
Linków	kruszywo naturalne	zagospodarowane, eksploatacyjne okresowo	2.70	225 000	225 000	prywatny	Wojewody skierniewickiego z dnia 18.01.1993r znak:O.II.7513-2-22a/96 do 18.01.2007r.

3.3. Warunki wodne.

3.3.1. Wody powierzchniowe.

Gmina w całości leży w dorzeczu Rawki tworzącej zlewnię III rzędu w obrębie zlewni Bzury. Długość rzeki wynosi 98,7 km z czego w granicach gminy znajduje się jedynie środkowy odcinek rzeki. W zachodniej części gminy Rawa płynie w kierunku północno-wschodnim, a od Rawy Mazowieckiej bieg rzeki zmienia się na północny. Rawa posiada kręte koryto, liczne meandry i starorzecza, które można obserwować zwłaszcza na odcinku na północ od Rawy Mazowieckiej. W kilku punktach wody Rawki są piętrowe. Największe sztuczne zbiorniki w dolinie rzeki znajdują się powyżej Rawy Mazowieckiej. Są to: zbiorniki Tatar (w obrębie miasta) i Boguszyce oraz stawy w sąsiedztwie Bylin. Poniżej Rawy Mazowieckiej zbiorniki są dużo mniejsze (Żydomice, Kurzeszyn, Wołuczka). Poza tym na obszarze wysoczyzny istnieją liczne drobne "oczka" oraz lokalne zabagnienia o charakterze efemerycznym i obszary źródliskowe (tzw. młaki i wysięki).

Zbiorniki retencyjne wynikające z „Programu małej retencji dla województwa łódzkiego”:

zbiornik	Powierzchnia [ha]	Pow. w tys. m ³	rzeka	zlewnia	dorzecze
Boguszyce	106,00	1450,00	Rawka	Bzura	Wisła
Tatar	20,00	240,00	Rawka	Bzura	Wisła
Wołuczka	6,60	99,00	Białka	Bzura	Wisła

3.3.2. Jakość wód powierzchniowych

Rawka przyjmuje wiele zrzutów ścieków zarówno przemysłowych jak i komunalnych, głównie z terenu miasta Rawa Mazowiecka. Istotnym źródłem zanieczyszczeń są także spływy powierzchniowe. Rawa w obrębie gminy (jak i na całej swej długości) prowadzi wody o jakości nie odpowiadającej obowiązującym normom. Wskaźnikiem, który głównie decyduje o dyskwalifikacji wód rzeki – jest cynk. Miano Coli nie przekracza wartości dopuszczalnych dla III klasy czystości.

W obrębie gminy na Rawce zlokalizowane są cztery punkty pomiarowo kontrolne, gdzie badana jest jakość wód. W punktach tych takie wskaźniki jak zawiesina ogólna i fosforany przyjmują wartości stężenia gwarantowanego powyżej normy; jednak wysokość przekroczenia jest nieznaczna. Podobnie jak dla Rawki, wskaźnikiem, który powoduje, że wody Krzemionki (wpada do Rawki powyżej Rawy Mazowieckiej) nie odpowiadają obowiązującym normom jest cynk. Wartości stężenia gwarantowanego pozostałych wskaźników nie przekraczają wysokości odpowiadającej III klasie czystości. Zważywszy, że przekroczenie w przypadku cynku jest minimalne, można stwierdzić, że wody Krzemionki są względnie czyste. Rylka wpadająca do Rawki na terenie Rawy Mazowieckiej na całej długości prowadzi wody nie odpowiadające normom. Najwyższe wartości przekroczenia odnotowuje się w przypadku miana Coli. Oprócz tego przekroczenie normy występuje pod względem stężenia cynku. W rzece występuje niedobór tlenu rozpuszczonego. Pozostałe wartości wskaźników stężenia gwarantowanego mieszczą się w wartościach dopuszczalnych dla III klasy czystości wód. Białka wpadająca do Rawki na północnej granicy gminy w porównaniu do wcześniej omawianych rzek prowadzi wody najbardziej zanieczyszczone. Przekroczenia obowiązujących norm zanotowano w przypadku takich wskaźników jak: miano Coli, fosforany, azotyny, żelazo ogólne, cynk i mangan. Przekroczenia są nieznaczne.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że na tle jakości wód innych rzek regionu wody powierzchniowe w obrębie gminy Rawa Mazowiecka są zanieczyszczone w znacznie mniejszym stopniu.

3.3.3. Wody gruntowe.

Warunki występowania wody gruntowej są pochodną ukształtowania powierzchni terenu i budowy geologicznej. Na obszarze gminy Rawa Mazowiecka wyróżniono trzy rejony hydrogeologiczne o odmiennym sposobie występowania wody gruntowej naj płytszego poziomu wodonośnego.

Na załączonej mapie warunków gruntowo-wodnych symbolem "A" oznaczono obszar, gdzie naj płytszy poziom wody gruntowej występuje pod postacią warstwy wodonośnej wśród utworów o dobrej i średniej wodoprzepuszczalności (piaski wodnolodowcowe, piaski eoliczne, piaski rzeczne, eluvia). Swobodne zwierciadło wody gruntowej występuje na głębokości uzależnionej od lokalnego ukształtowania powierzchni terenu i kierunku podziemnego przepływu wód.

Na mapie warunków gruntowo-wodnych (będącej załącznikiem do tekstu studium z lat 1998-2000) głębokości do zwierciadła wody gruntowej przedstawiono przy pomocy hydroizobat. Obrazują one stan zwierciadła wody gruntowej zbliżony do średniego wieloletniego. Latem zwierciadło wody gruntowej obniża się, a wiosną podnosi się przeciętnie o 0,3 – 0,5 m w stosunku do stanu przedstawionego na mapie. Miąższość piaszczystej warstwy wodonośnej na obszarze rejonu hydrogeologicznego "A" zmienia się w szerokich granicach. Największe wartości osiąga w obrębie wyraźnych kulminacji powierzchni terenu, gdzie miąższość tych utworów powszechnie przekracza kilkanaście metrów i więcej, a wody gruntowe występują tu stosunkowo głęboko (kilka lub kilkanaście m ppt). Rzadziej utwory sytkie są płytko (2-3 m ppt.) lub bardzo płytko (<2,0 m ppt.) podścielone glinami zwałowymi. Słabo przepuszczalne gliny stanowią wtedy ekran utrzymujący infiltrujące wody opadowe na płytkim poziomie.

Omawiane, naj płytsze wody gruntowe nie są izolowane od powierzchni terenu, stąd wrażliwość warstwy wodonośnej na zanieczyszczenie jest duża. Najsilniej narażone na kumulację zanieczyszczeń są obszary o małej zasobności i słabej wymianie wód (mała miąższość warstwy wodonośnej).

Symbolem "B" na załączonej mapie oznaczono rejon, gdzie brak ciągłej warstwy wodonośnej, a woda gruntowa występuje okresowo w cienkiej pokrywie piaszczystej lub eluwalnej, leżącej na utworach trudno przepuszczalnych, takich jak gliny zwałowe. Częste są tu również sączenia występujące w glinach zwałowych. Bardzo słabe warunki filtracji sprawiają, że podziemny, poziomy przepływ wody gruntowej jest praktycznie niemożliwy. Woda gruntowa gromadzi się dzięki miejscowej infiltracji, a zanika w wyniku parowania. W okresach mokrych, przy słabym parowaniu, praktycznie na całym obszarze oznaczonym symbolem "B" wody przypowierzchniowe występują pod postacią izolowanych, soczewkowatych warstw wodonośnych znikomej miąższości lub jako sączenia na głębokości mniejszej niż 1 m. Wysoki stan wód utrzymuje się względnie długo. Podczas suszy letniej na znacznych obszarach przypowierzchniowa woda gruntowa zanika całkowicie, a utrzymują się będące podciśnieniem wody podziemne zawarte w piaszczystych soczewkach wśród warstwy nieprzepuszczalnej. Okresowo występujące płytkie wody przypowierzchniowe na obszarze rejonu hydrogeologicznego "B" ograniczają możliwość lokalizacji obiektów budowlanych z podpiwniczeniem.

Trzeci wydzielony rejon hydrogeologiczny oznaczony symbolem "C" charakteryzujący się brakiem występowania płytkich wód gruntowych związany jest z kulminacjami powierzchni terenu w zachodniej i południowej części gminy w obrębie utworów glacialnych i (glin zwałowych – gdzie przy wyraźniejszych spadkach powierzchni powoduje, że wody opadowe szybko spływają powierzchniowo i w głąbnie

na tereny niżej położone) oraz na południowym wschodzie w utworach fluwioglacjalnych osiągających kilkumetrową miąższość.

Charakter budowy geologicznej (głina zwałowa z lokalnie cienką warstwą piasków fluwioglacjalnych) przy wyraźniejszych spadkach powierzchni powoduje, że wody opadowe szybko spływają powierzchniowo i wгłębnie na tereny niżej położone.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że znaczne obszary gminy charakteryzują się stosunkowo głębokim występowaniem wód gruntowych rejonie hydrogeologicznym oznaczonym na mapie symbolem "A" i "C". Najpłycej wody gruntowe występują w dolinach rzek i w obrębie wyraźnych obniżeń powierzchni terenu.

Na części terenów położonych na zachodzie i północy gminy występują okresowo płytkie wody gruntowe utrzymujące się na stropie glin zwałowych. Obszary te zaznaczono na mapie symbolem "B".

3.3.4. Wody podziemne.

Warunki hydrogeologiczne w obrębie gminy są bardzo zróżnicowane. Występują tu trzy piętra wodonośne:

- I. czwartorzędowe,
- II. trzeciorzędowe,
- III. jurajsko - kredowe.

Na większej części omawianego terenu, a zwłaszcza w rejonie Rawy Mazowieckiej, w rejonie doliny Rawki i doliny Rylki wody podziemne wyżej wymienionych pięter wodonośnych pozostają ze sobą oraz z wodami powierzchniowymi w więzi hydraulicznej i znajdują się w strefie aktywnej wymiany.

Występują tu korzystne warunki infiltracji wód atmosferycznych ze względu na powszechne występowanie powierzchniowych utworów piaszczystych. To z kolei na tle słabej izolacji pierwszego poziomu wodonośnego i wгłębnych więzi hydraulicznych niesie ze sobą możliwość łatwej migracji zanieczyszczeń z powierzchni terenu do wód podziemnych od piętra czwartorzędowego po jurajskie.

Lokalizacja nowych otworów studziennych na terenie całej gminy jest możliwa w uzgodnieniu ze Starostwem Powiatowym w Rawie Mazowieckiej w ramach zatwierdzonych w kategorii A+B+C zasobów zlewni rzeki Rawki z utworów czwartorzędu, trzeciorzędowego, kredy i jury – decyzja MOŚZNiL nr KDH/013/5554/91 z dnia 8.08.1991.

Ad. I. W utworach czwartorzędowych występuje powszechnie jedna, a na wschód od linii NW-SE Rawa Mazowiecka - dolina Rylki - dwie warstwy wodonośne. Pierwsza warstwa związana jest z utworami piaszczystymi występującymi od powierzchni terenu bez izolacji lub pod nakładem pierwszego, najmłodszego poziomu glin zwałowych. Warstwa ta zwykle charakteryzuje się swobodnym lustrem wody. Powszechnie eksploatują ją studnie kopane i studnie wiercone użytkowników, których potrzeby wodne są niewielkie. Wydajność tej warstwy wodonośnej sięga do 20 – 25 m³/h. Głębokość studni wynosi od 20 do 40 m ppt.

Druga warstwa wodonośna zalega pod starszymi poziomami glin zwałowych lub pod utworami pylasto – ilastymi na głębokości poniżej 50 m ppt. Wody tej warstwy mają charakter naporowy, a potencjalne wydajności otworów studziennych mogą przekraczać 100 m³/h. Omawianą warstwę wodonośną ujmują studnie zaopatrujące wodociągi wiejskie w północno-wschodniej części gminy. Woda zawiera ponadnormatywne zawartości związków żelaza i manganu. Są one stosunkowo łatwe do usunięcia w odżelaziaczach. Pod względem zawartości innych składników woda nie budzi zastrzeżeń. Obie warstwy wodonośne są eksploatowane w ramach zasobów wód podziemnych zlewni rzeki Rawki.

Ad. II. Wody piętra trzeciorzędowego związane są piaszczystymi osadami oligocenu

i miocenu występującymi na północny-wschód od linii Kurzeszyn – Konopnica – Pukinin. Wody te pozostają w związku hydraulicznym z drugą warstwą wodonośną czwartorzędowego piętra wodonośnego. W kierunku północno-wschodnim od wspomnianej wyżej linii Kurzeszyn – Konopnica – Pukinin utwory trzeciorzędowe stopniowo się zapadają się, a studnie głębinowe ujmują płytsze wody czwartorzędowe.

Ad. III. Wodonośne utwory jury tworzą poziom użytkowy na południowy-zachód od linii Rawa Mazowiecka – dolina Rylki, gdzie zwłaszcza w rejonie Rawy Mazowieckiej występują pod niewielkim nadkładem utworów czwartorzędowych tworząc drugi poziom wodonośny. Wody jurajskie występują w skałach węglanowych i w piaskowcach. Strop tych utworów zalega stosunkowo płytko, bo kilkadziesiąt metrów poniżej powierzchni terenu. Występujące liczne okna geologiczne o słabo przepuszczalnym nadkładzie sprawiają, że wody jurajskie występują tu w związku hydraulicznym z wodami czwartorzędowymi i są bezpośrednio zasilane z opadów atmosferycznych. Omawiane piętro wodonośne jest głównym źródłem zaopatrzenia Rawy Mazowieckiej w wodę. Wody te ujmują również ujęcia wody dla obiektów byłych Rawskich Zakładów Mięśnych a także wiejskie ujęcie wodociągowe w Boguszycach, gdzie zaprojektowano rozległą, wspólną strefę ochrony pośredniej dla obu ujęć, co szerzej omówiono w następnym podrozdziale.

3.3.5. Ochrona wód podziemnych przed zanieczyszczeniem

Wg "Atlasu Map Głównych Zbiorników Wód Podziemnych w Polsce" pod redakcją A. S. Kleczkowskiego (Inst. Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej AGH w Krakowie, 1990 r.) większa część terenu gminy, tj. obszar obejmujący dolinę Rawki i tereny położone na zachód od doliny Rawki wraz z obszarem miasta Rawa Mazowiecka, znajdują się w obrębie tzw. Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO). Na załączniku nr 1 do tekstu pokazano orientacyjną granicę zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oraz orientacyjną granicę Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO). Na obszarze położonym

w zasięgu zbiornika należy przeciwdziałać zmianą warunków wodnych i nie wprowadzać inwestycji wpływających niekorzystnie na stan zasobów i czystości wód podziemnych.

Warunki realizacji programu retencjonowania wody należy prowadzić poprzez:

- ochronę istniejących zbiorników wodnych, torfowisk, bagien i mokradeł jako naturalnych zbiorników retencyjnych,
- ochronę i rewitalizację urządzeń melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych, a w szczególności:
 - zachowanie i usprawnienie istniejących obiektów melioracyjnych,
 - modernizację i odbudowę istniejących urządzeń hydrotechnicznych i melioracyjnych,
 - budowę urządzeń melioracyjnych
 - zaleca się działania inwestycyjne i modernizacyjne zbiorników retencyjnych.

W zasięgu obszaru (OWO) znajduje się projektowany do ustanowienia wspólny teren ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych ujęć wody dla potrzeb byłych Rawskich Zakładów Mięśnych i wodociągu wiejskiego w Boguszycach. Zasięg terenów ochrony pośredniej (wewnętrzny i zewnętrzny) pokazano na mapie fizjograficznej i mapie poglądowej nr 4 (stanowiącej załącznik do studium opracowywanego w latach 1998-2000). Dla ujęcia wód podziemnych wyznaczono strefę ochrony pośredniej o ograniczonej możliwości zagospodarowania terenu. Strefa ta nie jest jeszcze zatwierdzona decyzją. W obrębie tereny ochrony pośredniej proponuje się – na obszarze podwyższonej wrażliwości wód podziemnych poziomu jurajskiego na zanieczyszczenie – stopniowo eliminować wszelkie ogniska zanieczyszczenia i nie dopuszczać do po-

wstawania nowych, które trwale i w sposób ciągły mogłyby skażać grunty i wody podziemne na obszarze zasilania ujęcia. W szczególności należy:

- w gospodarstwach domowych we wsiach: Boguszyce Małe, Boguszyce Duże oraz w północnej części Garłów – wyeliminować szamba chłonne przez ich uszczelnienie lub budowę grupowych oczyszczalni przydomowych,
- ograniczyć i kontrolować stosowanie nawozów chemicznych i środków ochrony roślin poprzez określenie dawek dopuszczalnych przez specjalistów od agrotechniki, reagować i usuwać natychmiast skutki awarii drogowych lub kolejowych jakie mogą się wydarzyć na drogach biegnących przez obszar ochronny oraz wzdłuż linii kolejki wąskotorowej (wycieki substancji chemicznych i ropopochodnych),
- nie dopuszczać do realizacji inwestycji, które w sposób szczególny mogłyby szkodliwie oddziaływać na środowisko gruntowe i wodne,
- szczególnie wnikliwie kontrolować sposób realizacji inwestycji budowlanych w zgodzie z proekologicznymi zaleceniami ich wykonania,
- w strefie brzegowej rzeki Rawki w obrębie proponowanej strefy ochronnej ustanowić zakaz prowadzonych wszelkich robót i czynności mogących zanieczyścić wodę w rzece lub grunty w jej sąsiedztwie.

Na pozostałym obszarze terenu zewnętrznego nie proponuje się żadnych szczególnych zakazów w sposobie użytkowania gruntów, dopuszczając wprowadzenie działalności i lokalizację obiektów, których lokalizacja jest z reguły zabroniona w strefach zewnętrznych ujęć wód podziemnych.

Wskazane jest, by wymienione wyżej zasady zagospodarowania terenów ochrony pośredniej wspomnianych ujęć w możliwie jak największym zakresie stosować w obrębie OWO – Obszaru (wymagającego) Wysokiej Ochrony.

3.4. Gleby.

Gmina Rawa Mazowiecka charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami dla produkcji rolnej. Charakter budowy geologicznej znajduje bezpośrednie odbicie w wartości użytkowej występujących tu gleb. Na większości obszarów występują gleby niskich klas bonitacji wykształconych na piaskach różnej genezy. Występowanie gleb lepszych klas bonitacji IV i III wiąże się z powierzchniowym występowaniem glin zwałowych. Ma to miejsce głównie w zachodniej i północnej części gminy. Gleby klas bonitacji klas V i VI zajmują 73% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W dolinie Rawki powszechnie występują użytki V i VI klasy na glebach pochodzenia organicznego.

Zgodnie z ustawą z dn. 3 lutego 1995 r. (Dz. U. nr 16, poz. 78, z późniejszymi zmianami) o ochronie gruntów rolnych i leśnych:

- grunty klasy III i wyższych podlegają ochronie przed zmianą rolniczego użytkowania, jeżeli zwarty ich obszar przekracza 0,5 ha – na zmianę przeznaczenia wymagana jest zgoda Ministra Rolnictwa.
- grunty klasy IV w arealach powyżej 1 ha oraz grunty klas niższych pochodzenia organicznego wymagają zgody wojewody na zmianę rolniczego użytkowania.

3.5. Lasy.

Obszar gminy Rawa Mazowiecka charakteryzuje się lesistością na poziomie ok. 16 %. Tereny leśne są rozmieszczone nierównomiernie i koncentrują się głównie na południowych i wschodnich obrzeżach gminy. Porastają tam liczne piaszczyste wzniesienia morenowe i otaczające je obszary zbudowane z piasków wodnolodowcowych. Na pozostałych obszarach, a zwłaszcza tam gdzie występują dobre gleby wykształcone na glinach zwałowych (północ i zachód gminy) tereny leśne

ustąpiły na rzecz użytków rolnych. Zgodnie z przyjętym w ustawie z dn. 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. nr 16, poz. 78, z późniejszymi zmianami) przeznaczenie lasów na cele nieleśne wymaga:

- dla lasów państwowych – zgody Ministra Środowiska,
- lasy innych użytkowników – zgody wojewody.

Największymi kompleksami leśnymi na terenie gminy są lasy państwowe:

- uroczysko "Rawski Las",
- uroczysko "Bogusławki-Samogoszcz",
- uroczysko "Dębina",
- uroczysko "Zagórze",
- uroczysko "Pukinin",
- uroczysko "Grabina",
- oraz mniejsze uroczyska "Byliny–Dziurdzioly", "Witkowice", "Wołucza", "Wałowice", "Błędziska", "Pokrzywna I", a także zwarty obszar leśny innych użytkowników w rejonie wsi Małgorzatów.

W drzewostanach dominują dojrzałe (powyżej 40 lat) monokultury sosnowe z ubogą roślinnością zielną. Rzadko spotyka się naturalne płaty boru mieszanego, jak i borów sosnowych. Większe ich siedliska występują w obrębie uroczyska Dębina.

Większość obszarów leśnych to lasy gospodarcze pozostające poza kategoriami ochronności. Fragmenty uroczysk: Wilkowice, Dębina, Grabina, Rawski Las, Byliny–Dziurdzioly są zaliczane do kategorii lasów wodochronnych. Ze względu na niewielką powierzchnię lasy gminy Rawa Mazowiecka mogą w ograniczonym stopniu pełnić funkcje rekreacyjne.

W wielu miejscach na terenie gminy, spotyka się często w obrębie pól i dolin rzecznych zagajniki sosnowe, chojniaki, rzadziej laski brzoźowe i olszowe. Są to zbiorowiska powstałe na skutek zalesień porzuconych gruntów porolnych niskich klas bonitacji. Często są to też tereny zalesione w wyniku naturalnej sukcesji lasu na nieużytkach.

Zestawienie powierzchni lasów w gminie Rawa Mazowiecka w poszczególnych latach

Rok	Lasy państwowe [ha]	Lasy prywatne [ha]	Razem lasy [ha]	% lesistości
2000	1605	925	2530	14,90
2001	1641	925	2566	15,00
2002	1710	925	2635	15,40
2003	1711	926	2637	16,13

W ostatnich 4 latach zalesiono 115 ha powierzchni gminy. (wg. z rej. gruntów Starostwa Powiatowego Rawa Mazowiecka)

3.6. Klimat.

Warunki klimatyczne w obrębie gminy są względnie korzystne w zakresie potrzeb gospodarczych. Na tę ocenę główny wpływ mają warunki solarne wyróżniające się stosunkowo małym zachmurzeniem, dużą ilością dni pogodnych, wysokimi sumami promieniowania słonecznego i znaczną liczbą godzin słońca. Obszar gminy należy do najcieplejszych w kraju. Stwarza to korzystne warunki dla wegetacji roślin światło i ciepłolubnych. Najkorzystniejszym zjawiskiem w powyższym aspekcie jest występowanie okresów posusznych występujących szczególnie często w okresie wegetacyjnym.

Wg Romera rejon Rawy Mazowieckiej należy do dzielnicy klimatycznej Wielkich Dolin, a wg podziału rolniczo-klimatycznego Gumińskiego jest to dzielnica środkowa. Lokalne cechy warunków klimatycznych można scharakteryzować następująco:

- średnia temperatura roczna: 7–8 °C,
- 100 – 110 dni przymrozkowych,
- okres wegetacyjny: 210-220 dni,
- opad roczny: 550 mm i poniżej,
- parowanie terenowe powyżej 500 mm rocznie, może to powodować deficyt wody w glebie,
- pokrywa śnieżna utrzymuje się od 38 do 60 dni,
- względna mała częstotliwość opadów gradu,
- najczęstszy kierunek wiatrów z zachodu (ponad 50 % sumy wiatrów),
- wysoka roczna suma promieniowania słonecznego (ok. 86 kcal/cm²),
- średnie usłonecznienie: 4,6 godz.,
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipiec): 18 °C,
- średnia temperatura miesiąca najzimniejszego (luty): – 3,4 °C.

Warunki w skali lokalnej modyfikowane są wpływem podłoża gruntowego w kontakcie z atmosferą. Czynniki takie jak: ukształtowanie powierzchni terenu, ekspozycja, rodzaj powierzchni i jej właściwości fizyczne, szata roślinna, powodują wzrost przestrzennego zróżnicowania elementów klimatu. Najcieplejsze są tereny otwarte o glebach zwartych i średnio – zwartych, umiarkowanie wilgotnych (falista, a głównie płaska wysoczyzna morenowa), gorsze warunki występują nad gruntami piaszczystymi, przesuszonymi, lub o zwartej szacie roślinnej (tereny występowania piasków fluwiogłajnych). Na tych ostatnich, jak i w niewielkich, wilgotniejszych zagłębieniach w obrębie równiny występuje większa możliwość nocnego wychłodzenia i zagrożenia przymrozkami lokalnymi pochodzenia radiacyjnego i adwekcyjnego. Na omawianym terenie panują również korzystne warunki wilgotnościowe i dobre przewietrzanie. Pod względem termicznym najbardziej upośledzone są tereny dolin i obniżeń. Cechuje je wprawdzie przeciętne usłonecznienie, ale występuje zwiększona wilgotność powietrza, większa częstość mgieł i przymrozków przygruntowych radiacyjnych i z lokalnej adwekcji. Doliny kanalizują spływy wychłodzonego powietrza z terenów wyżej położonych. Podmokłe odcinki dolin rzecznych (porośniętych roślinnością łąkową, dobrze przewietrzanych w ciągu dnia) stanowią tereny, gdzie intensywność i częstość występowania inwersji i mgieł jest największa. Wilgotne łąki stanowią dużą sumaryczną powierzchnię parującą. Straty ciepła na parowanie w dzień, zanik turbulencji w nocy prowadzą do znacznych spadków temperatury minimalnej w okresie wegetacyjnym. Obszary dolin cechuje wcześniejsze pojawienie się przymrozków jesiennych i dłuższe ich trwanie wiosną w porównaniu do terenów wyniesionych.

3.7. Ochrona przyrody.

Ważnym czynnikiem wpływającym na kierunki rozwoju przestrzennego gminy są tereny podlegające ochronie prawnej ze względu na wartości przyrodnicze i walory krajobrazowe stanowiące o atrakcyjności obszaru. W obrębie terenów prawnie chronionych z uwagi na walory przyrodnicze obowiązują odnoszące się do poszczególnych form ochrony przepisy odrębne (w tym zakazy i ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów) wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. nr 92, poz. 880).

3.7.1. Rezerваты. Ochrona dolin rzecznych.

Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczych zostały objęte ochroną rezerwatową. Na terenie gminy występuje jeden rezerwat – „Rawka”. Jest to rezerwat wodno-krajobrazowy. Obejmuje on rzekę Rawkę od źródeł do ujścia, o długości 97 km, wraz z rozgałęzieniami koryta rzeki, starorzeczami, dolnymi odcinkami prawobrzeżnych dopływów: Krzemionki, Korabiewki, Rokity i Grabianki wraz z przybrzeżnymi pasami

terenu o szerokości 10 m. Powstał na mocy Zarządzenia MLiPD z dnia 24 listopada 1983r w sprawie uznania za rezerwaty przyrody /MP NR 39 poz. 230 z 1984r/. Celem utworzenia rezerwatu było zachowanie w naturalnym stanie typowej rzeki nizinnej średniej wielkości wraz z krajobrazem jej doliny oraz środowiska życia wielu rzadkich i chronionych roślin i zwierząt. Rezerwat objęty jest ochroną częściową. OPpn-0/26/R-32/97 pismo zatwierdzające MOŚZNiL plan ochrony.

Podstawą prawną dla wymienionego rezerwatu jest również Obwieszczenie Nr 2/2001 Wojewody Łódzkiego z dnia 2 października 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody na terenie woj. łódzkiego utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 206 poz. 2976 z 2001 r.).

Dolina Rawki z przyległymi dolinami bocznymi i lasami tworzy korytarz powiązań ekologiczny o znaczeniu ponadregionalnym stanowiący główny element systemu przyrodniczego gminy. Doliny rzeczne nie powinny być przegradzane i zabudowywane. Utrudniłoby to grawitacyjny spływ mas powietrza i migrację zwierzyny. Wzdłuż wód winno być pozostawione przejście lub przejazd dla swobodnego ruchu, pozwalające na wykonywanie rybactwa i wędkarstwa, ustawienia znaków żeglugowych oraz wykonanie robót konserwatorskich (Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne – Dz. U. Nr 115, poz. 1229, z późniejszymi zmianami). Dolina rzeki Rawki stanowi obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi, dla których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w ich zagospodarowaniu, o których mowa w przepisach rozdziału V ww. Prawa wodnego.

3.7.2. Obszary chronionego krajobrazu

W gminie Rawa Mazowiecka występują następujące obszary chronionego krajobrazu:

- „Bolimowsko–Radziejowski z Doliną Środkowej Rawki” utworzony Rozporządzeniem Nr 36 Wojewody Skierniewickiego z dnia 28 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia OCHK (Dz. Urz. Woj. Skier. Nr 18 poz. 113 z dnia 20 sierpnia 1997 r., Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1999 r. nr 28 poz. 137). Obszar ten obejmuje teren Puszczy Bolimowskiej wraz doliną dolnej i środkowej Rawki oraz doliną Chojnatki. Po zmianach administracyjnych część obszaru znalazła się w granicach województwa łódzkiego, pozostała część weszła w granice województwa mazowieckiego. Znaczną część obszaru z całą Puszcza Bolimowską zajmuje „Bolimowski Park Krajobrazowy”. Obszar nie posiada powiązania od południa z sąsiadującymi z nim OCHK „Górnej Rawki” i od północy z OCHK „Doliny Bzury”.
- „Obszar chronionego krajobrazu Górnej Rawki” o powierzchni 8 491 ha. Obejmuje on dolinę rzeki Rawki wraz z terenami przyległymi do doliny oraz tereny źródłiskowe rzeki Rawki niezwykle ważne dla całego reżimu wodnego. Obszar ten został utworzony Rozporządzeniem Nr 36 Wojewody Skierniewickiego z dnia 28 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia OCHK (Dz.U.W.S. Nr 18 poz. 113 z dnia 20 sierpnia 1997 r., Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1999 r. nr 28 poz. 137). Obszar ten graniczy od południa z Piliczańsko–Radomszczańskim obszarem chronionego krajobrazu.

W celu utworzenia właściwego systemu obszarów chronionych, zapewniającego powiązania terenów poddanych ochronie utworzono system ekologiczny dla obszaru województwa (projekt – Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi – będący na etapie uzgodnień) – stanowiący docelowy obszar chronionego krajobrazu.

Na terenie opracowania proponuje się następujący docelowy obszar chronionego krajobrazu:

- Doliny Rawki – docelowy OCHK powstały na bazie Obszaru Bolimowsko – Ra-

dziejowicki z Doliną Środkowej Rawki,

- Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki objął również tereny nowoprojektowane.

3.7.3. Pomniki przyrody

W gminie Rawa Mazowiecka ochroną prawną jako pomniki przyrody objęte zostały:

Nazwa – przedmiot ochrony	Miejscowość	Położenie	Nr działki	Podstawa prawna	Obwód /w cm/	Wiek	Rodzaj pomnika
Kasztanowiec zwyczajny	Boguszyce	Nr 11		Zatwierdz. Rozp. Wojewody nr 6 z 3.03.90	335		Pomnik przyrody ożywionej
Kasztanowiec zwyczajny	Boguszyce	Nr 11		Zatwierdz. Rozp. Wojewody nr 6 z 3.03.90	265		Pomnik przyrody ożywionej
Dąb szypułkowy	Boguszyce	Nr 11		Zatwierdz. Rozp. Wojewody nr 6 z 3.03.90	400		Pomnik przyrody ożywionej
Grupa drzew - 10 dębów szypułkowych	Julianów	Nr 14. działka p. J. Grabarza	43	Rozporządzenie nr 11 Wojewody skierniewickiego z dnia 7 maja 1998r w sprawie uznania za pomniki przyrody (DZ.U.W.S. nr 9 poz. 74 z 26 maja 1998 r.)	160-345	150-200	Grupa drzew
Aleja składająca się ze 109 szt. drzew, w tym: 97 szt.- Lipa drobnolistna; 1 szt.- Kasztanowiec biały; 1 szt. Klon zwyczajny; 10 szt. -robinia akacyjowa;	Konopnica	Przy drodze gminnej nr 3215 na odcinku 700m	311	Rozporządzenie Wojewody skierniewickiego nr 26 z dnia 17 lipca 1997 r. W sprawie uznania za pomnik przyrody (DZ.U.W.S. nr 16 poz. 96 z dnia 18 sierpnia 1997r.)		130-140 lat	Aleja
Lipa drobnolistna	Kurzeszyn	Na terenie cmentarza		Obwieszczenie Dyr. Wydz. Ochr.Środ. I gw. Rz. Woj. W Skierniewicach nr 4-8/22	410		Pomnik przyrody ożywionej
Lipa drobnolistna	Kurzeszyn	Na terenie cmentarza		Obwieszczenie Dyr. Wydz. Ochr.Środ. I gw. Rz. Woj. W Skierniewicach nr 4-8/22	315		Pomnik przyrody ożywionej
Klon pospolity (zwyczajny)	Kurzeszyn	Na terenie cmentarza		Obwieszczenie Dyr. Wydz. Ochr.Środ. I gw. Rz. Woj. W Skierniewicach nr 4-8/22	240		Pomnik przyrody ożywionej
Lipa drobnolistna	Kurzeszyn	Na terenie cmentarza		Obwieszczenie Dyr. Wydz. Ochr.Środ. I gw. Rz. Woj. W Skierniewicach nr 4-8/22	250		Pomnik przyrody ożywionej
Brzoza brodawkowata	Kurzeszyn	Na terenie cmentarza		Obwieszczenie Dyr. Wydz. Ochr.Środ. I gw. Rz. Woj. W Skierniewicach nr 4-8/22	270		Pomnik przyrody ożywionej
4 szt. Dębów szypułkowych	L-ctwo Chociw	Oddz. 142j Nadleśnictwo Skierniewice		Rozporządzenie nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998r w sprawie uznania za pomniki przyrody (DZ.U.W.S. nr 23 poz. 269 z 1998r)	240-380		Grupa drzew
Aleja składająca się z 71 szt. Drzew, w tym: 64 szt. - lipa drobnolistna; 7 szt. - lipa szerokolistna	Żydomicie	Po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 38553, na odcinku 1060m	268	Rozporządzenie Wojewody skierniewickiego nr 27 z dnia 17 lipca 1997 r. W sprawie uznania za pomnik przyrody (DZ.U.W.S. nr 16 poz. 97 z dnia 18 sierpnia 1997r.)	200-400	130-140 lat	Aleja

Nazwa – przedmiot ochrony	Miejscowość	Położenie	Nr działki	Podstawa prawna	Obwód /w cm/	Wiek	Rodzaj pomnika
Wiąz szypułkowy Ochrona prawna zniesiona rozporządzeniem nr 24 wojewody skierniewickiego z dnia 21 października 1998 roku, w sprawie zniesienia ochrony tworów przyrody uznanych za pomniki przyrody.	Boguszyce	Nr 11		Zarządzenie nr 6 Wojewody skierniewickiego z dnia 3 marca 1990 roku, w sprawie uznania za pomniki przyrody /DZ.U.W.S.Z 1990 r. Nr 3, poz. 65/	290		Pomnik przyrody ożywionej

3.7.4 Użytki Ekologiczne

Wykaz istniejących użytków ekologicznych (znajdujących się w obrębie terenów leśnych Lasów Państwowych) w gminie Rawa Mazowiecka:

Nazwa obiektu	nadleśnictwo	leśnictwo	oddział	Powierzchnia w ha	podstawa prawna
Bagno śródleśne	Skierniewice	Julianów	67d	0.79	Rozporządzenie nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 15 stycznia 1997 r w sprawie uznania za użytek ekologiczny – DZ.U.W.S. nr 1 poz. 2 z dnia 7 lutego 1997 r.
Bagno śródleśne	Skierniewice	Julianów	67f	0.50	Rozporządzenie nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 15 stycznia 1997 r w sprawie uznania za użytek ekologiczny – DZ.U.W.S. nr 1 poz. 2 z dnia 7 lutego 1997 r.
Bagno śródleśne	Skierniewice	Chociw	142k	0.95	Rozporządzenie nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 15 stycznia 1997r w sprawie uznania za użytek ekologiczny – DZ. U. W. S. nr 1 poz. 2 z dnia 7 lutego 1997r.

3.8. Źródła niekorzystnych oddziaływań na środowisko.

Niżej wymieniono najbardziej typowe zanieczyszczenia mogące znacząco oddziaływać na stan środowiska – typowe dla większości terenów wiejskich, należą do nich:

- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i gruntowych wywołane wprowadzaniem za pośrednictwem szamb ścieków socjalno-bytowych i gnojowicy powstających w indywidualnych gospodarstwach,
- zanieczyszczenie powietrza wywołane powszechnym używaniem (zwłaszcza

w sezonie grzewczym) paliw stałych, co powoduje emisję do atmosfery CO₂, SO₂ i pyłów,

- "dzikie" wysypiska powstające w wyrobiskach po eksploatacji kruszywa.

Poza tym należy wymienić:

- toksyczne odpady stałe gromadzone w obrębie wysypisk zorganizowanych,
- ścieki przemysłowe i komunalne,
- emisja hałasu i wibracje,
- emisja elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego,
- cementarze,
- zagrożenia nadzwyczajne.

Do obiektów zlokalizowanych na terenie gminy, które zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko należy zaliczyć:

- drogi publiczne,
- linie elektroenergetyczne 110 kV,
- gazociągi wysokiego ciśnienia DN 250 mm i DN 400 mm,
- wysypisko śmieci we wsi Pukinin,
- oczyszczalnia ścieków w Konopnicy i Kurzeszynie,
- stacje paliw płynnych w Ściekach, Podlasie-2, Głuchówku i Wilkowicach, Julianowie,
- przetwórnice mięsa w Konopnicy, Niwnej, Wałowicach,
- ubojnie w Wałowicach, Zielone,
- tartaki w Boguszcach, Nowym Kurzeszynie, Podlasie,
- gorzelnie w Konopnicy i Wilkowicach,
- wytwórnia mas bitumicznych w Konopnicy,
- zakłady produkujące pojemniki dla przemysłu mięsnego w Podlasie,
- stację bazową telefonii komórkowej w Przewodowicach,
- obiekty inwentarskie dla więcej niż 40 DJP w zwartej zabudowie wsi i 60 DJP poza zwartą zabudową wsi.

Działania inwestycyjne związane z przebudową i rozbudową tych obiektów o ile wynikają z w/w przepisów odrębnych wymagają sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko. W raporcie takim, a dla obiektów istniejących – w przeglądzie ekologicznym określana jest skala oddziaływania obiektów na środowisko i sposoby ograniczania tych ponad normatywnego oddziaływania do granic własności.

Nie w każdym przypadku możliwe jest wyeliminowanie ponad normatywnego oddziaływania na środowisko. Jeżeli z ocen oddziaływania wynika, iż mimo zastosowania różnych rozwiązań, nie może być wyeliminowane uciążliwe oddziaływanie na środowisko, to dla niektórych inwestycji takich jak: oczyszczalnia ścieków, składowisko odpadów komunalnych, tras komunikacyjnych i linii elektroenergetycznych można utworzyć obszar ograniczonego użytkowania.

Na terenie gminy nie ma obiektów, wobec których, z uwagi na ich oddziaływanie na środowisko, ustanowiono by strefy ochronne w trybie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (DZ.U. nr 62, poz.627, z późniejszymi zmianami).

Rozmieszczenie przestrzenne ważniejszych obiektów, które oddziałują na stan środowiska i wpływają na zagospodarowanie terenu zobrazowano na załączniku graficznym nr 3 do tekstu zmiany studium. Do obiektów mogących znacząco oddziaływać

na środowisko, których zainwestowanie wpływa na zagospodarowanie terenów przyległych należą w szczególności:

- **Cmentarze.** Na terenie gminy istnieją dwa cmentarze w Kurzeszynie, Zarzeczcu-Garłowie i Boguszycach. Wokół cmentarzy należy zachować strefę ochrony Sanitarnej, w której między innymi nie należy lokalizować budownictwa mieszkaniowego w odległości mniejszej niż 150 m na terenach niezwodociągowanych i 50 m na terenach zwodociągowanych.
- **Oczyszczalnie ścieków.** Największą oczyszczalnią ścieków jest miejska oczyszczalnia obsługująca miasto Rawę Mazowiecką i tereny przyległe zlokalizowana jest w Żydomicach. Lokalna oczyszczalnia wykonana w technologii „BIOVAC” zlokalizowana jest w Kurzeszynie – obecnie obsługuje około 500 osób (ok.120 gospodarstw domowych) z miejscowości Kurzeszyn i Rogówiec. Mniejsze obiekty istniejące to oczyszczalnie zakładowe:
 - w gorzelnii w Wilkowicach (Rolimpex Sp. z o. o. Zduńska Wola),
 - w gorzelnii w Konopnicy ("SOBPOL") – stawy fakultatywne + filtr o przepustowości 113 m³/d,
 - w miejscowości Rossocha (Zootechniczny Zakład Doświadczalny Sp. z o. o.) – oczyszczalnia typu LEMNA o przepustowości 120 m³/d; do oczyszczalni tej podłączonych jest około 200 gospodarstw domowych.
- **Zakłady przemysłowe i przetwórnictwo.** Odnośnie źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzących z podmiotów gospodarczych, należą do nich:
 - METALBUD Sp. z o.o. w Podlasie – największy zakład przemysłowy (produkcja, montaż i naprawa maszyn dla przemysłu mięsnego) położony w pobliżu granicy z miastem zatrudniający 231 osób, źródła emisji załączono na następnej stronie,
 - Zakład Przetwórstwa Mięsnego Zagajewscy – wędzarka na olej opałowy, wysokość emitora – 4 m, średnica emitora 0,3 m,
 - PPUH „SobPol” (Produkcja alkoholu etylowego, naprawy pojazdów, handel, transport) – kocioł węglowy o mocy 1,4 MW,
 - ROLIMEX,
 - ERBEDIM.
- **Fermy.** Na terenie gminy istnieją niżej wymienione przemysłowe obiekty inwentarskie fermy (stan na czerwiec1999 r):
 - Julianów (3 fermy),
 - Niwna,
 - Przewodowice,
 - Pasieka Wałowska,
 - Wołucza,
 - Byszewice (3 fermy),
 - Pukinin,
 - Wilkowice (była RSP),
 - Rossocha (zakład doświadczalny) - fermy drobiu i bydła,
 - Konopnica,
- **Obszary stałych konfliktów i ograniczeń**

Najbardziej rozległymi obszarowo miejscami występowania stałych konfliktów wywołanych ponadnormatywnym oddziaływaniem obiektów na środowisko są tereny przyległe do ruchliwych tras komunikacyjnych.

Obszar zagospodarowania	Emitor	Czynnik zagrożenia
Rozproszona zabudowa wsi Podlas, Konopnica, Julianów, Przewodowice	Droga krajowa S8 (trasa szybkiego ruchu)	hałas, zapylenie, spaliny, wibracje
Fragmenty zabudowy Kurzeszyna, Niwnej i Pukinina	Drogi wojewódzkie nr 707 i 725	hałas, zapylenie, spaliny, wibracje
Rozproszona zabudowa wsi Soszyce i Ścieki	Droga krajowa nr 72	hałas, zapylenie, spaliny, wibracje

Warunki zagospodarowania obszarów konfliktowych wymagać będą zastosowania środków ochrony czynnej.

Zgodnie z ustawą o drogach publicznych z dnia 21.03.1995 r. (Dz. U. nr 14, poz. 60 z późniejszymi zmianami) obiekty budowlane powinny być sytuowane w następujących odległościach od zewnętrznej krawędzi jezdni:

Rodzaj drogi	Teren zabudowany	Poza terenem zabudowanym
Droga ekspresowa (S8)	20 m	40 m
Drogi krajowe	10 m	25 m
Drogi wojewódzkie	8 m	20 m
Drogi gminne	6 m	15 m

• Linie elektroenergetyczne.

Przez teren gminy przebiega na kierunku W-E na północ od Rawy Mazowieckiej linia energetyczna 110 kV. Projektowana jest również linia 110 kV Rawa Mazowiecka – kierunek NW. Obowiązuje strefa wolna od zabudowy o szerokości po 14,5 m od zasięgu przęseł słupów trakcyjnych (zgodnie z normą branżową PN-75/E-05100).

3.9. Obszary nadzwyczajnych zagrożeń.

Na terenie gminy Rawa Mazowiecka nie ma zlokalizowanych zakładów, które można zakwalifikować do obiektów, spełniających wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. nr 58, poz. 535).

Na obszarze gminy miejscami potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska są przede wszystkim:

- trasa szybkiego ruchu - droga krajowa S-8,
- trasy gazociągów wysokiego ciśnienia,

Zagrożenia ze źródła ruchomego, jakim jest trasa szybkiego ruchu, wynikają z faktu intensywnych przewozów substancji ekologicznie niebezpiecznych. Typowymi ładunkami mogącymi wywołać zagrożenia są: substancje ropopochodne, chlor, czteroetylenek ołowiu, tlenek etylenu, chlorek winylu i amoniak. Wielkość obszaru objętego zagrożeniem wynika z lokalnych i zaistniałych w chwili zdarzenia, warunków. Może obejmować w zależności od przewożonego ładunku, strefę od 50 do 500 m od centrum zdarzenia.

Z kolei w pasie terenu wzdłuż gazociągu wysokiego ciśnienia, w sytuacji awaryjnej istnieje zagrożenie wybuchem (wymagane zachowanie strefy kontrolowanej zgodnie z odrębnymi przepisami).

4. Waloryzacja fizjograficzna.

Obszary o najwyższych w skali gminy walorach przyrodniczych i krajobrazowych, mające podstawowe znaczenie dla utrzymania równowagi ekologicznej oraz stanowiące podstawę do wyznaczenia systemu naturalnych powiązań przyrodniczych. Do tej grupy obszarów zaliczono cenne i aktywne biologicznie ekosystemy łąkowe, bagienno – wodne i leśne wskazane do ochrony przed degradacją ich walorów środowiskowo – twórczych i ścisłego podporządkowania gospodarczego wykorzystania nadrzędnej funkcji przyrodniczej. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie środowiska i związaną z tym odmienną przydatność funkcjonalną w obrębie tej grupy wydzielono:

- Ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze rzeka Rawa na całym biegu została uznana za rezerwat przyrody (10 m po obu brzegach wraz ze starorzeczami). Na tle atrakcyjnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy ważną rolę jako element sieci lokalnych powiązań ekologicznych pełni dolina Rawki wraz z dolinami rzek Krzemionki, Ryłki, Białki i Czerwonki. Konieczne jest pozostawienie tych terenów jako obszarów otwartych, tworzących "korytarze ekologiczne". Należy unikać tworzenia poprzecznych barier utrudniających grawitacyjne przemieszczanie się mas powietrza i migracje zwierzyny.
- Ekosystemy leśne pełniące funkcje ekologiczne, ochronne, klimatotwórcze i krajobrazowe. Ze względu na szczególną rolę lasów w kształtowaniu warunków środowiska przyrodniczego gminy (wspieranie i stymulacja funkcji innych ekosystemów, regulacja stosunków wodnych i mikroklimatycznych) – funkcje gospodarcze na terenach leśnych winny być ograniczone do niezbędnego minimum. Jako najmniej kolizyjne do pełnienia funkcji przyrodniczych lasów uznaje się jego racjonalne wykorzystanie dla celów rekreacyjnych. Wykorzystanie lasów do tych celów powinno polegać na koncentracji ruchu masowego na przedpolu lub obrzeżu kompleksów leśnych w odpowiednio urządzonych miejscach. Wnętrze lasów powinno być obszarem dostępnym tylko dla indywidualnej penetracji pieszej lub rowerowej.

Pod względem krajobrazowym najbardziej atrakcyjna jest północna i południowo-zachodnia część gminy. Małownicza dolina Rawki i przylegające do niej obszary leśne sprawiły, że te części gminy znalazły się w obrębie Bolimowsko–Radziejewickiego Obszaru Krajobrazu Chronionego i w Obszarze Krajobrazu Chronionego Górnej Rawki.

5. Dziedzictwo kulturowe.

5.1. Rys historyczny.

Już od najdawniejszych lat Rawa Mazowiecka odgrywała wiodącą rolę w rozwoju gospodarczym i kulturalnym tych ziem, czego dowodem są neolityczne narzędzia znalezione na terenie dzisiejszej Rawy. Najstarsze ślady osadnictwa na ziemi rawskiej pochodzą z końca epoki kamienia (paleolitu), tj. około 4500 lat p.n.e. Znaleźiska krzemieni pochodzą m. in. z Małgorzatowa. Również z epoki brązu (1700–650 r. p.n.e.) pochodzą znaleźiska, świadczące o tym, iż wówczas tereny te były już zamieszkałe. Widoczne były w tym czasie wpływy z Zachodu i Południa.

O wczesnośredniowiecznej Rawie wiemy niewiele. Prawdopodobnie w XII w. wzniesiono tu kościół na miejscu pogańskiej świątyni. Świątynia ta znajdowała się prawdopodobnie w pobliżu Głuchówka.

Pierwsza wzmianka historyczna o Rawie pochodzi z 1228 r. Trudno jednoznacznie stwierdzić, ale korzenie dzisiejszego miasta sięgają prawdopodobnie Starej Rawy, wsi odległej o ok. 14 km. Wzmianka o kasztelanie rawskim, w dokumencie księcia Siemowita z 1313 r., pozwala przypuszczać, że w końcu XIII lub na początku XIV w. powstał gród kasztelański.

Lokację miejską na prawie chełmińskim nadał Rawie dopiero Siemowit III, co nastąpiło prawdopodobnie w latach 1345 – 1350. W 1 połowie XIV w. Rawa prawdopodobnie cierpiała podczas wojen, jakie toczyli książęta mazowieccy m, in. z Władysławem Łokietkiem, a także walk bratobójczych.

Pierwsze wzmianki historyczne o miejscowościach położonych na terenie obecnej gminy pochodzą z XIV w. i dotyczą miejscowości Boguszyce, Głuchówek, Konopnica. Natomiast w XV w. w dokumentach wymienione są również wsie Kurzeszyn i Żydomice.

Prawdopodobnie na początku lat pięćdziesiątych XIV w. Siemowit II stał się księciem rawskim. Przypuszczalnie do 1370 r. Rawa pełniła funkcję stolicy całego księżęcego Mazowsza. Ziemie, aktualnie znajdujące się w granicach gminy Rawa Mazowiecka, już od XIV w. nierozzerwalnie związane są z historią ziem południowego Mazowsza. Książęta mazowieccy toczyli częste walki między sobą o ziemie rawskie, a także z królami polskimi, chcąc sięgnąć po koronę Polski. Ostatecznie Kazimierz Jagiellończyk wcielił te tereny do Korony, zapewniając jednocześnie mieszkańcom ziemi rawskiej takie same przywileje jak ludności Korony. Stopniowe scalanie Mazowsza z Koroną i utworzenie województwa rawskiego położyło kres separatystycznym dążeniom książąt mazowieckich i przyczyniło się do scementowania państwa polskiego.

Okres XIV–XV w. w dziejach ziemi rawskiej był pomyślny – wojny tylko w niewielkim stopniu, w porównaniu z pozostałą częścią Mazowsza, niszczyły te okolice, rozwijało się rolnictwo i handel. W XVI w., gdy nie zagrażały poważniejsze wojny i klęski widoczny był szybki rozwój Rawy i okolic. W XVI i 1 poł. XVII w. Rawa stanowiła centrum handlowo–usługowe dla okolicznych miejscowości i dla licznie przybywającej – w związku z odbywającymi się tu sejmikami – szlachty oraz urzędników. Niezłe rozwijało się również rzemiosło. Wielką sławę zyskała produkcja włókiennicza, szczególnie zaś tkanych pasów, konkurujących z tureckimi lub perskimi. Gdy wojny z drugiej poł. XVII w. zniszczyły Rawę, produkcja tych pasów przeniesiona została w opoczyńskie. W XVI–XVII w. Rawa stanowiła również znaczący ośrodek kultu religijnego. Oprócz ufundowanego wcześniej kościoła i klasztoru Augustianów i parafialnego, na początku XVII w. wybudowano jeszcze jeden kościół i klasztor dla jezuitów oraz kolegium. Kolegium jezuickie cieszyło się sporą popularnością wśród szlachty, jednak ta średnia szkoła prezentowała niezbyt wysoki poziom. Połowa XVII w. przyniosła ziemi rawskiej tragiczne wydarzenia.

W 1655r. działania wojenne wojsk szwedzkich przyniosły olbrzymie straty materialne i w ludziach. Liczne przemarsze wojsk w późniejszych latach, połączone z grabieżami i mordami przyczyniły się do znacznego upadku gospodarki na tym terenie. Pierwsza połowa XVIII w. przyniosła kolejne zniszczenia wojenne. Do olbrzymich zniszczeń przyczynili się również konfederaci barscy. Po drugim rozbiórce Polski, ziemia rawska znalazła się w zaborze pruskim. W tym okresie ziemia rawska słynęła z handlu bydłem. W czasach pruskich Rawa stała się stolicą powiatu. Coraz silniej zaznaczał się rolniczy i rolniczo–przetwórczy charakter tego ośrodka. W roku 1807 ziemia rawska znalazła się w Księstwie Warszawskim. Ostatnie lata Księstwa Warszawskiego przyniosły upadek gospodarczy ziemi rawskiej. Wraz z powstaniem Królestwa Polskiego rozpoczął się nowy rozdział w dziejach tych ziem. W ramach uprzemysłowienia Królestwa Polskiego w 1820 roku postanowiono zbudować w Rawie osadę fabryczną, młyn wodny, fabrykę sukna, suszarnie i folusz. Na skutek wybuchu Powstania Listopadowego i następujących później przemian zahamowany

został proces przebudowy Rawy. Był on potem kontynuowany, jednak nie uzyskał ani rangi, ani tempa z lat dwudziestych, które były najlepszym okresem w dziejach dziewiętnastowiecznego miasta. Klęska Powstania listopadowego i represje przyniosły falę emigracji i pogorszenie się sytuacji ziemi rawskiej. Wielu uczestników powstania opuściło Królestwo, uczynili to również rzemieślnicy, m. in. tkacze, a także właściciele okolicznych majątków. Represje nastąpiły również po powstaniu styczniowym. Wiele miast ziemi rawskiej zdegradowanych zostało do podrzędnych miejscowości. W tej sytuacji w lepszym położeniu znalazła się Rawa, będąca jedynym miastem i stolicą powiatu, jednocześnie znaczącym ośrodkiem administracyjnym, handlowym i kulturalnym. Szybki okres rozwoju gospodarczego Rawy przeniósł druga połowa XX wieku. Sporo zniszczeń, zarówno w samej Rawie jak i w okolicznych wsiach, przyniosła I Wojna Światowa. Lata 1918 – 1939 to okres wzmożonej walki politycznej i odbudowy miast i wsi. Jednocześnie był to czas coraz ostrzejszych konfliktów społecznych. Z myślą o przyspieszeniu rozwoju miasta i ziemi rawskiej planowano rozbudować kolej wąskotorową z Warszawy do Tomaszowa Mazowieckiego. Z planów tych nic nie wyszło, udało się jednak zmodernizować kolejkę Rogów – Rawa – Biała. W okresie międzywojennym w Rawie nie było większych zakładów przemysłowych, rozwijało się jedynie przetwórstwo rolno–spożywcze, rzemiosło i handel. Te ostatnie znajdowały się głównie w rękach ludności żydowskiej. W przededniu II Wojny Światowej powiat rawski należał do najmniejszych i najbiedniejszych w województwie łódzkim. Pierwsze powojenne lata były okresem likwidacji znacznych zniszczeń wojennych i tworzeniem infrastruktury potrzebnej mieszkańcom. Najważniejsze inwestycje z zakresu infrastruktury zaspokajane były przede wszystkim w Rawie Mazowieckiej.

Tam koncentrowały się usługi medyczne z uruchomionym w 1948 r. szpitalem. Jednym z najtrudniejszych problemów była budowa zakładów przemysłowych. Powstawały drobne zakłady produkcji rzemieślniczej o profilu stolarskim, ślusarskim, dziewiarskim i obuwniczym, betoniarskim, cegielnie.

Powstało przetwórstwo owocowo–warzywne, spółdzielnie mleczarskie.

Największe znaczenie miało jednak powstanie dużych zakładów przemysłowych jak fabryka ostrzy do golenia, zakłady odzieżowe, zakłady mięsne. Znaczny rozwój produkcji rolnej i przemysłowej przyczynił się ewidentnie do rozwoju kulturalno–oświatowego regionu. Tuż po zakończeniu wojny, mimo braku nauczycieli, uruchomiono szkolnictwo podstawowe i średnie. Powstał Zespół Szkół Rolniczych. W latach osiemdziesiątych powstał Miejski Dom Kultury, rozwijało się Muzeum Ziemi Rawskiej, założone w 1966 r.

Historia terenów gminy Rawa związana jest głównie z funkcjonowaniem i organizacją struktur kościelnych i dworskich.

5.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego – zabytki.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w obszarze gminy Rawa Mazowiecka ochroną konserwatorską objęte są następujące obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków:

- Boguszyce – kościół wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 258/195 z dnia 27.12.1967 r.,
- Boguszyce – dzwonnica wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 762/226 z dnia 27.12.1967 r.
- Boguszyce – cmentarz przykościelny wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 991 z dnia 01.03.1995 r.
- Byliny Stare – dwór i spichlerz wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 514 z dnia 08.11.1978 r.
- Konopnica – park wraz ze strefą ochrony widokowej i ekologicznej, wpisane do

rejestru zabytków na mocy decyzji nr 479 z dnia 16.09.1978 r.

- Konopnica – aleja wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 559 z dnia 20.06.1981 r.
- Konopnica – Żydowice – aleja wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 539 z dnia 05.05.1980 r.
- Kurzeszyn – kościół p.w.NMP Królowej Polski i plebania wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 512 z dnia 08.11.1978 r.
- Kurzeszyn – cmentarz rzymsko – katolicki /część zachodnia / wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 880 z dnia 10.04.1992 r.
- Kurzeszyn – grodzisko pierścieniowate wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 759 z dnia 30.07.1984 r.
- Podlas – kapliczka przydrożna wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 554 z dnia 25.03.1981 r.
- Rossocha – pałac wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 466 z dnia 11.10.1977 r.
- Rossocha – park wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 480 z dnia 16.09.1978 r.
- Wilkowice – dwór wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 594 z dnia 28.07.1983 r.
- Wilkowice – park wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 481 z dnia 16.09.1978 r.
- Kolejka wąskotorowa Rogów – Rawa Mazowiecka - Biała Rawska wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 1000 z 31.12.1996 r.

W obszarze gminy Rawa Mazowiecka następujące obiekty i obszary podlegające ochronie konserwatorskiej (wpis do ewidencji zabytków WKZ oraz Spisu zabytków architektury i budownictwa w Polsce. Województwo Skierniewickie – Ośrodek Dokumentacji Zabytków):

- Boguszyce – dwór, czworak, spichlerz, stodoła, pozostałości parku
- Boguszyce – plebania
- Boguszyce – ogrodzenie przy zespole kościoła
- Boguszyce – kapliczka
- Boguszyce – dawna szkoła
- Boguszyce – Dom mieszkalny nr 21 – wł. UG Rawa Maz.
- Boguszyce – młyn
- Byliny Stare – kapliczka przydrożna
- Byliny Stare – zagroda nr 20
- Gaj – dom nr 21
- Konopnica – kapliczka
- Konopnica – dom nr 20
- Konopnica – dom nr 61
- Księża Wola – kapliczka
- Kurzeszyn – kapliczka mur. z 1832 r.
- Kurzeszyn – kapliczka k. XIX w.
- Kurzeszyn – kapliczka przy drodze do Wołuczy
- Kurzeszyn – zagroda nr 124
- Kurzeszyn – dom nr 38
- Niwna – budynek urzędu gminy
- Niwna – dwór, oficyna dworska, obora, stodoła, spichlerz, pozostałości

- parku
- Pokrzywna – czworak, stajnia, obora, chlewnia, owczarnia, spichlerz,
 - Przewodowice – kapliczka
 - Pukinin – szkoła
 - Pukinin – dom nr 25/27
 - Stara Wojska – kapliczka
 - Stara Wojska – szkoła
 - Stara Wojska – zagroda nr 34
 - Stara Wojska – dom nr 35
 - Świnice – kapliczka
 - Wołucza – dawna szkoła
 - Wołucza – dom nr 24
 - Wilkowice – oficyna dworska
 - Wilkowice – brama wjazdowa do dworu
 - Wilkowice – kapliczka
 - Byliny Stare – park
 - Boguszyce – cmentarz grzebalny rzymsko – katolicki
 - Kurzeszyn – cmentarz przykościelny
 - Kurzeszyn – obszar cmentarza grzebalnego rzymsko–katolickiego przylegający do zachodniej części cmentarza objętego wpisem do rejestru
 - Pokrzywna – park.

Wszelka działalność związana z obiektami zabytkowymi podlega uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (WKZ) zgodnie z odrębnymi przepisami.

Ochronie konserwatorskiej podlegają również stanowiska archeologiczne (wg Archeologicznego Zdzjęcia Polski – znajdującego się w zasobach Woj. Konserwatora Zabytków) wraz z otaczającą strefą ochrony archeologicznej. Dla terenów leżących na obszarach stanowisk archeologicznych realizacja inwestycji wymagająca prac ziemnych wymaga przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych po uzyskaniu decyzji WKZ na prowadzenie prac. Na sąsiadujących ze stanowiskami archeologicznymi terenach leżących w promieniu 150 m od stanowiska (stanowiących strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych) obowiązuje wymóg ustanowienia nadzoru archeologicznego na czas prowadzenia prac ziemnych w uzgodnieniu z WKZ.

6. Rolnictwo.

6.1. Opis ogólny.

Gmina Rawa Mazowiecka zajmuje powierzchnię 16 365 ha, jest to powierzchnia ewidencyjna gminy. Na tle powiatu rawskiego gmina Rawa Mazowiecka pod względem zajmowanej powierzchni plasuje się na 2 miejscu tuż za Białą Rawską (Dane pochodzą z ewidencji gruntów wg stanu na dzień 1.01 1999 r.).

Na całkowitą powierzchnię gminy składają się grunty użytkowane rolniczo, grunty leśne, grunty zabudowane i zurbanizowane, wody i tereny inne jak nieużytki, użytki ekologiczne.

Gmina Rawa Mazowiecka swoim zasięgiem obejmuje 54 miejscowości tworzących 34 sołectwa. Miejscowości te są znacznie zróżnicowane pod względem zajmowanej powierzchni a także warunków przyrodniczych i ekonomicznych w istotny sposób rzutujących na rozwój rolnictwa i stopień jego intensyfikacji.

6.2. Uwarunkowania produkcji rolnej.

6.2.1. Gleby.

Najbardziej istotnym czynnikiem środowiska przyrodniczego wpływającym między innymi na strukturę upraw są gleby. Gmina Rawa Mazowiecka charakteryzuje się na ogół słabą jakością gleb. Przeważają tu gleby wykształcone z piasków, o małej zasobności w składniki pokarmowe. Ze względu na dużą przepuszczalność utworów (bardzo lekki skład granulometryczny) są to gleby trwale lub okresowo za suche. Jakościowo są to gleby V i VI klasy bonitacyjnej o małej przydatności do produkcji rolnej. Lepsze jakościowo gleby wytworzone są z pyłów lub piasków gliniastych podścielonych gliną. Charakteryzują się one średnią zasobnością w składniki pokarmowe i lepszymi stosunkami wodno-powietrznymi. Zaliczane są do IV czasami III klasy bonitacyjnej. Większe kompleksy tych gleb występują w północno-zachodniej i środkowo-zachodniej części gminy.

Pod względem typologicznym gleby gruntów ornych należą do klasy gleb pseudobielicowych brunatnych wyługowanych.

W obrębie użytków zielonych wyróżniamy gleby pochodzenia organicznego: torfowe, utoło – torfowe i mady. Dominują gleby słabe, zaliczane do V klasy bonitacyjnej użytków zielonych. Generalnie gleby chronione – III i IV klasy bonitacyjnej (klasa I i II na terenie gminy nie występuje) stanowią 27,4% wszystkich gleb użytkowanych rolniczo. Jest to wartość ponad dwukrotnie niższa od średniej dla byłego województwa skierniewickiego, gdzie udział gleb dobrych wynosił 58,5%. Dla kraju wskaźnik ten kształtował się na poziomie 67%. Dane dotyczące klasyfikacji użytków rolnych w latach 1990 i 1999 dla obszaru gminy obrazuje poniższe zestawienie.

Klasa gleb	Grunty orne i sady				Klasa gleb	Łąki i pastwiska			
	1990		1999			1990		1999	
	Powierzchnia		Powierzchnia			Powierzchnia		Powierzchnia	
	ha	%	ha	%		ha	%	ha	%
I	0,0	0,0	0,0	0,0	I	0,0	0,0	0,0	0,0
II	0,0	0,0	0,0	0,0	II	0,0	0,0	0,0	0,0
II a	9,0	0,1	9,0	0,1	III	16,0	1,2	18,1	13
III b	396,0	3,4	394,9	3,5	IV	382,0	28,3	420,5	30,5
L V a	1062,0	9,2	1050,9	9,2	V	723,0	53,5	706,2	51,3
IV b	1606,0	13,9	1598,7	14,0	VI	225,0	16,6	227,7	16,5
V	5567,0	48,3	5485,7	48,2	PsZ VI	6,0	0,4	5,4	0,4
VI	2738,0	23,7	2601,9	22,8					
RZ VI	164,0	1,4	246,8	2,2					
	11542,0	100,0	11387,9	100,0		1352,0	100,0	1377,9	100,0

Jak widać z powyższego zestawienia dominującą klasą gleb i to zarówno wśród gruntów orných jak i trwałych użytków zielonych jest klasa V, łącznie zajmuje ona około 50% powierzchni użytków rolnych.

Według stanu z 1999r. gleby gruntów orných dobrej jakości (klasa VIa i IIIb) zajmują 3,6%, średniej jakości (klasa IVa i IVb) 23,2%, a gleby słabej jakości (klasa V i VI) 71%.

Gleby najłabsze klasy Rz VI, wskazane jedynie pod zalesienia stanowią 2,2% powierzchni gruntów orných.

Dla byłego województwa skierniewickiego wskaźniki te wynoszą odpowiednio 20,3%, 38,7%, 39,7% i dla klasy Rz VI 0,7%. Jak widać warunki glebowe w obrębie gminy są znacznie mniej korzystne od przeciętnych w byłym województwie.

Wśród użytków zielonych dominują gleby słabej jakości. Gleby dobre III klasy zajmują jedynie 1,3% pow. tych użytków, gleby średnie IV klasy – 30,5% o najłabsze V i VI klasy 67,8% i 0,4% klasy Psz VI. Dla byłego województwa skierniewickiego jest to odpowiednio 8,1%, 42,0%, 49,1% i 0,5%. Także i w tym przypadku gleby użytków zielonych są znacznie słabsze jakościowo od przeciętnych dla byłego woj. skierniewickiego.

Analizując klasyfikację gleb między rokiem 1990 i 1999 nie odnotowuje się istotnych zmian, zmiany odnoszą się raczej do powierzchni zajmowanej przez grunty orne i użytki zielone.

Pod względem jakości gleb teren gminy jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Ogółem gleby dobrej i średniej jakości w poszczególnych wsiach zajmują od 0 do 88,3% powierzchni wsi. Najłabsze jakościowo gleby występują we wsiach: Dziur-dziół, Julianów Raducki i Żydomicze. Są to wsie w których gleby klasy IV i wyższej w ogóle nie występują, zaś we wsi Małgorzatów zajmują jedynie 10 arów. Oprócz w/w miejscowości, aż w 33 wsiach udział gleb dobrych jest niższy od przeciętnej dla gminy. Najlepsze jakościowo gleby występują we wsiach: Boguszyce, Nowa Wojska, Rossocha, Soszyce i ZD Rossocha.

6.2.2. Kompleksy rolniczej przydatności gleb

Jakość gleb której wyznacznikiem jest klasa bonitacyjna nie zawsze w pełni informuje o jej rolniczej przydatności. Taką rolę spełniają kompleksy glebowo – rolnicze, obejmujące różne zespoły gleb, które wykazują zbliżone właściwości i mogą być podobnie użytkowane.

W obrębie gruntów ornych dominują kompleksy żytnie a wśród nich kompleks żytni słaby. Kompleksy żytnie obejmują gleby średniej i słabej jakości, IV, VI i VI klasy bonitacyjnej o małych wartościach użytkowych. Jedynie gleby klasy IV tworzące kompleks żytni bardzo dobry są żyzniejsze i pozwalają na uprawę roślin o wyższych wymaganiach glebowych. ogółem gleby kompleksów żytnich stanowią 95,5% gruntów ornych. Niewielki jest udział kompleksów pszennych -zaledwie 0,8% a kompleksy zbożowo-pastewne zajmują 3,7% pow. gruntów ornych.

Dla byłego województwa skierniewickiego udział kompleksów żytnich kształtował się na poziomie 83% jednak przy zbliżonym udziale kompleksu żytniego bardzo dobrego, dobrego i słabego.

Kompleksy żytni bardzo dobry i dobry przeważają w północno i środkowo zachodniej części gminy. Kompleks żytni bardzo słaby występuje najczęściej w otoczeniu kompleksów leśnych. Przewaga kompleksów żytnich słabych o małych wartościach użytkowych w istotny sposób rzutuje na strukturę upraw. Głównymi roślinami uprawianymi na tych kompleksach są żyto i ziemniaki. Użytkowanie rolnicze kompleksu żytniego bardzo słabego jest na granicy opłacalności.

Wśród użytków zielonych wyróżniamy na terenie gminy 2 rodzaje kompleksów: użytki zielone średnie – 2z obejmujące łąki i pastwiska zaliczane do IV sporadycznie III klasy bonitacyjnej i użytki zielone słabe i bardzo słabe – 3z zaliczane do V i VI klasy bonitacyjnej. Kompleks 2z zajmuje 47,5% powierzchni użytków zielonych a kompleks 3z 52,5%. Dla byłego woj. skierniewickiego wskaźniki te wynoszą odpowiednio 62,2% i 37,1%. Tak więc użytki zielone na terenie gminy charakteryzują się niższą jakością od przeciętnych w byłym województwie skierniewickim.

6.2.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej odnosi się do czterech elementów środowiska tj. gleby, agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych. Pozwala ona na ocenę porównawczą przyrodniczych warunków produkcji w różnych obszarach, na podstawie jednego ogólnego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Według Instytutu Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach średnia wartość w/w wskaźnika dla gminy Rawa Mazowiecka wynosi 50,7 (w skali 100 pkt.) i należy do najniższych spośród wszystkich gmin byłego województwa skierniewickiego. Jest to wartość na poziomie znacznie poniżej średniej krajowej – 66,6 i średniej dla byłego województwa skierniewickiego – 64,1.

Niższy jest także wskaźnik bonitacji gleb. Wynosi on dla gminy Rawa Mazowiecka 0,62 zaś dla byłego woj. skierniewickiego 0,72 a kraju 0,76.

Reasumując, należy stwierdzić, że na terenie gminy są mało korzystne warunki przyrodnicze dla rozwoju i intensyfikacji rolnictwa.

6.3. Struktura użytkowania gruntów.

Struktura użytkowania gruntów w znacznym stopniu uzależniona jest od warunków przyrodniczych. Dominującą grupą są użytki rolne, stanowią one 78,1% całkowitej pow. gminy. Lasy, grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzaczone zajmują powierzchnię 2640 ha co stanowi 16,1 powierzchni gminy. Jest to najwyższy wskaźnik lesistości spośród gmin powiatu rawskiego.

Większe kompleksy leśne zgrupowane są we wschodniej i południowej części gminy. Tereny zabudowane i zurbanizowane, na które składają się tereny: zabudowane, wypoczynkowe, użytki kopalne oraz tereny komunikacyjne stanowią 4,5 % całkowitej powierzchni gminy. Wody stanowią 1,3 % pow. gminy. Znikomy procent stanowią nieużytki – 0,7% .

Struktura użytkowania gruntów w poszczególnych wsiach jest zróżnicowana. Znaczne różnice występują także w wielkości poszczególnych wsi. Do największych obszarowo obrębów ewidencyjnych zaliczamy: Wilkowice (852 ha), Boguszyce, Wołuczę, Wałowice i Kaleń wszystkie o powierzchni powyżej 600 ha.

Najmniejsze wsie nie przekraczają 100 ha i zaliczamy tu Gałków i Świnice.

Tak znaczne różnice w wielkości wsi wywołały konieczność oparcia się w dalszych analizach na danych procentowych odniesionych do całkowitej powierzchni wsi co pozwoli na zobiektywizowanie danych.

W każdej z 51 wsi przeważają grunty użytkowane rolniczo choć ich udział waha się od 27% we wsi Zagórze do 96,6% we wsi Helenów, średnia oscyluje wokół 78%.

W 20 wsiach użytki rolne stanowią ponad 90% powierzchni tych wsi. Najniższym udziałem użytków rolnych w ogólnej pow. wsi charakteryzują się wsie Małgorzatów, Stare Byliny, Zagórze Bogusławski Małe i Kaleń.

Lasy i grunty leśne tworzą większe kompleksy we wsiach: Kaleń, Bogusławki Małe, Zagórze i Podlas. Wskaźnik lesistości waha się tam od 37,2% do 65,1%. We wsiach Helenów, Nowa Wojska i Soszyce lasy zajmują jedynie około 1 ha ich powierzchni.

Grunty pod wodami zajmują od 0,1% do 3,3% pow. wsi, a jedynie we wsi Stare Byliny istniejące stawy rybne w istotny sposób zwiększają powierzchnię pod wodami do wartości 27,8% całkowitej pow. wsi.

Do najbardziej zurbanizowanych wsi zaliczamy: Konopnicę, ZD Rossocha, grunty zainwestowane stanowią tam od 7,5% do 13% ogólnej powierzchni wsi. W większości wsi tereny osiedlowe i komunikacyjne (tereny zainwestowane) stanowią od 1 do 3 %.

Nieużytki stanowią znikomy odsetek (poniżej 1%) pow. wsi, jedynie w Boguszycach, Niwnej, Starym Kurzeszynie i Wołuczy ich udział przekracza nieco 2% całkowitej powierzchni tych jednostek.

Charakterystykę zmian w użytkowaniu ziemi w latach 1989 i 1999 przedstawia poniższa tabela.

Struktura Użytkowania Gruntów - Dynamika zmian															
	Pow. ogólna	Użytki Rolne						Lasy		Grunty pod wodami		Nieużytki		Pozostałe	
		Razem		Grunty Orne		Użytki Zielone									
		ha	ha	%	Ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
Gmina Rawa Mazowiecka 1989 r.	16398	12931	78,9	11604	70,8	1327	8,1	2392	14,6	228	1,4	105	0,6	742	4,5
Gmina Rawa Mazowiecka 1999 r.	16398	12807	78,1	11427	69,7	1380	8,4	2449	14,9	228	1,4	115	0,7	799	4,9
Dynamika zmian 1989 = 100		99,0		98,5		104,0		102,4		100,0		109,5		107,7	
Zmiana [ha]		-124,0		-177,0		53,0		57,0		0,0		10,0		57,0	

Na przestrzeni ostatnich 10 lat obserwuje się tendencje zmniejszania powierzchni gruntów użytkowanych rolniczo na rzecz lasów, terenów zabudowanych i dróg oraz nieużytków. W ciągu 10 lat ubyło około 124 ha użytków rolnych zaś przybyło 57 ha lasów, 10 ha nieużytków i 57 ha gruntów pozostałych w tym przede wszystkim prze-

znaczonych pod zabudowę. Wzrost powierzchni lasów nastąpił głównie w wyniku prowadzonych akcji zalesiania gruntów, a także procesów sukcesji naturalnej zbiorowisk leśnych.

6.4. Melioracje.

Jednym z czynników wpływających na wielkość produkcji rolnej są melioracje. Potrzeby melioracyjne gminy zostały oszacowane na 2699 ha, w tym 1965 ha gruntów ornych, a 734 ha użytków zielonych. Obecnie zmeliorowanych jest około 600 ha gruntów ornych 452 ha użytków zielonych. Ogólny wskaźnik zaspokojenia potrzeb melioracyjnych wynosi 38%, w tym dla gruntów ornych 30%, a dla użytków zielonych 62%. Pod względem stopnia zaspokojenia potrzeb melioracyjnych gmina Rawa Mazowiecka plasowała się dopiero na 30 miejscu spośród wszystkich gmin ziemskich byłego woj. skierniewickiego, a wartość wskaźnika była prawie dwukrotnie niższa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 63,2%.

Ewidencja urządzeń melioracji szczegółowych na terenie miasta i gminy Rawa Mazowiecka (stan na 31.12.2003), dane WZMiUW w Łodzi, Terenowy Inspektorat w Rawie Mazowieckiej

Lp.	Wyszczególnienie	Obszar/długość/szt.
1.	Obszar zmeliorowany urządzeniami szczegółowymi i podstawowymi – grunty orne	599 ha
2.	Obszar zmeliorowany urządzeniami szczegółowymi i podstawowymi – trwałe użytki zielone, w tym: - łąki - zagospodarowane	452 ha 284 ha 436 ha
3.	Melioracje szczegółowe: - rowy i cieki naturalne	68 900 m
4.	Budowle na ciekach szczegółowych, ogółem: - zastawki, wpusty, przepusto-zastawki - przepusty, mostki, brody	214 5 szt. 209 szt.
5.	Sieć drenarska: - powierzchnia	676 ha
6.	Melioracje podstawowe – rzeki, w tym - uregulowane	40 900 m 12 800 m
7.	Budowle na ciekach podstawowych: - piętrzące i przelewy - komunikacyjne - progi, stopnie, bystrotoki	- - 2 szt.

Urządzeniami melioracji szczegółowej zarządza na terenie gminy Gminna Spółka Wodna w Rawie Mazowieckiej.

6.5. Obsługa rolnictwa i usługi produkcyjne.

Na terenie gminy działa Spółdzielnia Kółek Rolniczych posiadająca zakłady usług mechanizacyjnych we wsiach: Boguszyce, Nowy Kurzeszyn, Pukinin i Zagórze. Oprócz usług mechanizacyjnych zakłady te świadczą również inne usługi głównie w zakresie zaopatrzenia w środki do produkcji rolnej oraz usługi warsztatowe.

Skup mleka prowadzony jest przez Okręgową Spółdzielnię Mleczarską w Rawie Mazowieckiej i "BAKOME" z Elżbietowa. Sieć istniejących na terenie gminy zlewni mleka jest obecnie nieczynna, a mleko odbierane jest bezpośrednio od producenta.

Zaopatrzeniem rolników w środki do produkcji rolnej zajmuje się cały szereg mniejszych i większych przedsiębiorstw należących w głównej mierze do osób prywatnych. Często są one lokalizowane na bazie dawnych obiektów rolniczych. Do ważniejszych firm z terenu gminy można zaliczyć: firmę handlową "KOKAR" w Boguszycach Małych, firmę w Janolinie, PUH "AGRO" w Nowym Kurzeszynie, PUH w Nowym Kurze-

szynie i Rogowcu, tak jak np. we wsi Kurzeszyn

Teren gminy obsługiwany jest także przez miasto Rawa Mazowiecka i działające tu zakłady usługowe i produkcyjne. Jest to również rynek zbytu produktów rolniczych w tym głównie mięsa produkowanego na potrzeby Rawskich Zakładów Mięśnych "RAWA" S.A.

Ubojem i przetwórstwem mięsa na mniejszą skalę zajmują się masarnie położone w miejscowościach Wałowice, Zielone i Niwna. Największy jest ostatni z wymienionych obiektów gdzie znajduje się ponadto hurtownia i sklep firmowy.

W gminie działają dwa tartaki: w Boguszycach i Nowym Kurzeszynie, dwa młyny w Boguszycach Małych i Kurzeszynie oraz piekarnia w Kurzeszynie i w Ściekach (w budowie) oraz w Julianowie.

We wsiach Konopnica i Wilkowice zlokalizowane są dwie gorzelnie.

Na obszarze gminy działały duże gospodarstwa rolne sektora uspołecznionego:

- Państwowe Gospodarstwa Rybackie w Starych Bylinach,
- Państwowe Gospodarstwo Rolne w Pokrzywnej,
- Rolniczy Zakład Doświadczalny w Rossosze,
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Wilkowicach.

Likwidacja PGR i przejęcie ziemi przez Agencję Własności Rolnej wywołało zmiany w strukturze własnościowej. Obecnie ziemia i rolnicze obiekty produkcyjne zostały bądź wydzierżawione, bądź sprzedane ale nadal prowadzona jest tam produkcja rolna.

Rolniczy Zakład Doświadczalny w Rossosze przekształcił się w spółkę i nadal zajmuje się działalnością naukowo–produkcyjną.

7. Działalność produkcyjno–usługowa.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Łodzi ze stycznia 1999r. na terenie gminy Rawa Mazowiecka zarejestrowanych było 330 podmiotów gospodarczych. Są to podmioty zarejestrowane w systemie REGON, pogrupowane w sekcje według Europejskiej Klasyfikacji Działalności EKD. Wśród działających podmiotów gospodarczych zdecydowanie przeważa sektor prywatny – firmy prywatne stanowiły 97% ogółu podmiotów zarejestrowanych w systemie Regon. Jedynie 10 podmiotów tj. 3% ogółu należało do sektora publicznego.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Łodzi na koniec 2003 r. na terenie gminy Rawa Mazowiecka zarejestrowanych było 481 podmiotów gospodarczych. Szczegółowe dane zawarto w tabeli nr 1. Wśród działających podmiotów gospodarczych zdecydowanie przeważa sektor prywatny; firmy prywatne stanowiły 97% ogółu podmiotów zarejestrowanych w systemie Regon. Jedynie 12 podmiotów tj. 3% ogółu należało do sektora publicznego.

Działalność podmiotów gospodarczych ma charakter wielobranżowy z największym udziałem podmiotów działających w sferze usług, głównie handlu. W handlu działało 41,5% w 1998 r. (w 2003 r. – 43,7%) wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Jest to zarówno handel detaliczny jak i hurtowy i dotyczy szerokiej gamy towarów poczynając od artykułów spożywczych poprzez przemysłowe, rolnicze, chemiczne itp. W 1998 r. następną pozycję stanowiły podmioty prowadzące działalność produkcyjną - 15,8% w dalszej kolejności budownictwo – 12,1% i transport – 10,6%. Mniejsze znaczenie miały takie działy jak rolnictwo i leśnictwo – 6,7%, obsługa nieruchomości – 3,9%, edukacja – 2,4%, hotele i restauracje – 2,1%. W 2003 r. następną pozycję stanowiły podmioty prowadzące działalność w zakresie budownictwa – 13,1% w dalszej kolejności – działalność produkcyjną – 12,3% i transport – 9,6%. Mniejsze znaczenie miały takie działy jak rolnictwo i leśnictwo – 4,8%, obsługa nieruchomości i firm oraz nauka – 5,2%, hotele i restauracje – 1,6%

Biorąc pod uwagę dane dotyczące działalności podmiotów gospodarczych z 1994 r. i obecnie obserwujemy dwukrotny wzrost liczby działających podmiotów gospodarczych, przy zachowaniu proporcji w strukturze własnościowej, a więc wyraźnej dominacji sektora prywatnego.

Wszystkie działające na terenie gminy podmioty gospodarcze zostały zaliczone do jednej z 14 sekcji EKD. Na przestrzeni ostatnich 5 lat tendencję wzrostową odnotowano w 12 z nich, a jedynie w sekcjach: rybactwo i edukacja liczba działających podmiotów się zmniejszyła.

Tempo zmian w poszczególnych sekcjach było różne, najszybszy wzrost nastąpił w sekcji Rolnictwo i Leśnictwo, choć liczebnie jest to nadal mało znacząca branża.

Najliczniej reprezentowaną branżą pozostał handel hurtowy i detaliczny. Strukturę jednostek zarejestrowanych w systemie REGON obrazuje poniższa tabela:

Tabela Nr 17

Jednostki zarejestrowane w systemie REGON:	1999	
	szt.	%
Ogółem	330	100
w tym:		
Spółki prawa handlowego	3	0,9
Spółki cywilne	18	5,5
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (bez spółek cywilnych)	292	88,5

Największą grupę ponad 88% ogółu zarejestrowanych jednostek stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto na terenie gminy działały 3 spółki prawa handlowego i 18 spółek cywilnych.

Według danych rejestru ewidencji działalności gospodarczej do stycznia 1999r. około 680 osób zarejestrowało swoją działalność. Z tej liczby około 360 podmiotów zostało wykreślonych z ewidencji, a 320 nadal prowadziło działalność.

Strukturę jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w 2003 r. obrazuje poniższa tabela:

Tabela Nr 18

Jednostki zarejestrowane w systemie REGON:	2003	
	szt.	%
Ogółem	481	100
w tym:		
Spółki prawa handlowego	12	2,5
Spółki cywilne	19	4,0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (bez spółek cywilnych)	420	87,3

Według danych gminnego rejestru ewidencji działalności gospodarczej do stycznia 2004 roku, na terenie gminy 1003 osoby zarejestrowały swą działalność, z czego 603

zostało wykreślonych z rejestru. Obserwuje się dużą zmienność w obrębie działających podmiotów gospodarczych.

W ciągu minionego okresu wiele z zarejestrowanych podmiotów zaprzestało wszelkiej działalności, część zmieniła branżę bądź rozszerzyła zakres prowadzonej działalności a część zawiesiła działalność chwilowo.

Większość działających na terenie gminy podmiotów to małe zakłady usługowe i drobny handel. Charakterystyczną cechą jest mały potencjał kapitałowy i produkcyjny tych firm stanowiący istotną barierę dalszego rozwoju i modernizacji.

W zdecydowanej większości wsi znalazły się osoby prowadzące działalność gospodarczą i są to w głównej mierze mieszkańcy gminy. Jedynie we wsiach Garłów, Lutkówka, Stary Dwór i Świnice do 1 stycznia 1999r. nie zarejestrowano żadnego podmiotu gospodarczego.

W pozostałych wsiach liczba działających podmiotów gospodarczych waha się od 1 do 24. Na tle gminy zdecydowanie wyróżniają się wsie Boguszyce, Konopnica i Kurzeszyn, w każdej z nich ponad 20 osób prowadziło różnorodną działalność gospodarczą.

Równie aktywne były wsie Niwna, Pukinin i Ścieki gdzie liczba działających podmiotów wahała się od 15 do 18.

Na aktywność gospodarczą gminy istotny wpływ wywiera bliskość miasta i rozwinięta tam działalność produkcyjno-usługowa. Szereg potrzeb ludność gminy zaspokaja bezpośrednio w mieście. Niezbyt liczne są natomiast zakłady, położone na terenie gminy, nastawione na zaspokajanie potrzeb ludności miejskiej.

W 2003 r. najwięcej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowano we wsiach: Boguszyce, Konopnica i Kurzeszyn. Ważną rolę pełnią zakłady obsługi rolnictwa, przede wszystkim związane z przetwórstwem mięsnym i obsługą gospodarstw domowych oraz rolnych.

Na aktywność gospodarczą gminy istotny wpływ wywiera bliskość miasta i rozwinięta tam działalność produkcyjno-usługowa.

Do najważniejszych firm działających na terenie gminy zalicza się:

- PPHU Zakład Mięśny „Męcina” w Niwnej,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Dorota i Mirosław Zagajewscy w Wałowicach,
- „METALBUD” Sp. z o.o. w Podlasiu, produkcja, montaż i naprawa maszyn dla przemysłu mięsnego,
- PPHU „SOB-POL” – sprzedaż maszyn rolniczych, komis i stacja kontroli pojazdów oraz gorzelnia w Konopnicy,
- Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów „ERBEDIM” Sp. z o.o., Wytwórnia Mas Bitumicznych i Betonu w Konopnicy,
- Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki Sp. z o.o. w Rossosze,
- Gorzelnia w Wilkowicach, Rolimex Sp. z o.o. Zduńska Wola,
- Biuro Handlowe „MIODY” w Bylinach Starych,
- Stacja paliw „KIK-POL” w Ściekach,
- 2 stacje paliw w Podlasiu,
- Hurtownia stali „TA-BO”, Kuziemski w Pukininie,
- SKR w Rawie Mazowieckiej, Baza w Kurzeszynie,
- Baza Zarządu Dróg Krajowych w Bogusławkach Małych,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Rawie Mazowieckiej,
- LOGIS S.A.

Mniejsze zakłady usługowe i produkcyjne są rozproszone na terenie gminy.

Blisko połowa wsi posiada sklep branży spożywczej lub spożywczo-przemysłowej. Licznie występują punkty wymiany butli gazowych, lokalizowane bezpośrednio w zagrodach wiejskich. Często są świadczone usługi transportowe, czasami w połączeniu z działalnością handlową. Innego typu usługi to: usługi budowlane, stolarskie, me-

chanizacyjne, krawiectwo, instalatorstwo, naprawa sprzętu AGD, leśne, mała gastronomia i szereg innych.

W ostatnim okresie obserwuje się szczególną aktywność w pobliżu głównych tras komunikacyjnych zwłaszcza wzdłuż drogi nr 8 Warszawa-Katowice. Powstają tam stacje benzynowe, obiekty gastronomiczne i handlowe.

8. Finanse publiczne.

Jednym z głównych instrumentów pozostających do dyspozycji gminy mającej zamiar wpływać na lokalny rozwój gospodarczy jest budżet.

Źródłami dochodów samorządu są:

- dochody własne, w tym:
 - podatek od nieruchomości,
 - podatek rolny i leśny,
 - opłata targowa,
 - opłata skarbową i administracyjną,
 - opłata eksploatacyjną,
 - udział w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych
 - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych i prawnych opłacana w formie
 - karty podatkowej,
 - od środków transportu,
 - podatek od spadków i darowizn,
- dochody zewnętrzne w tym:
 - dotacje celowe,
 - subwencje,
 - inne dochody.

Poziom dochodów gminy w latach 1994–1998 wg uchwał budżetowych gminy Rawa Mazowiecka:

Rok	Ogółem	Dochody własne		Dotacje i subwencje	
	milion. zł	milion. zł	%	milion. zł	%
1994	1,690	0,5130	30,4	0,1177	69,6
1995	2,464	0,7990	32,4	0,1665	67,6
1996	5,557	0,1125	20,2	0,4432	79,8
1997	6,965	0,1465	21,0	0,5500	79,0
1998	6,687	0,1360	20,3	0,5327	79,7

Dynamika zmian poziomu dochodów w latach 1994-1998:

Lata	Wzrost dochodów	Wzrost dochodów	Wzrost dochodów
	ogółem w %	własnych w %	z zewnątrz w %
1994-95	45,8	55,8	41,5
1995-96	25,5	14,1	166,2
1996-97	25,3	30,2	24,1
1997-98	- 4,0	-7,2	-3,1

Z analizy powyższych danych wynika, iż: na wielkość dochodów gminy zdecydowany wpływ mają dochody z zewnątrz, zjawisko to wykazuje tendencję wzrostową (od 69,6% w 1994 r. do 79,7% w 1998 r.), maleje systematycznie udział dochodów własnych w dochodach gminy (od 30,4% w 1994 r. do 20,3% w 1998 r.) i uzależnianie budżetu gminy od dotacji i subwencji z budżetu państwa, występuje tendencja malejąca w dochodach gminy (od 45,8% 1994 r. do – 4% w 1998 r.).

Poziom dochodów gminy w 2003 r wg rocznika statystycznego WUS.

Rok	Ogółem	Dochody własne		Dotacje i subwencje	
	mln. zł	mln. zł	%	mln. zł	%
2003	9,114	2,965	32,5	5,949	65,3

Z branżowego zestawienia wydatków wynika, iż dominującymi pozycjami w wydatkach budżetowych gminy są:

- rolnictwo, na które przeznaczano ok. 22 – 28% w latach 1994-1997 i 13,6% w 1998r (tendencje spadkowe w wydatkach),
- oświata, na którą przeznaczano od ok.6% do 10%. w latach 1994-95 i od ok.43%. do 46,6%. w latach 1996-98 (zdecydowane tendencje zwyżkowe),
- opieka społeczna – 23%. w 1994r. do 12,5%. w 1998r. (zdecydowane tendencje spadkowe w początkowych latach i ok.3% wzrost w ostatnim roku),
- administracja – 21,2%. w 1994r do 10,8%, w 1998r.(zdecydowane tendencje spadkowe w początkowych latach i ok. 2.% wzrost w ostatnim roku).

Z pozostałych działów, na których nakłady stanowią znacznie mniejszy odsetek, ważniejszymi pozycjami są:

- transport (z tendencjami spadkowymi – z 12,5% do 6,5%),
- gospodarka komunalna (tendencje spadkowe z 6,7% do 2,1%; w ostatnim roku wzrost do 5,1%),
- gospodarka mieszkaniowa (tendencje spadkowe z 3,3%. do 0,6%; w ostatnim roku wzrost do 2,9%).

Na pozostałe działy przeznaczano niewielkie ułamki procenta.

Najważniejszymi inwestycjami, które w ostatnich latach realizowane były w gminie, to wodociągi, szkoła podstawowa w Boguszykach, a także poprawa nawierzchni dróg. Z powyższymi przedsięwzięciami związane są proporcje między kwot wydatków z budżetu przeznaczonych na inwestycje i na bieżące utrzymanie. Zestawienie to przedstawia poniższa tabela:

Rok	Kwota budżetu milion. zł	Utrzymanie		Inwestycje	
		milion. zł	%	milion. zł	%
1994	1,64	1,1	67,4	0,5	32,6
1995	2,3	1,55	67,2	0,75	32,8
1996	5,67	3,54	62,4	2,1	37,6
1997	7,35	4,4	59,9	2,95	40,1
1998	6,66	5,26	78,9	1,4	21,2
2003	9,272	7,67	82,7	1,602	17,3

9. Komunikacja i infrastruktura techniczna.

9.1. Komunikacja.

Na układ komunikacyjny gminy składa się sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz kolejka wąskotorowa relacji Rogów – Biała Rawska.

Drogi krajowe o łącznej długości 13,25 km to:

- droga E 8: Warszawa – Katowice o długości 9,25 km,
- droga nr 72: Łódź – Rawa Mazowiecka o długości 4,0 km.

Drogi wojewódzkie o łącznej długości 18 km to:

- droga Skierniewice – Rawa Mazowiecka – Nowe Miasto nr 707 o długości 8,5 km,
- droga Rawa Mazowiecka – Nowe Miasto nr 707 o długości 2,5 km,
- droga Rawa Mazowiecka – Biała Rawska nr 725 o długości 2,75 km,
- droga Rawa Mazowiecka – Opoczno nr 726 o długości 4,25 km.

Drogi powiatowe o łącznej długości 65,289 km (na dzień 31.12.2003 r.) to drogi wg poniższego wykazu (tabela nr 24):

Wykaz – numeracja i długość dróg powiatowych w obrębie gminy Rawa Mazowiecka

Nowy nr drogi	Stary nr drogi	Przebieg	Przebieg w granicach gminy	Długość
4105 E	38535	Wołuczka – Przewodowice – Anno-sław – Zuski – dr. woj. 707	Wołuczka – Jelitów	1,29 km
1316 E	38545	Pod Borem – Wilkowice – Raducz	gr. pow. skier./raw. – Wilko-wice – gr. pow. raw./skier.	3,40 km
1315 E	38549	Wysokienice – dr. kraj. nr 72	gr. pow. skier./raw. – Ścieki – dr. kraj. nr 72	4,13 km
4108 E	38550	Niwna – Wilkowice	Niwna – Wilkowice	9,23 km
4109 E	38551	Kurzeszyn – Janolin	Kurzeszyn – Janolin	7,40 km
4105 E	38552	Rossocha – Wołuczka	Rossocha – Wołuczka	9,80 km
4111 E	38553	Żydowice – Konopnica	Żydowice – Konopnica	2,18 km
4112 E	38554	Konopnica – Rawa Maz.	Konopnica – Rawa Maz.	0,25 km
4110 E	38555	Rawa Maz. – Dziurdzióły	Rawa Maz. – Dziurdzióły	6,75 km
4153 E	38556	Boguszyce – Soszyce	Boguszyce – Soszyce	3,25 km
4331 E	38557	Zarzecze – Łochów	Zarzecze – Byliny Stare – gr. pow. raw./tomasz.	4,67 km
4153 E	38558	Boguszyce – Podkonice	Boguszyce – Księża Wola – gr. pow. raw./tomasz.	3,47 km
4116 E	38559	Głuchówek – Sierzchowy	Głuchówek – Ossowice	4,48 km
4331 E	38567	Kaleń – Komorów	Kaleń – Podskarbice Szla-checkie	1,56 km
4118 E	38569	Pukinin – Mogielnica	Pukinin – Kol. Komorów	2,47 km

Drogi gminne o łącznej długości 44,235 km (wg danych na dzień 31.12.2004) to drogi wg poniższego wykazu:

Wykaz – numeracja i długość dróg gminnych w obrębie gminy Rawa Mazowiecka

Nowy nr drogi	Stary nr drogi	Przebieg	Długość
113101 E	3201	Wołuczka – gr. gm. Nowy Kawęczyn (Nowy Dwór)	0,816 km
113102 E	3102	Kurzeszyn – Przewodowice	3,396 km
113103 E	3103	Kol. Wołuczka – gr. gm. Nowy Kawęczyn (Kazimierzów)	0,994 km
113104 E	3104	Rossocha Stara – gr. gm. Nowy Kawęczyn (Zglinna Duża)	1,623 km
113105 E	3105	Wojska Stara – gr. gm. Głuchów (Skoczylody)	2,226 km
113106 E	3106	Soszyce – gr. gm. Głuchów (Witoldów)	0,565 km
113107 E	3107	Jakubów – Zagórze - Kaleń	4,471 km
113107 E	3216	Kurzeszyn – Helenów – Jakubów	2,590 km
113108 E	3108	Pukinin – Kaleń	3,556 km
113053 E	3109	(Ossowice) – gr. gm. Cielądz - Byszewice - Pukinin	2,304 km
113109 E	3210	Byszewice – Głuchówek – Rawa Mazowiecka	2,690 km
113110 E	3211	Kolonia Głuchówek - Leopoldów – gr. gm. Czerniewice (Podkonice)	4,786 km
116102 E	3212	(Podkonice Duże) – gr. Gm. Czerniewice – Kontrewies – Dziurdzioly	2,792 km
113111 E	3213	Księża Wola – Chrusty – Rawa Mazowiecka	2,248 km
113112 E	3214	Boguszyce – Zawady – gr. Gm. Głuchów (Złota)	3,250 km
113113 E	3215	Konopnica – Kaleń	2,178 km
113114 E	dawna powiatowa	Niwna – Pokrzywna - Rossocha	3,750 km

Wg danych na rok 1999 z ogólnej długości 39,923 km dróg gminnych, drogi o nawierzchni utwardzonej mają długość 21,936 km, a drogi gruntowe 17,987 km, według stanu na koniec roku 1998.

Z ogólnej długości 65,289 km dróg powiatowych, drogi o nawierzchni utwardzonej mają długość 47,852 km, a drogi gruntowe 16,962 km. Drogi o nawierzchni ulepszonej – 0,475km.

Obsługę komunikacji samochodowej zapewniają stacje benzynowe we wsiach: Podlas, Ścieki, Wilkowice, Głuchówek.

Układ dróg publicznych uzupełniają ogólnodostępne drogi wewnętrzne w poszczególnych miejscowościach.

W zależności od potrzeb przewiduje się zmianę przebiegu dróg gminnych, w tym – drogi we wsi Głuchówek, przedłużenie drogi z Żydomic do Wałowic oraz przekwalifikowanie ogólnodostępnych dróg wewnętrznych w poszczególnych miejscowościach na drogi gminne. Projektuje się również modernizację drogi krajowej nr 8 Warszawa – Katowice do parametrów drogi ekspresowej.

Z uwagi na fakt, iż będzie to droga ekspresowa, przeznaczona wyłącznie dla ruchu samochodowego, jej dostępność na terenie gminy zostanie ograniczona do miejsc, dla których przewidziano budowę węzłów. Wg najnowszych koncepcji modernizacji drogi nr 8 węzły zostaną zlokalizowane w miejscach istniejących skrzyżowań

z drogami krajowymi oraz drogami wojewódzkimi a także – ważniejszymi innymi drogami publicznymi. Generalnie w rejonie miasta Rawa Mazowiecka przewiduje się węzły z drogami:

- nr 113111 E (droga gminna włączona w dalszym przebiegu w układ uliczny południowo-zachodniej części miasta Rawa Mazowiecka),
- nr 726 (droga wojewódzka),
- nr 725 (droga wojewódzka) oraz połączenie z układem drogowo-ulicznym obwodnicy miasta Rawa Mazowiecka w ciągu drogi krajowej nr 72.
- ważniejszymi i powiatowymi (aktualnie powiatowymi i gminnymi).

Wiadukty nad drogą nr 8 w ciągach dróg gminnych przewidywane są we wsiach: Przewodowice, Jakubów, Julianów, Konopnica.

Ruch pieszy zostanie przeniesiony poza koronę drogi ekspresowej. W miejscach, gdzie projektuje się drogi równoległe lub występują drogi zbiorcze przewiduje się, że ruch pieszy w kierunku podłużnym odbywać się będzie w obrębie korony tych dróg. Dla ciągów pieszych przecinających drogę nr 8 przewidziano chodniki na wiaduktach lub kładkach dla pieszych (we wsi Podlas). Miejsca obsługi podróżnych (MOP) przewiduje się w obrębach wsi Julianów i Podlas.

Dla dróg zastępczych (drogi dla ruchu powolnego zdjętego z drogi krajowej nr 8) rezerwuje się pas terenu o szerokości 7 m, z uwzględnieniem pasa terenu przeznaczonego na ścieżki rowerowe.

W zakresie komunikacji kolejowej należy zaliczyć kolej wąskotorową relacji Rogów – Biała Rawska. Nie odgrywa ona aktualnie żadnej roli gospodarczej, jest nieczynna. Planuje się jej wykorzystanie na cele turystyczne.

Stan zagospodarowania poszczególnych dróg (wg stanu w roku 1999) przedstawia poniższa tabela:

Kategoria drogi	Łączna długość w km	Łączna długość w metrach o nawierzchni			
		bitumicznej	betonowej	gruntowej ulepszonej	gruntowej naturalnej
Krajowa	13,250	13,250	-	-	-
Wojewódzka	18,000	18,000	-	-	-
Powiatowa	63,185	47,852	-	0,475	16,963
Gminna	39,923	15,080	-	15,772	8,971
Razem	134,358	94,182	-	16,247	25,934

Wskaźnik gęstości dróg w gminie przedstawia poniższe zestawienie:

Kategoria drogi	Długość drogi w km na km ² powierzchni gminy
Krajowa	0,08
Wojewódzka	0,11
Powiatowa	0,39
Gminna	0,24
Razem	0,80

Procentowy udział dróg o nawierzchni bitumicznej do ogólnej długości poszczegól-

nych kategorii dróg przedstawia poniższa tabela:

Kategoria drogi	
Krajowa	100,0 %
Wojewódzka	100,0 %
Powiatowa	78,9 %
Gminna	37,8 %

Kolizje i zagrożenia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzaju przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. nr 257, poz.2573, z późn. zmianami) drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej należą do przedsięwzięć, dla których sporządzenie stosownego raportu oddziaływania na środowisko może być wymagane. Drogi ekspresowe oraz drogi krajowe i inne drogi publiczne o nie mniej niż czterech pasach ruchu i (nie będące drogami ekspresowymi bądź autostradami) zaliczane są do przedsięwzięć, dla których bezwzględnie jest wymagane sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko.

Ponieważ analizy oddziaływania tych dróg na środowisko nie były przez zarządców dróg sporządzane – wskazane byłoby zabezpieczenie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, zlokalizowanej wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych, poprzez wprowadzenie ochrony czynnej w terenie drogi, sposobie w zagospodarowaniu działki i położonych w jej pobliżu obiektów.

10. Infrastruktura techniczna.

10.1 .Odprowadzanie ścieków sanitarnych.

Podstawowym celem budowy urządzeń do odbioru i oczyszczania ścieków jest ochrona środowiska przed szkodliwymi wpływami zabudowy, przemysłu itp. W związku z powyższym, możliwości rozwoju zabudowy są bezpośrednio związane ze stanem rozwoju sieci i urządzeń oczyszczających ścieki. Utylizacja ścieków w gminie oparta jest w chwili obecnej o szczelne zbiorniki bezodpływowe z których ścieki są wywożone na zlewnię przy oczyszczalni miejskiej w Żydomicach – dotyczy to kompleksów zabudowy nierolniczej zlokalizowanej na działkach o małej powierzchni. Dla zabudowy rolniczej powszechna jest utylizacja ścieków oparta o areal własnych gospodarstw.

Na terenie gminy funkcjonuje tylko jedna gminna oczyszczalnia ścieków w Kurzeszynie obsługująca miejscowość Kurzeszyn, około 121 gospodarstw domowych, czyli około 500 osób.

Pozostałe miejscowości nie posiadają zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Ścieki gromadzone są w osadnikach gnilnych i wywożone wozami asenizacyjnymi do miejskiej oczyszczalni ścieków w Żydomicach lub wywożone na pola przez samych rolników.

Ponadto na terenie gminy działają dwie oczyszczalnie zakładowe:

- Zakładu Doświadczalnego Instytutu Zootechniki Rossocha Sp. z o.o. – oczyszczalnia typu LEMNA o przepustowości 120 m³/d;
- PPHU „Sob-Pol” w Konopnicy – stawy fakultatywne + filtr o przepustowości 113 m³/d.

Do zakładowej oczyszczalni ścieków ZDIZ w Rossosze jest podłączonych około 200 gospodarstw (około 800 osób) znajdujących się w tej miejscowości oraz we wsi Rogowiec.

Małe, przyzakładowe oczyszczalnie ścieków istnieją, oprócz Rossochy, w Wilkowicach i w Konopnicy przy gorzelniach.

Wskaźnikowy bilans ścieków dla gminy kształtuje się na poziomie:

$Q_{\max./d} \approx 1520 \text{ m}^3/d$

$Q_{\text{śr.}/d} \approx 1260 \text{ m}^3/d$

$Q_{\max. h} \approx 100 \text{ m}^3/h$

Ponieważ w gminie dominującą formą zabudowy jest zabudowa zagrodowa, to w obszarach jej występowania należy się spodziewać mniejszej ilości dobowego spływu ścieków, natomiast zwiększenie spływu występować będzie w obszarach zwartych skupisk siedlisk nierolniczych oraz w obszarach w których nasilają się zjawiska przekształcania zabudowy zagrodowej w mieszkaniową lub produkcyjno-usługową lub usługową.

Długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosiła na dzień 31.12.2003 r. 11,7 km, zaś ilość przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych – 133. Obecnie około 15 % mieszkańców gminy korzysta ze zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej.

Uwzględniając powyższe, można wyodrębnić następujące wsie, które będą wymagały w przyszłości przygotowania inwestycji kanalizacyjnych: Boguszyce, Ścieki, Pukinin, Konopnica, Żydomicze, Niwna. Przewiduje się odprowadzenie ścieków z w/wym. wsi na oczyszczalnię miejską w Żydomicach (w tym celu podjęte zostały stosowne rozmowy i uzgodnienia z władzami miasta w Rawie Mazowieckiej). Realizacja powyższych inwestycji uwarunkowana będzie powstaniem na danym terenie wystarczającej ilości siedlisk nierolniczych lub zabudowy innej możliwych do podłączenia do sieci kanalizacyjnej oraz ukształtowaniem relacji cen sieci komunalnych i indywidualnych urządzeń, na korzyść sieci komunalnych.

Alternatywnie przewiduje się budowę oczyszczalni dla potrzeb zbiorowego odprowadzenia ścieków dla wsi: Boguszyce, Niwna i Pukinin. Ponadto przewiduje się budowę oczyszczalni dla wsi Zagórze i Wilkowice. Dla pozostałych terenów projektowanej zwartej zabudowy mieszkaniowej, przemysłu lub usług przewiduje się możliwość budowy lokalnych urządzeń do oczyszczania ścieków, w miarę występowania potrzeb, w przypadkach opłacalnych technicznie i ekonomicznie oraz możliwych z punktu widzenia ochrony środowiska. Dla rozproszonej zabudowy zagrodowej należy przewidywać utylizację ścieków w oparciu o indywidualne systemy oczyszczania (np. oczyszczalnie przydomowe lub szczelne zbiorniki do gromadzenia ścieków) z lokalizacją w obrębie własnych nieruchomości. Dopuszczalne są też rozwiązania lokalne w postaci przydomowych oczyszczalni ścieków dla poszczególnych działek lub zespołów zabudowy.

10.2. Zaopatrzenie w wodę

Program zwodociągowania gminy został w zasadzie wykonany, siecią wodociągową objęto około 93% odbiorców (do zbiorczych wodociągów komunalnych jest podłączonych około 8 000 osób). Łącznie, co stanowi około 93% mieszkańców gminy. Do tychczas nie zwodociągowane są tylko pojedyncze przysiółki.

Długość sieci wodociągowej na dzień 31.12.2003 r. wynosiła w gminie 169,2 km.

Ilość przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych wynosiła na ww. dzień – 2 274, zaś zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca – $30,9 \text{ m}^3$.

Na terenie gminy funkcjonuje 7 komunalnych grupowych wodociągów i 1 – za-

kładowa w ZDI Rossocha, które obsługują 1 870 gospodarstw w 54 wsiach.

Na terenie gminy znajduje się obecnie 7 ujęć grupowych i stacji uzdatniania wody. Są to: Boguszyce, Huta Wałowska, Kurzeszyn, Pukinin, Wałowice, Wilkowice i Zagórze.

Istniejące, komunalne wodociągi grupowe na terenie gminy to:

- Boguszyce

SUW Boguszyce zasilana jest ze studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 80 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice, nr 0.1.6210-1-23/97 z dnia 26.05.1997 r. ustala pobór w ilości $Q \text{ max. } h = 68 \text{ m}^3/\text{h}$,

$Q \text{ max. } d = 982 \text{ m}^3/\text{d}$). Ujęcie składa się z dwóch studni o głębokości 60 i 64,8 m i obsługuje 1640 mieszkańców (wg stanu na dzień 31.12.2003 r.) we wsiach: Boguszyce, Boguszyce Małe, Garłów, Księża Wola, Chrusty, Zarzecze, Dziurdzioly, Stare Byliny, Kaliszki, Małgorzatów, Soszyce, Zielone, Zawady Kolonia i Zawady.

- Pukinin

SUW Pukinin zasilana jest ze studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 60 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice, nr 0.1.6210-37-850/95 z dnia 11.09.1995 r. ustala pobór w ilości $Q \text{ max. } h = 42,3 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q \text{ max. } d = 363,0 \text{ m}^3/\text{d}$).

Ujęcie składa się z dwóch studni o głębokości 78 i 79 m, obsługuje 1 718 mieszkańców (wg stanu na dzień 31.12.2003 r.) we wsiach: Pukinin, Byszewice, Matyldów, Bogusławki Duże, Bogusławki Małe, Świnice, Głuchówek, Nowy Głuchówek, Leopoldów, Podlas.

- Wałowice

SUW Wałowice zasilana jest ze studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 50 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice, nr 0.1.6210-24-764/94 z dnia 12.08.1994 r. ustala pobór w ilości $Q \text{ max. } h = 41,4 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q \text{ max. } d = 444,0 \text{ m}^3/\text{d}$). Woda pobierana jest z utworów czwartorzędowych za pomocą jednej studni o głębokości 54,0 m. W perspektywie przewidywana budowa studni awaryjnej. Ujęcie obsługuje 1401 mieszkańców gminy we wsiach: Wałowice, Pasieka Wałowska, Niwna, Pokrzywna, Ścieki, Soszyce i Zawady.

- Zagórze

SUW Zagórze zasilana jest z dwóch studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 29 \text{ m}^3/\text{h}$ każda (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice, nr 0.1.6210-57/730/93 z dnia 28.12.1993 r. ustala pobory wody w ilościach $Q \text{ max. } h = 29 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q \text{ max. } d = 426,0 \text{ m}^3/\text{d}$).

Woda jest ujmowana z utworów czwartorzędowych za pomocą dwóch studni o głębokościach 52,0 m. Ujęcie obsługuje 789 mieszkańców gminy we wsiach: Zagórze, Helenów, Jakubów, Julianów, Kaleń, Julianów Raducki i Przewodowie oraz część wsi Podskarbice Szlacheckie w gm. Cielądz.

- Wilkowice

SUW Wilkowice zasilana jest ze studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 31 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice nr 0.1.6210-51-7/638/92 z dnia 15.06.1992 r. Ustala pobór wód w ilości $Q \text{ max. } h = 50,2 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q \text{ max. } d = 432,0 \text{ m}^3/\text{d}$).

Pobór wody następuje z utworów czwartorzędowych za pomocą jednej studni o głębokości 50,0 m, brak studni awaryjnej. Ujęcie obsługuje 694 mieszkańców gminy we wsiach: Wilkowice, Linków, Nowa Rosocha, Stara Rossoch, Stara Wojska, Nowa Wojska.

- Huta Wałowska

SUW Huta Wałowska zasilana jest ze studni o wydajności eksploatacyjnej $Q = 21 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice

nr O.IH.7501-B-23/91 z dnia 16.10.1991 r. Ustala pobór wody w ilości Q_{max} . $h = 7,7 \text{ m}^3/\text{h}$, Q_{max} . $d = 62,0 \text{ m}^3/\text{d}$.

Ujmowana woda spełnia wymogi wody do picia. Czerpana jest z jednej studni o głębokości 57,5 m. Ujęcie obsługuje 210 mieszkańców gminy we wsiach: Huta Wołowska, Janolin, Stary Dwór, Lutkówka.

- Kurzeszyn

SUW Kurzeszyn zasilana jest z dwóch studni o wydajnościach eksploatacyjnych $Q = 66 \text{ m}^3/\text{h}$ każda (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez UW Skierniewice nr O-I-I-8530-B-20/87 z dnia 18.12.1987 r. Ustala pobór wody w ilości Q_{max} . $h = 27 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{sr.dob.} = 248 \text{ m}^3/\text{d}$).

Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych za pomocą dwóch studni o głębokościach: 60,0 i 64,8 m Ujęcie obsługuje 905 mieszkańców gminy we wsiach: Kurzeszyn, Kurzeszyn Nowy, Kurzeszynek, Gaj, Wołuczka.

- Rossocha

SUW Rossocha zasilana jest ze studni ZDI Rossocha o wydajności eksploatacyjnej $Q = 27 \text{ m}^3/\text{h}$ (pozwolenie wodnoprawne na pobór wód wydane przez PWRN w Łodzi nr B-VI-731/267/68 z dnia 19.02.1969 r).

Ujęcie obsługuje wsie: Rossocha Stara i Nowa, Rogówiec, Linków.

Systemy wodociągowe niektórych ujęć są ze sobą połączone, są to:

- Wilkowice, Rossocha Stara oraz ZDI Rossocha,
- Wałowice, Boguszyce (dzięki temu możliwa jest modernizacja stacji uzdatniania wody w Boguszycach przy zabezpieczeniu ciągłości dostaw wody do odbiorców), wodociągi te posiadają również połączenie z systemem wodociągowym sąsiedniej gminy Głuchów.

Z ujęcia wody dla miasta Rawa Mazowiecka obsługiwane są wsie Konopnica i Żydomice.

Bilans wody dla gminy Rawa Mazowiecka kształtuje się na poziomie:

- pozyskiwane ilości wody – $6964 \text{ m}^3/\text{d}$
- potrzeby wody $2960 \div 3679 \text{ m}^3/\text{d}$

Z powyższych danych wynika, iż gmina posiada zabezpieczenie maksymalnych potrzeb wodnych z dużym zapasem możliwości poboru w przyszłości.

10.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Zaopatrzenie obszaru gminy w energię elektryczną oparte jest o główny punkt zasilania (GPZ) zlokalizowany w Rawie Mazowieckiej, zasilany z linii 110 kV relacji Koluszki Odlewnia – Żurawia przebiegającej przez teren gminy. Z GPZ-u siecią rozdzielczą 15 kV energia rozprowadzana jest do stacji 15/0,4 kV zlokalizowanych na terenie całej gminy, skąd dalej, sieciami niskiego napięcia dostarczana jest do odbiorców. Posiadane rezerwy mocy w istniejącym GPZ-cie w Rawie Mazowieckiej pozwalają na dalszą sukcesywną (w miarę potrzeb) rozbudowę istniejących sieci i stacji transformatorowych na terenie gminy, celem podłączenia w okresie perspektywicznym nowych odbiorców. Przez teren gminy projektowany jest przebieg linii 110 kV, łączącej GPZ w Rawie Mazowieckiej ze Skierniewicami.

10.4. Utylizacja odpadów stałych.

Lokalnym uregulowaniem prawnym dotyczącym utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Rawa Mazowiecka jest uchwała z dnia 29 sierpnia 2003 roku w sprawie: „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Rawa Mazo-

wiecka”. Ilość odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Rawa Mazowiecka w 2002 roku wyniosła według Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Rawskiego 450 Mg, co daje w przeliczeniu na 1 mieszkańca 53 kg.

Dominującym typem odpadów generowanych przez mieszkańców na terenach wiejskich powiatu Rawskiego są: drobna frakcja popiołowa, odpady kuchenne ulegające biodegradacji (zagospodarowywane w większości przez samych mieszkańców), tworzywa sztuczne oraz odpady opakowaniowe.

Na terenie gminy Rawa Mazowiecka zorganizowaną zbiórką odpadów jest objętych około 15% mieszkańców. Zbiórka jest prowadzona przez 2 firmy uprawnione przez Gminę do świadczenia tego typu usług.

Odpady z obszaru miasta i gminy Rawa Mazowiecka deponowane są na składowisku urządzonym we wsi Pukinin. Obsługę i nadzór nad wysypiskiem sprawują służby miejskie.

Nieczystości stałe gromadzone są na terenie całej gminy w pojemnikach i kontenerach – dla większych obszarów i dowożone zorganizowanym transportem, przystosowanym do tego typu działań na wysypisko celem utylizacji.

Celem zmniejszenia ilości odpadów, a zarazem stworzenia możliwości wykorzystania części z nich jako surowców wtórnych w przemyśle, należy dążyć do wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów. Ponadto na składowisku należy dążyć do stosowania takich technologii utylizacji i rozwiązań technicznych, które pozwolą w sposób maksymalny zabezpieczyć środowisko przyrodnicze przed negatywnym oddziaływaniem wysypiska.

10.5 Odprowadzanie ścieków deszczowych.

Wody otwarte znajdujące się na terenie gminy są narażone na zanieczyszczenia z uwagi na to, iż są między innymi odbiornikiem nieoczyszczonych wód deszczowych. Celem zmniejszenia lub wyeliminowania tych zanieczyszczeń w okresie perspektywnym konieczne będzie budowanie systemów odprowadzania i oczyszczania wód deszczowych głównie z terenów o utwardzonych nawierzchniach istniejących i przewidzianych do zainwestowania pod zabudowę jednorodzinną oraz z istniejących i projektowanych terenów produkcyjno-usługowych jako rozwiązanie docelowe, z dopuszczeniem retencjonowania wód opadowych. Działania takie powinny spowodować niewątpliwą poprawę warunków ekologicznych zlewni, poprzez zmniejszenie ogólnego ładunku zanieczyszczeń, niesionych przez wody opadowe do odbiorników. Dopuszcza się odprowadzenie wód deszczowych na własny teren z wykorzystaniem naturalnej retencji terenu.

10.6 Obsługa telekomunikacyjna.

Gmina posiada dogodne warunki dalszego rozwoju w zakresie telekomunikacji z uwagi na rozwiniętą sieć głównych kabli telekomunikacyjnych międzymiastowych, lokalnych oraz posiadane centrale telefoniczne we wsiach Kurzeszyn, Wojska Stara oraz możliwość wykorzystania części numerów abonenckich w centrali telefonicznej w Rawie Mazowieckiej. Z uwagi na posiadane rezerwy numerów abonenckich do zagospodarowania w centralach w Rawie Mazowieckiej i Kurzeszynie oraz stosunkowo gęstą istniejącą sieć telefoniczną w obszarach zurbanizowanych na terenie gminy istnieją możliwości dalszej, sukcesywnej rozbudowy sieci oraz podłączenia nowych abonentów w miarę występowania potrzeb. Obszar gminy znajduje się również w zasięgu cyfrowej telefonii komórkowej różnych systemów.

10.7. Zaopatrzenie w ciepło.

Potrzeby zaopatrzenia w ciepło na terenie gminy są zabezpieczone w oparciu o indywidualne źródła ciepła. Jedynie zakłady usługowe, przetwórcze, szkoły, ośrodki zdrowia oraz osiedle mieszkaniowe (we wsi Rossocha Nowa) są wyposażone w lokalne, większe kotłownie dla potrzeb CO, C.W. oraz technologicznych. W w/wym kotłowniach wykorzystuje się na dzień dzisiejszy paliwa stałe, głównie węgiel.

W okresie docelowym zakłada się nadal zabezpieczenie potrzeb cieplnych w oparciu o źródła indywidualne, lecz zastąpienie zużywanych w nich paliw stałych – gazem ziemnym, olejem opałowym, bądź energią elektryczną, co spowoduje poprawę stanu środowiska poprzez ograniczenie lub eliminację lokalnej emisji pyłów oraz toksycznych składników spalania paliw stałych.

10.8. Zaopatrzenie w gaz.

Źródłem gazu dla gminy i miasta Rawa Mazowiecka jest gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Piotrków Trybunalski – Warszawa Mory o DN 250 mm/PN 4,0 MPa przebiegający przez teren gminy, z którego gaz jest dostarczany do sieci przesyłowej i rozdzielczej średniego ciśnienia za pośrednictwem dwóch stacji red.–pom. 1^o zlokalizowanych w:

- Rawie Mazowieckiej (w rejonie wsi Głuchówek). Stacja o przepustowości 3000 Nm³/h
- Konopnicy (na terenie gminy) stacja o przepustowości 3000 N m³/h.

W chwili obecnej na terenie gminy gaz jest doprowadzony do wsi Konopnica. W okresie docelowym z istniejących na terenie gminy 53 jednostek osadniczych, do gazyfikacji przewiduje się 42, kierując się wielkością miejscowości, jej perspektywami rozwojowymi, położeniem w stosunku do istniejącego lub projektowanego układu zasilającego – rozdzielczego oraz stopniem nasycenia odbiorcami. Zaopatrzeniem w gaz na cele bytowo – gospodarcze zostanie objętych 80% gospodarstw w skali gminy, a na cele grzewcze w budownictwie indywidualnym ok. 65% gospodarstw domowych oraz wszyscy więksi użytkownicy deklarujący chęć zastąpienia w swoich kotłowniach paliw stałych gazem ziemnym. Docelowo zużycie gazu w gminie przewidywane jest na poziomie 7,291 mln Nm³/rok – 3,117 tys. Nm³/h. Rozprowadzenie gazu do odbiorców w gminie przewiduje się gazociągiem średniego ciśnienia. W celu realizacji programu gazyfikacji na terenie gminy poza wybudowaniem sieci przesyłowych i rozdzielczych na terenie gminy konieczna będzie:

- przebudowa gazociągu wysokoprężnego z DN 250 mm/ PN 4,0 MPa na DN 400 mm/PN 6,3 MPa (po istniejącej trasie),
- rozbudowa i modernizacja istniejących stacji red.–pom. 1^o w Rawie Mazowieckiej oraz we wsi Konopnica do przepustowości 6000 Nm³/h każda,
- budowa gazociągów wysokoprężnego DN 100 mm/PN 6,3 MPa łączących w/wym. stacje z nowo projektowanym gazociągiem DN 400,
- budowa na odcinku od wsi Konopnica do wsi Janolin gazociągu w.c. DN 200 mm/PN 6,3 MPa relacji Rawa Mazowiecka – Godzianów – Skierniewice,
- budowa gazociągu w.c. DN 50 mm/PN 6,3 MPa łączącego w/wym. gazociąg z projektowaną stacją red.–pom. 1^o we wsi Janolin,
- budowa stacji red.–pom. 1^o o przepustowości 650 Nm³/h we wsi Janolin z której ma być zaopatrywana w gaz północno-zachodnia część gminy.

Pozostałe części gminy Rawa Mazowiecka będą zaopatrywane w gaz za pośrednictwem istniejących stacji red.–pom. 1^o w Konopnicy i Rawie Mazowieckiej. Wsie nie objęte programem gazyfikacji zaopatrywane będą w gaz bezprzewodowy propan–butan.

10.9. Ograniczenia w zagospodarowaniu terenu wynikające z przebiegu sieci infrastruktury technicznej.

Wokół linii EE należy zabezpieczyć pas wolny od zabudowy mieszkaniowej o szerokości:

- 17,5 m od osi linii, lub 14,5 m od skrajnego przewodu – dla linii 110 kV,
- 6,0 m od skrajnego przewodu – dla linii 15 kV

(wg PN-75/E-05100 Elektroenergetyczne linie napowietrzne, Projektowanie i budowa, oraz wg Rozporządzenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1972 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu robót budowlano-montażowych i rozbiórkowych – Dz. U. Nr 13/1972 r. poz. 93 § 47).

Wokół sieci gazowych wysokiego ciśnienia należy zabezpieczyć pas terenu w tzw. Strefie kontrolowanej jako od zabudowy i trwałych nasadzeń zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. nr 97, poz.1055).

III. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ.

W badanym okresie (tj. w okresie analizowanych w podstawowym dokumencie studium) gminę Rawa Mazowiecka charakteryzowały:

- systematyczne zmniejszanie się ubytku ludności do 1995 r, wzrost ludności od 1996 do 1997 r. i spadek w 1998 r,
- zmniejszanie się do 1994 r. wysokiego (znacznie większego niż w gminach wiejskich województwa skierniewickiego), dodatniego przyrostu naturalnego ludności na 1000 mieszkańców; zerowy i ujemny przyrost w 1995 i 96 r., a następnie dodatni przyrost naturalny na 1000 ludności i w liczbach bezwzględnych od 1997 do 1998 r. (w gminach wiejskich ciągle ujemny przyrost naturalny),
- ujemne do 1995 r. ale systematycznie zmniejszające się saldo migracji; od 1996 r. dodatnie saldo migracji zarówno w liczbach bezwzględnych jak i na 1000 mieszkańców (w gminach wiejskich województwa malejące ale ciągła nadwyżka odpływu ludności nad napływem),
- większy wpływ na wzrost ludności w gminie bilansu migracyjnego niż przyrostu naturalnego,
- większa liczba kobiet na 100 mężczyzn niż średnia dla gmin wiejskich dla byłego województwa skierniewickiego,
- największa przewaga liczby kobiet nad mężczyznami w grupie wiekowej powyżej 60 lat i odwrotne proporcje w grupie wieku produkcyjnego,
- w strukturze wiekowej ludności obserwuje się proces starzenia społeczeństwa gminy w stopniu silniejszym niż w gminach wiejskich województwa i w całym województwie skierniewickim (mniej korzystne niż dla gmin wiejskich województwa wskaźniki ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym),
- mniej korzystny niż gminach wiejskich województwa i w województwie jest również współczynnik ludności w wieku nieprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym,
- niekorzystny, podobnie jak i w gminach ościennych, poziom wykształcenia:
 - wykształcenie wyższe posiada 2% użytkowników gospodarstwa rolnego,
 - wykształcenie policealne – ok. 1,5%,
 - wykształcenie średnie – ok. 16%,
 - wykształcenie zasadnicze zawodowe – ok. 30%,
 - wykształcenie podstawowe ukończone – ok. 41%,
 - wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia – 9%
- lepiej wykształcone kobiety,
- utrzymywanie się ze źródeł pozarolniczych ok. 18% ludności w wieku produkcyjnym, w tym najwięcej w:
 - działalności produkcyjnej sektora prywatnego – 42% zatrudnionych w gospodarce narodowej,

- budownictwie -16,3%,
 - rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie – 14,1 % (z czego 65% w sektorze publicznym),
 - edukacji – 12, 8% w sektorze publicznym,
 - w handlu i naprawach – 10,4% w sektorze prywatnym,
- systematyczny spadek procentowy udziału kobiet zatrudnionych w gospodarce narodowej,
 - zdecydowanie największa liczba na tle gmin sąsiednich zatrudnionych w gospodarce narodowej (dwukrotnie większa niż w następnej gminie), z czego najwięcej w działalności produkcyjnej, co świadczy o znacznym ożywieniu gospodarczym, w wyniku powstania nowych miejsc pracy,
 - wzrost podmiotów gospodarczych prowadzących działalność oraz wśród podmiotów gospodarczych przewaga sektora prywatnego,
 - najwięcej podmiotów gospodarczych we wsiach: Boguszyce, Konopnica i Kurzeszyn (ponad 20); w Niwnej, Pukininie i Ściekach liczba podmiotów gospodarczych waha się od 15 do 18,
 - 100% wzrost w 1999r zarejestrowanych jednostek gospodarczych w stosunku do 1994r. – głównie w sektorze prywatnym,
 - stały wzrost podmiotów gospodarczych, głównie w grupie małych, prywatnych zakładów, zatrudniających do 5 osób,
 - systematyczny spadek bezrobocia, mimo wysokiej stopy bezrobocia (większej niż w gminach sąsiednich i w gminach wiejskich województwa) – 7,1% bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym; procentowy wzrost bezrobocia wśród kobiet,
 - 93% odsetek bezrobotnych w wieku produkcyjnym mobilnym,
 - prawie 50% odsetek bezrobotnych, pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy (wyższy niż średnia dla gmin wiejskich województwa),
 - znaczne wahania na rynku pracy spowodowane niestabilną polityką gospodarczą w skali kraju,
 - w grupie bezrobotnych absolwentów gwałtowny wzrost udziału absolwentów z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym (zjawisko to podobnie przebiega w skali kraju i świadczy o nieprzystosowaniu szkolnictwa zawodowego do zmieniających się potrzeb rynku pracy),
 - systematyczny wzrost długości sieci wodociągowej i liczby podłączonych odbiorców (wszystkie wsie posiadają wodociągi); gmina znajduje się w czołówce województwa skierniewickiego zarówno w zakresie długości sieci jak i ilości podłączonych odbiorców),
 - generalnie stan wyposażenia w sieci i urządzenia mimo, iż w zakresie urządzeń kanalizacyjnych gmina zajmuje wysoką pozycję w województwie,
 - wzrost ilości abonentów telefonicznych; wskaźnik ilości abonentów na 1000 mieszkańców jest dość niski,
 - 100% podłączenie do sieci elektroenergetycznych zabudowy; istnieją rezerwy mocy,
 - urządzone i funkcjonujące wysypisko śmieci,
 - zaopatrywanie się, podobnie jak większości gmin województwa, w ciepło w oparciu o indywidualne źródła ciepła opalane głównie paliwem stałym,
 - niski procent zaopatrzenia wsi w sieci gazowe mimo, iż przez teren gminy przebiegają gazociągi przesyłowe,
 - gorsze warunki mieszkaniowe w stosunku do gmin sąsiednich i do gmin wiejskich województwa,
 - warunki glebowe znacznie gorsze od przeciętnych w województwie – w przeważającej mierze gleby słabej jakości V i VI kl. bonitacyjnej o małej przydatności do produkcji rolniczej (71% wszystkich gleb użytkowanych rolniczo),

- niewielki (27,4%) udział gleb chronionych, III i IV klasy bonitacyjnej, występujących w północno–zachodniej i środkowo–zachodniej części gminy,
- dużo niższy udział gleb dobrych w stosunku do wszystkich gleb użytkowanych rolniczo, w porównaniu do średniej województwa, w którym udział gleb dobrych wynosił 58,5 %; dla kraju wskaźnik ten wynosił 67 %,
- najlepsze jakościowo gleby we wsiach: Boguszyce, Nowa Wojska, Rossocha, Soszyce i ZD Rossocha; zaś – najłabsze jakościowo gleby we wsiach: Dziurdziół, Julianów Raducki i Żydomice; są to wsie, w których gleby klasy IV i wyższej w ogóle nie występują, zaś we wsi Małgorzatów zajmują jedynie 10 arów,
- przewaga kompleksów żytnich, stanowiących 95,5% gruntów rolnych (dla województwa skierniewickiego – 83%),
- przewaga kompleksów żytnich bardzo dobrych i dobrych w północno– i środkowo–zachodniej części gminy,
- niski udział kompleksów pszennych, zaledwie 0,8% gruntów ornych,
- niższy w gminie od średniej dla województwa (64,1) i średniej krajowej (66,6) wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej (50,7),
- najwyższy dla powiatu rawskiego wskaźnik lesistości (lasy zajmują 14,9% powierzchni gminy) – większe kompleksy lasów i gruntów leśnych we wsiach: Kałęń, Bogusławki Małe, Zagórze i Podlas (wskaźnik lesistości wynosi od 37,2% do 65,1%), mała pow. lasów we wsiach Helenów, Nowa Wojska i Soszyce ok. 1ha,
- najbardziej zurbanizowane wsie to: Konopnica, ZD Rossocha, w których grunty zainwestowane stanowią od 7,5% do 13 % ogólnej powierzchni wsi; w większości wsi tereny zainwestowane (osiedlowe i komunikacyjne stanowią od 1% do 3%),
- tendencja zmniejszania powierzchni gruntów użytkowanych rolniczo na rzecz lasów, terenów zabudowanych i dróg oraz nieużytków (ubyło 124 ha użytków rolnych, przybyło 57 ha lasów, 10 ha nieużytków i 57 ha gruntów pod zabudowę),
- w strukturze użytków rolnych niski udział sadów (nieco większe powierzchnie sadów występują we wsiach: Gaj i Rossocha, ich udział przekracza tam 10,8% pow. użytków rolnych),
- występowanie użytków zielonych (łąk i pastwisk) głównie w dolinach rzek i cieków (użytki zielone zajmują 10,8% pow. użytków rolnych),
- największy udział użytków zielonych we wsi Byliny Stare (1/3 powierzchni wsi); we wsi Boguszyce Małe, Garłów i Niwna 1/4 pow. gruntów użytkowanych rolniczo; w Helenowie, Janolinie, Julianowie i Lutkówce ta forma użytkowania gruntów nie występuje,
- zaspokojenie melioracyjnych potrzeb gminy w 38%,
- w strukturze władania ziemią dominacja własności prywatnej,
- zaledwie 5 ha powierzchnia tworząca zasób gruntów komunalnych,
- średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego 6,5 ha, największy udział gospodarstw od 2–5 ha (33,6%); gospodarstwa powyżej 10 ha stanowią 14,2% liczby gospodarstw, (16 gospodarstw o pow. 20–30 ha; 5 gospodarstw o pow. 30–50 ha; 1 gospodarstwo o pow. powyżej 50 ha),
- niekorzystna tendencja rozdrabniania gospodarstw (udział gospodarstw powyżej 10 ha zmalał w stosunku do 1988 r o 5%); średnie dla byłego województwa skierniewickiego korzystniejsze,
- największe obszarowo gospodarstwa we wsiach: Gaj, Lutkówka, Pokrzywna, Rogówiec, Stare Byliny, Linków i Kurzeszyn (średnia gospodarstwa przekraczała 7,0 ha), największe rozdrobnienie gospodarstw (gospodarstwa o pow. do 5 ha przekraczały 70% ogółu) we wsiach: Boguszyce, Garłów, Głuchówek, Julianów, Konopnica, Pasieka Wałowska, Przewodowice, Soszyce i Zarzecze,
- niższe, od średniego poziomu ogółu gmin wiejskich woj. skierniewickiego, wielkości towarowej produkcji rolniczej (w przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego zajmo-

- wała 26 lokatę, a na 1 ha UR i 1 gospodarstwo – 30-tą spośród 38 gmin),
- wydatki na bieżącą produkcję rolniczą niższe od średnich wydatków dla ogółu gmin wiejskich,
 - nakłady na inwestycje ponoszone przez gospodarstwa z terenu gminy znacznie wyższe od wartości towarowej produkcji rolniczej w gminach woj. skierniewickiego (użytkownicy gospodarstw rolnych bądź korzystali z kredytów, bądź wyczerpywali zapasy z poprzednich lat lub finansowali inwestycje z działalności pozarolniczej),
 - niska opłacalność produkcji rolniczej, a tym samym niskie dochody rolników; utrzymywanie się głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym deklaruje 30% ludności pracującej w gospodarstwach rolnych,
 - wskaźnik zatrudnienia na 100 ha użytków rolnych 25,9(średnia dla województwa 25,7), najwięcej pracujących w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych we wsiach Bogusławki Duże, Boguszyce, Boguszyce Małe, Stare Byliny (powyżej 35 osób na 100 ha UR); najmniej we wsiach Helenów (6,9) i Julianów Raducki (6,2),
 - wskaźniki wyposażenia rolnictwa w techniczne środki produkcji 7,7szt/100 ha UR i 14 ha użytków rolnych na 1 ciągnik są gorsze w porównaniu do średnich województwa skierniewickiego, ale znacznie korzystniejsze w porównaniu z 1988 r. (4 szt/100 ha i na 24 ha UR przypadają 1 ciągnik),
 - najniższe wskaźniki ciągników /100ha użytków rolnych we wsiach: Julianów Raducki, Garłów, Zarzecze, Leopoldów; najwyższe wskaźniki ciągników/100ha użytków rolnych we wsiach: Kaleń i Zagórze (11,1 oraz 10,8),
 - wyposażenie rolnictwa w podstawowe maszyny rolnicze niższe od średnich wojewódzkich,
 - dominacja w strukturze zasiewów: zbóż (71% ogólnej pow. zasiewów); ziemniaków (15% zasiewów), roślin pastewnych (5,7%),
 - wskaźnik pogłowa bydła na 100 ha UR (33 szt.) niższy od średniej dla województwa, wskaźnik pogłowa trzody chlewnej na 100ha UR (113) wyższy od średniej dla województwa,
 - specjalizacja w produkcji trzody chlewnej we wsiach: Wilkowice, Janolin, Pokrzywna, Linków i Kaleń (222,5 do 176,9 szt/100 ha UR);w hodowli bydła przodują: Zawady, Soszyce, Garłów, Zarzecze, Kaliszki, Nowa Wojska;hodowla drobiu: (Byszewice 3 fermy, Julianów 3 fermy, i po 1 fermie w Wołuczy, Konopnicy, Pukininie, Przewodowicach, Wilkowicach);kompleksy stawów rybnych występują we wsiach: Byliny Stare, Pokrzywna, Wołucza,
 - działające Spółdzielnie Kółek Rolniczych we wsiach: Boguszyce, Nowy Kurzeszyn, Pukinin, Zagórze,
 - skup mleka prowadzony przez Okręgową Spółdzielnię Mleczarską w Rawie Mazowieckiej i "Bakomę" z Elżbietowa – sieć zlewni mleka nieczynna; mleko odbierane bezpośrednio od producenta,
 - największe firmy handlowe zaopatrujące gminę w środki produkcji rolnej to: "KOKAR" w Boguszycach Małych, firma w Janolinie, PUH "AGRO" w Nowym Kurzeszynie, PUH w Rogowcu i Nowym Kurzeszynie,
 - ubojnie i przetwórnice mięsa zlokalizowane we wsiach: Wałowice, Zielone i Niwna,
 - tartaki działające w Boguszycach i Kurzeszynie Nowym; młyny w Boguszycach Małych i Kurzeszynie; piekarnia w Ściekach (w budowie) i Kurzeszynie; gorzelnie w Konopnicy i Wilkowicach,
 - rzeźba terenu dość urozmaicona; w krajobrazie dominuje falista i równinna morena denna zlodowacenia Warty oraz wzgórze kemowe i morenowe,
 - generalne występowanie gruntów nośnych, nadających się do posadowienia obiektów budowlanych,
 - występowanie gruntów nie nadających się do posadowienia w dnach dolin rzecznych i obniżeń bezodpływowych,

- generalne zaliczenie wód rzeki Rawki, Rylki, Krzemionki i Białki do III klasy czystości; zanieczyszczenie wód rzek gminy w znacznie mniejszym stopniu niż wód innych rzek regionu,
- stosunkowo głębokie występowanie wód gruntowych na znacznych obszarach gminy; najpłycej wody gruntowe występują w obrębie wyraźnych obniżeni powierzchni terenu; występowanie na zachodzie i północy gminy okresowo płytkich wód gruntowych,
- objęcie terenów występowania warstw wodonośnych, będących źródłem zaopatrzenia Rawy Mazowieckiej oraz wiejskiego ujęcia wodociągowego w Boguszycach, wspólną strefą ochrony pośredniej z ograniczeniami w lokalizowaniu obiektów mogących wpływać na pogorszenie jakości wód podziemnych,
- korzystne warunki klimatyczne (stosunkowo małe zachmurzenie, duża ilość dni pogodnych, wysokie sumy promieniowania słonecznego) – sprzyjające warunki do vegetacji roślin ciepło- i światłolubnych,
- rozległe obszary w północnej i południowo-zachodniej części gminy, położone w obrębie Bolimowsko – Radziejowickiego Obszaru Krajobrazu Chronionego oraz w obrębie Obszaru Krajobrazu Chronionego Górnej Rawki z ograniczeniami w zagospodarowaniu przestrzennym wynikającym z wymogów ochrony zasobów przyrodniczych,
- korytarze ekologiczne dolin rzecznych, na których należy unikać tworzenia poprzecznych barier, utrudniających przemieszczanie się mas powietrza i migracje zwierzyny,
- bardzo atrakcyjne pod względem rekreacyjno – wypoczynkowym tereny leśne i przylegające do dolin rzecznych,
- obszary bardzo dobrych i dobrych gleb (III i IV kl) chronionych przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, mimo że charakteryzują się korzystnymi warunkami budowlanymi,
- tereny podmokłe i podtapiane, przyległe do dolin rzecznych i obniżeni terenu, użytkowane jako łąki i pastwiska (powinny być wyłączone ze zmiany sposobu użytkowania).

IV. Podstawowe problemy rozwoju – szanse i zagrożenia.

Analiza uwarunkowań, które były dotychczas przedmiotem opracowania podstawowego dokumentu studium, pozwala na zestawienie tych elementów, które stwarzają szansę rozwoju gminy i tych, które są słabymi stronami (zagrożeniem).

Sfera rozwoju gminy	Czynniki sprzyjające rozwojowi gminy	Czynniki ograniczające możliwości rozwoju gminy
1. Położenie gminy	<ul style="list-style-type: none"> - centralne położenie w gminie ośrodka miejskiego, obsługującego gminę w zakresie funkcji ponadgminnych, - dogodne położenie geograficzne i komunikacyjne w stosunku do dwóch aglomeracji: łódzkiej i warszawskiej, jako dużych rynków zbytu, szczególnie produktów rolnych. 	

Sfera rozwoju gminy	Czynniki sprzyjające rozwojowi gminy	Czynniki ograniczające możliwości rozwoju gminy
2. Potencjał demograficzno - społeczny	<ul style="list-style-type: none"> - duża, w skali powiatu, liczba ludności, dodatni przyrost naturalny na 1000M (większy niż w gm. wiejskich), - dodatnie saldo migracji (w gm. wiejskich przewaga odpływu ludności), - większy wpływ na wzrost ludności gminy ruchu migracyjnego, niż przyrostu naturalnego, - niższe niż przeciętne w gminach województwa standardy powierzchniowo w zasobów mieszkaniowych oraz niezadowalający stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - proces starzenia społeczeństwa w stopniu silniejszym niż w gm. wiejskich woj. - mniej korzystny niż w gm. wiejskich woj. stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym, - niekorzystny, jak i w innych gminach, poziom wykształcenia, - zbyt mały udział ludności pracującej poza rolnictwem.
3. Gospodarka lokalna	<ul style="list-style-type: none"> - znaczny wzrost podmiotów gospodarczych, - przewaga sektora prywatnego (97%), - systematyczny spadek bezrobocia - największe w powiecie zatrudnienie poza rolnictwem, - istniejące przetwórstwo rolne – 4 ubojnie i przetwórnice mięsne, 2 tartaki, 2 młyny, 2 piekarnie, 2 gorzelnie, - 20 dużych zakładów przemysłowo - produkcyjnych zatrudniających powyżej 10 osób 	<ul style="list-style-type: none"> - dominacja małych zakładów, zatrudniających do 5 osób, - dominacja indywidualnych gospodarstw rolnych jako miejsc pracy, - bezrobocie większe niż w gm. wiejskich byłego województwa skierniewickiego - wysoki odsetek bezrobotnych w wieku mobilnym, - 50% odsetek pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy, - powiększające się bezrobocie wśród kobiet,
4. Finanse publiczne		<ul style="list-style-type: none"> - malejący systematycznie udział dochodów własnych w dochodach gminy, - wysoki udział w budżecie gminy dotacji i subwencji,
5. Infrastruktura techniczna	<ul style="list-style-type: none"> - 100% zwodociągowanie wsi, - 100% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci elektroenergetycznych, - wysoka pozycja w województwie w zakresie urządzeń kanalizacyjnych, - czynne oczyszczalnie ścieków, wysypisko śmieci, 	<ul style="list-style-type: none"> - generalnie niski stan wyposażenia w sieci i urządzenia kanalizacyjne - niski wskaźnik abonentów na 1000 mieszkańców, - niski jest procent zaopatrzenia wsi w sieci gazowe, dystrybucja w oparciu o butle,
6. Komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> - dobre połączenie komunikacyjne z miastami wojewódzkimi i innymi miastami (sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych), - projektowana modernizacja drogi E8 do parametrów drogi ekspresowej, - stosunkowo gęsta sieć dróg wojewódzkich i powiatowych, - tylko nieliczne drogi powiatowe nie mają nawierzchni bitumicznej i zaniżone parametry pasa drogowego; 	<ul style="list-style-type: none"> - projektowana, ograniczona dostępność trasy E8 jako drogi ekspresowej;

Sfera rozwoju gminy	Czynniki sprzyjające rozwojowi gminy	Czynniki ograniczające możliwości rozwoju gminy
7. Rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> - pełne zaopatrzenie gospodarstw w wodę i energię, - dobra dostępność komunikacyjna do zewnętrznych rynków zbytu, 	<ul style="list-style-type: none"> - warunki glebowe znacznie gorsze od przeciętnych w województwie, (wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy - 50,7; dla gmin wiejskich województwa - 64,1), - niewielki, 27% udział gleb III i IV kl. bonitacyjnej (w pn. - zach. i środkowo - zach. części gminy), - przewaga kompleksów żytnich (95%), - zaspokojenie potrzeb melioracyjnych w 38%, - rozdrobnienie gospodarstw rolnych (33,6% to gospodarstwa do 5 ha, gospodarstwa powyżej 10 ha -14%), - niższe od średnich dla województwa, wielkość i towarowej produkcji rolniczej, - wskaźnik zatrudnienia na 100 ha UR równy średniej wojewódzkiej, - wskaźniki wyposażenia rolnictwa w techniczne środki produkcji gorsze od średnich wojewódzkich - wyposażenie rolnictwa w podstawowe maszyny rolnicze gorsze od średnich wojewódzkich, -mała efektywność rolnictwa;
8. Stan środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - zachowana równowaga biologiczna, - stosunkowo czyste wody rzek i stawów, - urozmaicona rzeźba terenu, - znaczne powierzchnie zalesione i przeznaczone do zalesienia, -projektowane 2 zbiorniki rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> - brak szerszego wykorzystania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, jako podstaw rozwoju turystyki, - brak zaplecza turystycznego.

V. Kierunki zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowe kierunki rozwoju gminy Rawa Mazowiecka to rolnictwo wraz z towarzyszącą działalnością gospodarczą, w tym produkcyjno-usługową, obsługa komunikacji i transportu, zaś jako funkcje uzupełniające: mieszkalnictwo, turystyka i rekreacja oraz inne funkcje wykorzystujące walory terenu gminy i jej położenie w regionie.

Dla realizacji celów określonych na wstępie opracowania wynikających z zakresu zmiany studium oraz omówionych w poprzednich rozdziałach uwarunkowań ustala się określone poniżej kierunki przekształceń struktury przestrzennej gminy oraz przeznaczenia (funkcji) terenów.

1. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń studium w zakresie objętym zmianą studium – generalne ustalenia.

Uzasadnieniem przekształceń w zagospodarowania przestrzennym gminy jest zapewnienie warunków dla zrównoważonego rozwoju obszaru oraz podporządkowanie wszelkich przedsięwzięć mających wpływ na przestrzeń kierunkom zagospodarowania uwzględniającym walory przyrodnicze oraz kulturowe gminy i powiązania funkcjonalno-przestrzenne w skali subregionalnej. Pozwoli to na: koordynację działań w celu zapobieżenia konfliktom przestrzennym, kompleksowe uwzględnianie w gospodarce przestrzennej ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennymi i optymalne wykorzystywanie walorów terenów oraz atrakcyjności poszczególnych obszarów gminy dla różnych rodzajów aktywności gospodarczej.

Studium ustala jako generalną – zasadę ukierunkowującą rozwój struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy na ochronę walorów przyrodniczych i kulturowych, rozwój istniejących struktur przestrzennych wsi, zaś w terenach rolnych przekształcanych na cele nierolnicze – zagospodarowanie terenów otwartych i ukierunkowanych na realizację inwestycji (w szczególności – zabudowę) w sposób zgodny z zasadami ładu przestrzennego, a także rekultywację terenów zdegradowanych, przy uwzględnieniu walorów krajobrazowych gminy i jej podmiejskiego położenia w stosunku do miasta Rawa Mazowiecka oraz kształtujących się nowych struktur funkcjonalno-przestrzennych w skali regionalnej (w szczególności Specjalnej Strefy Ekonomicznej).

W wykonaniu ww. zasad – studium ustala generalnie:

- zachowanie skali zabudowy i zagospodarowania terenu historycznie ukształtowanych struktur przestrzennych poszczególnych wsi (poprzez kontynuację historycznie ukształtowanych form i gabarytów zabudowy oraz linii zabudowy – określonych w planach miejscowych, z zaleceniem prowadzenia w zależności od potrzeb studiów historyczno-urbanistycznych poszczególnych miejscowości), w tym rewaloryzację i porządkowanie terenów historycznie ukształtowanych przestrzeni publicznej integrujących społeczność lokalną. Dotyczy to przestrzeni towarzyszącej obiektom istniejących usług społecznych, w szczególności - w miejscowościach o charakterze subgminnych ośrodków obsługi jak Boguszyce i Kurzeszyn, z podporządkowaniem wielkości i programu zagospodarowania tych przestrzeni publicznym potrzebom społeczności lokalnych,
- identyfikację strefy podmiejskiej (nasilających się procesów urbanizacji) jako obszaru problemowego, intensywnych przekształceń struktur przestrzennych terenów wiejskich (w szczególności w rejonie miejscowości: Podlas, Boguszyce, Ścieki, Wałowice, Konopnica, Głuchówek i Chrusty) w nawiązaniu do kierunków rozwoju miasta Rawa Mazowiecka, z uwzględnieniem powiązań infrastrukturalnych i komunikacyjnych z miastem i regionem - na podstawie przyjętych stosownych

programów (realizowanych w porozumieniu i współpracy z władzami miasta Rawa Mazowiecka) dotyczących harmonijnego kształtowania zagospodarowania terenu i zabudowy oraz rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,

- tworzenie warunków dla rozwoju wielofunkcyjnych centrów wsi obejmujących obszary kształtujących się przestrzeni publicznej wraz z przyległymi terenami usługowymi w miejscowościach: Boguszyce, Dziurdzioły, Kaleń (2 obszary), Konopnica, Kurzeszyn, Matyldów, Pokrzywna, Przewodowie, Pukinin, Wołacza, ZZD Rosocha oraz obszar położony na styku wsi Niwna i Wałowice.
- tworzenie obszarów ukierunkowanych na aktywizację gospodarczą, ze szczególnym uwzględnieniem aktywności produkcyjno-usługowej, i obsługi turystyki, komunikacji oraz transportu (w tym z dopuszczeniem funkcji mogących znacząco oddziaływać na stan środowiska, jednak przy docelowym zachowaniu warunku, iż ponadnormatywne oddziaływanie powinno ograniczać się do granic nieruchomości, do której podmiot prowadzący tę działalność posiada tytuł prawny, warunek ten nie dotyczy urządzeń infrastruktury) głównie w terenach już zainwestowanych na cele produkcyjno-usługowe i w ich otoczeniu, w terenach o dobrej dostępności komunikacyjnej oraz możliwościach zaopatrzenia w niezbędną infrastrukturę techniczną, przy uwzględnieniu zasady realizacji takiego przeznaczenia w zwartych zespołach oddzielonych zielenią lub komunikacją i zielenią od terenów zabudowy mieszkaniowej; zgodnie z planami miejscowymi lub ich zmianami, z dopuszczeniem rezerw kierunkowych terenów na cele przyszłych inwestycji, przy zachowaniu jako tymczasowego dotychczasowego użytkowania na cele rolne lub leśne a ograniczających zabudowę i inne przedsięwzięcia nie związane z przyszłym celem zagospodarowania,
- ograniczanie rozpraszania zabudowy w terenach rolnych poprzez całkowity zakaz zabudowy lub zakaz zabudowy wybranych obiektów w kompleksach gleb chronionych przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze oraz w terenach o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych (do sprecyzowania w planach miejscowych),
- tworzenie warunków sprzyjających wielofunkcyjnemu rozwojowi wsi (zwłaszcza położonych w ww. terenach podmiejskich) i rozbudowy oraz uzupełniania istniejących zespołów przestrzennych z eliminacją funkcji lub ograniczaniem przedsięwzięć zaliczanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko poprzez preferowanie na cele inwestycyjne w planach miejscowych terenów o dobrej dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej możliwej do realizacji w oparciu o istniejące drogi i obiekty infrastruktury technicznej lub rozbudowę układu komunikacyjnego, sieci oraz urządzeń infrastruktury technicznej (wynikającą między innymi z przyjętych koncepcji i programów gminnych, międzygminnych i regionalnych),
- zachowanie jako ciągłego systemu przyrodniczego gminy (w nawiązaniu do systemu przyrodniczego regionu, w tym obszarów objętych ochroną prawną), który tworzą tereny otwarte (bez zabudowy i barier przestrzennych) dolin rzecznych i cieków wodnych wraz z ich biologiczną obudową, trwałe użytki zielone, tereny zieleni urządzonej i kompleksy leśne oraz tereny biologicznie czynne w pozostałych obszarach,
- ograniczanie rozwoju istniejących struktur przestrzennych (w granicach określonych w planach miejscowych) w terenach sąsiadujących z obszarami o walorach

krajobrazowych i kulturowych, z wykluczeniem funkcji znacząco oddziaływujących na stan środowiska, a z ukierunkowaniem na cele mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, opieki, turystyki i rekreacji oraz rolnictwa integrowanego,

- ograniczenie masowej penetracji turystycznej i zainwestowania kubaturowego najcenniejszych obszarów systemu przyrodniczego gminy z zachowaniem ich użytkowania na cele rolne (trwałe użytki zielone oraz tereny ekologicznego) i leśne oraz obiekty małej retencji wodnej z uwzględnieniem uwarunkowań ekologicznych, przy dopuszczeniu funkcji turystyczno-krajoznawczych i innych nieuciążliwych funkcji, w tym usług społecznych.

2. Ustalenia dotyczące kierunków i wskaźników zagospodarowania i użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.

Na obszarze gminy przyjmuje się następujące kierunki rozwoju zagospodarowania i użytkowania terenów o różnych funkcjach oraz określa się, w miarę potrzeb, odpowiadające im niższe parametry i wskaźniki zagospodarowania terenu, w tym tereny wyłączone spod zabudowy – do zastosowania w ustaleniach planów miejscowych (lub ich zmianach). Ilekroć w niniejszej zmianie studium mowa jest o nieuciążliwych (obiektach, inwestycjach itp.) – rozumie się przez to przedsięwzięcia nie oddziałujące znacząco na stan środowiska tj. te w stosunku do których sporządzenie stosownego raportu oddziaływania na środowisko nie jest obligatoryjne lub też- przedsięwzięcia, które spełniają wszelkie wymogi ochrony środowiska oraz wymogi sanitarne.

- **Tereny o rozwoju ukierunkowanych na ochronę i ograniczone wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów naturalnych**

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określenia wymagań ładu przestrzennego w planach miejscowych
ZL	Tereny leśne i dolesień – do zagospodarowania związanego z gospodarką leśną, oraz obsługą turystyki; kształtowanie zieleni z zachowaniem funkcji krajobrazowej i ekologicznej lasu (np. wskazane wydłużanie linii brzegowej lasu).	<ul style="list-style-type: none"> - teren bez prawa zabudowy, jednak – z wyłączeniem obiektów niezbędnych dla prowadzenia gospodarki leśnej a także obsługi turystyki (po uzyskaniu stosownej zgody na zmianę przeznaczenia gruntów na cele nieleśne), - istniejąca zabudowa – do zachowania, - dopuszczona realizacja sieci i urządzeń infrastruktury w tym dróg publicznych lub wewnętrznych dla potrzeb obsługi lokalnej, gospodarki leśnej, turystyki, ochrony środowiska lub przyrody, - maksymalna wysokość nowo lokalizowanych obiektów – z uwzględnieniem ekspozycji w krajobrazie, w tym z dróg publicznych i szlaków turystycznych.
R/ZL	Tereny rolno – leśne i rolne predysponowane do zalesień w obrębie wskazanej granicy polno – leśnej (przestrzennego rozwoju lasu)	<ul style="list-style-type: none"> - teren bez prawa zabudowy budynkami, z wyjątkiem obiektów niezbędnych dla prowadzenia gospodarki leśnej, zabudowy zagrodowej lub turystyki, - do czasu faktycznego zalesienia dopuszczalna funkcja rolnicza (w tym upraw polowych), - istniejąca zabudowa – do zachowania, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury, w tym dróg publicznych lub wewnętrznych dla potrzeb obsługi lokalnej, - maksymalna wysokość nowo lokalizowanych obiektów – z uwzględnieniem ekspozycji w krajobrazie, w tym z dróg publicznych i szlaków turystycznych.

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określania wymagań ładu przestrzennego w planach miejscowych
U/ZL	Tereny obsługi leśnictwa, z dopuszczeniem funkcji obsługi turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> - teren obiektów związanych z gospodarką leśną, - dopuszczenie zabudowy zgodnej z funkcją terenu lub turystyką, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
R1	Tereny rolne – tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyłączone z nowej zabudowy (kompleksy gruntów klas chronionych)	<ul style="list-style-type: none"> - tereny szczególnie chronionych gleb III i IV klasy bonitacyjnej oraz gleb o podłożu organicznym z zakazem nowej zabudowy, przy zachowaniu istniejących zagród i obiektów związanych z gospodarką rolną, - dopuszcza się melioracje gruntów, stawy (w zależności od potrzeb), - dopuszcza się pasy zadrzewień śródpolnych, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
R2	Tereny rolne z dopuszczeniem zabudowy związanej z produkcją rolną (w tym zabudowy zagrodowej oraz związanej z hodowlą i gospodarką rybacką) oraz z dopuszczeniem zalesień na glebach marginalnych	<ul style="list-style-type: none"> - tereny rolne (w tym tereny upraw, stawów, zabudowy związanej z gospodarstwem rolnym oraz zabudowy uprzemysłowionych form produkcji rolnej (np. obiekty inwentarskie, działy specjalne produkcji rolnej – o ewentualnym ponad normatywnym oddziaływaniu ograniczonym do granic nieruchomości, do której podmiot prowadzący działalność posiada tytuł prawny itp.), z dopuszczeniem: zadrzewień śródpolnych i zalesień (na gruntach gleb marginalnych klas V, VI i VIz), - powierzchniowej eksploatacji kopalni pospolitych na podstawie przepisów odrębnych (prawo geologiczne i górnicze) w obrębie udokumentowanych złóż kopalni, - zachowanie istniejącej zabudowy zagrodowej z możliwością jej przebudowy, nadbudowy i rozbudowy a także przekształcenia w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub rekreacyjnej oraz realizacji zabudowy usług i działalności gospodarczej związanej z obsługą rolnictwa lub ludności - dopuszcza się melioracje gruntów i obiekty małej retencji wodnej, w zależności od potrzeb, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
RZ	Tereny rolne kompleksów trwałych użytków zielonych, z dopuszczeniem obiektów retencji wodnej, rekreacji i gospodarki wodnej i rybackiej	<ul style="list-style-type: none"> - tereny z przewagą użytków zielonych, istniejących zadrzewień i zakrzewień, obiektów małej retencji wodnej, - dopuszczenie obiektów turystyki, rekreacji i sportu, - zakaz realizacji budynków (z wyjątkiem obiektów związanych z gospodarką wodną, rybacką i retencją wodną oraz ochroną przeciwpowodziową), - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury, obiektów inżynierskich itp.
W	Tereny wód i rzek (wody powierzchniowe)	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie obudowy biologicznej wód, - zakaz zabudowy poza obiektami związanymi z gospodarką wodną i ochroną przeciwpowodziową dopuszczonymi jedynie w przypadkach określonych w przepisach odrębnych dotyczących ochrony przyrody i środowiska, - realizacja zbiorników wodnych o powierzchni przekraczającej 1,0 ha – w oparciu o program małej retencji wodnej w województwa łódzkim (w tym planowane zbiorniki wodne w rejonie miejscowości: Byliny Stare i Boguszyce, Julianów Raducki i Wołucza, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury, obiektów inżynierskich itp.

▪ **Obszary zainwestowane i przewidziane do zainwestowania, w tym na cele nierolnicze – ukierunkowane na rozwój następujących funkcji:**

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określenia wymagań ładu przestrzennego w planach miejscowych
ZU	Zieleni i usług nieuciążliwych – tereny wielofunkcyjne o rozwoju zdeterminowanym walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja zieleni urządzonej związanej funkcjonalnie z systemem przyrodniczym gminy, w postaci kompozycji przestrzennej podkreślającej walory krajobrazowe terenu i wykorzystującej istniejące kompleksy lasów, zadrzewień i zieleni o charakterze naturalnym oraz wód, - kształtowanie zabudowy (ze wskazaniem na funkcje ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultu religijnego, kultury, sportu, wychowania, obsługi turystyki i rekreacji, wraz z obiektami towarzyszącymi zabudowy mieszkaniowej rezydencjonalnej realizowanej jako zabudowa wolnostojąca w sposób podporządkowany kompozycji zieleni – na podstawie kompleksowych planów miejscowych obejmujących tereny zabudowy i zieleni w granicach naturalnych tworzonych przez system przyrodniczy w poszczególnych miejscowościach, - zaleca się dachy wielospadowe, nawiązujące do formy tradycji zabudowy wiejskiej, - minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej 70 %, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury i obiektów inżynierskich.
MW	Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej) z przewagą intensywnej zabudowy jednorodzinnej lub wielorodzinnej i usług nieuciążliwych z dopuszczeniem nieuciążliwych obiektów produkcyjno - usługowo i obsługi komunikacji.	<ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie terenów na cele zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz usług nieuciążliwych w postaci zwartych zespołów zabudowy – w oparciu o plany miejscowe, - dopuszcza się zagospodarowanie terenów na cele funkcji mieszanych – zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej w oparciu o plany miejscowe, - tereny zwartej zabudowy wsi, - minimalna powierzchnia biologicznie czynna w obrębie każdej działki – 40 %, - zachowanie powiązań terenów zieleni urządzonej z systemem przyrodniczym gminy, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki z zachowaniem minimum 2 miejsc parkingowych (w tym minimum jedno w garażu) na jedno mieszkanie lub jeden dom jednorodzinny, oraz minimum 5 miejsc parkingowych na 100 m² pow. użytkowej usług, ale nie mniej niż 3 miejsca parkingowe na jeden obiekt lub lokal usługowy, - maksymalna wysokość nowej zabudowy mieszkaniowej – jak dla budynków niskich w rozumieniu przepisów odrębnych, - w przypadkach przebudowy i nadbudowy budynków istniejących - zachowanie wysokości nie przekraczającej max. wysokości jak dla budynków niskich w rozumieniu przepisów odrębnych, - stosowanie dachów dwu- lub wielospadowych; w przypadku obiektów produkcyjno-usługowych i usługowych dopuszcza się dachy płaskie, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
MN	Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej) z przewagą eksten-	<ul style="list-style-type: none"> - maksymalna wysokość nowej zabudowy mieszkaniowej – jak dla budynków niskich w rozumieniu przepisów od-

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określania wymagań ład przestrzennego w planach miejscowych
	sywnej zabudowy jednorodzinnej (wolnostojącej lub bliźniaczej) z dopuszczeniem usług nieuciążliwych	<ul style="list-style-type: none"> - rębnych, - tereny zwartej zabudowy wsi, - zaleca się dachy wielospadowe o formie budownictwa nawiązujące do tradycyjnej zabudowy wiejskiej, - minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej - 50% w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki – jak dla terenów MW, - istniejąca zabudowa zagrodowa do zachowania lub przekształcenia w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
MR	Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej) o charakterze rezydencjalnym z towarzyszącymi usługami nieuciążliwymi.	<ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie terenu i zabudowa w oparciu o kompleksowe plany miejscowe (regulujące zagospodarowanie terenów inwestycyjnych i terenów zieleni) w granicach określonych przez istniejący układ dróg publicznych lub granice naturalne tworzone przez system przyrodniczy gminy, - tereny zwartej zabudowy wsi, - maksymalna wysokość nowej zabudowy mieszkaniowej – jak dla budynków niskich w rozumieniu przepisów odrębnych, - zaleca się dachy wielospadowe o formie budownictwa nawiązujące do tradycyjnej zabudowy wiejskiej, - minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej - 60% w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki – jak dla terenów MW, - istniejąca zabudowa zagrodowa do zachowania lub przekształcenia w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
RM	Tereny zabudowy zagrodowej oraz obiektów produkcji rolnej i usług, z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej lub bliźniaczej	<ul style="list-style-type: none"> - realizacji zagospodarowania w oparciu o plany miejscowe oraz – w pasach terenów o szerokości do 100 m przyległych do dróg o charakterze lokalnym (wewnętrznych gminnych i powiatowych), - tereny zwartej zabudowy wsi, - maksymalna wysokość nowej zabudowy mieszkaniowej – jak dla budynków niskich w rozumieniu przepisów odrębnych, - zaleca się dachy wielospadowe o formie budownictwa nawiązujące do tradycyjnej zabudowy wiejskiej, - minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej - 50% w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki, - zagospodarowanie terenów i zabudowa jednorodzinna – do realizacji w enklawach wolnych terenów wśród zabudowy zagrodowej albo jako przekształcenie (w tym rozbudowa i przebudowa istniejącej zabudowy zagrodowej), - istniejąca zabudowa zagrodowa do zachowania lub przekształcenia w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określania wymagań ładu przestrzennego w planach miejscowych
P/U	Tereny górnicze (ustalone przepisami odrębnymi), tereny produkcyjne lub produkcyjno – usługowe, w tym związane z rolnictwem, komunikacją i transportem (o ewentualnym ponad normatywnym oddziaływaniu ograniczonym do granic nieruchomości, do której podmiot prowadzący działalność posiada tytuł prawny), z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej dla właściciela lub zarządcy obiektów w terenach realizacji przedsięwzięć nie zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna powierzchnia biologicznie czynna – 30 % w obrębie każdej działki (nie dotyczy terenów i obszarów górniczych), - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla użytkowników i władających w granicach działki własnej, - dopuszczona realizacja sieci i urządzeń infrastruktury, - teren zabytkowego parku w Konopnicy (wpisanego do rejestru zabytków) oraz teren położony na południe od ww. parku – powiązany z nim widokowo i ekologicznie – zakaz nowej zabudowy, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
U	Tereny usług nieuciążliwych, obsługi komunikacji i obsługi komunalnej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej (z zachowaniem stref ochronnych określonych przepisami odrębnymi).	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna powierzchni biologicznie czynna – 30 % w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki jak w terenach oznaczonych symbolem MW, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury, - w terenie zabytkowych cmentarzy w Kurzeszynie (w ewidencji zabytków) oraz Boguszcach (wpisany do rejestru zabytków) obowiązuje ochrona konserwatorska.
Up	Tereny usług użyteczności publicznej, z przewagą usług społecznych nieuciążliwych - tworzących zasadnicze otoczenie (ramy) dla przestrzeni publicznych integrujących społeczność lokalną, z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jedno- lub wielorodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie terenu w oparciu o plany miejscowe, - zachowanie powiązań terenów zieleni urządzonej z systemem przyrodniczym gminy, - w zabudowie zaleca się dachy wielospadowe nad nie mniej niż 70 % powierzchni rzutu budynku, - udział powierzchni biologicznie czynnej 50% w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki, zaś w przypadku przekształcanych terenów istniejącej zabudowy – dopuszcza się realizację miejsc parkingowych teren w terenach przestrzeni publicznej, - zakaz realizacji obiektów prowizorycznych, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
TS/UT	Tereny usług sportu, rekreacji i obsługi turystyki z dopuszczeniem obiektów obsługi komunikacji i obiektów służących urządzaniu imprez o charakterze masowym, z dopuszczeniem zabudowy zamieszkania zbiorowego i mieszkaniowej (poza terenami dolin rzecznych).	<ul style="list-style-type: none"> - udział powierzchni biologicznie czynnej 70% w obrębie każdej działki, - zagospodarowanie terenu w oparciu o plany miejscowe, - zachowanie powiązań terenów zieleni urządzonej z systemem przyrodniczym gminy, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla mieszkańców i użytkowników w granicach własnej działki, - zagospodarowanie terenów na potrzeby zabudowy mieszkaniowej w sposób zapewniający izolację od terenów użytkowanych dla potrzeb urządzania imprez o charakterze masowym (w tym - pasy zieleni izolacyjnej, środki ochrony czynnej itp.) - obowiązuje zakaz realizacji obiektów tymczasowych, prowizorycznych - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.

Symbol zagospodarowania i użytkowania obszaru	Kierunki zagospodarowania (podstawowe i dopuszczone funkcje)	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenu. Wytyczne określania wymagań ład przestrzennego w planach miejscowych
ZC	Tereny wydzielonych cmentarzy z dopuszczeniem obiektów towarzyszących	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie terenów istniejących historycznych cmentarzy, ich porządkowane i rewaloryzacja. - rozbudowa terenów cmentarzy z podporządkowaniem kompozycji przestrzennej historycznemu rozplanowaniu istniejącego cmentarza, - zachowanie stref ochrony sanitarnej. - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury dla potrzeb obsługi lokalnej.
ZP	Tereny zieleni urządzonej – w tym parki	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie terenów istniejących zabytkowych parków, ich porządkowane i rewaloryzacja, - wskazany zakaz podziału na działki i wprowadzania nowej zabudowy nie związanej z zagospodarowaniem na cele parkowe lub obsługi turystyki i rekreacji, jednak z wykluczeniem zagospodarowania na cel imprez masowych, - zachowanie powierzchni biologicznie czynnej nie mniejszej niż 80 %, - zachowanie powiązań terenów zieleni urządzonej z systemem przyrodniczym gminy, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
KS	Tereny obsługi komunikacji i transportu z dopuszczeniem mieszkalnictwa zbiorowego oraz mieszkania dla władającego lub zarządzającego obiektem	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna powierzchni biologicznie czynna – 30 % w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla użytkowników w granicach działki własnej, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.
UK	Tereny obsługi komunalnej z dopuszczeniem usług – zabudowa związana z obsługą ludności i podmiotów gospodarczych, z zaleceniem docelowego ograniczania ewentualnego ponad normatywnego oddziaływania do granic nieruchomości, do której podmiot prowadzący działalność na tym terenie posiada tytuł prawny lub utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania.	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna powierzchnia biologicznie czynna- 25% w obrębie każdej działki, - obowiązuje zapewnienie miejsc parkingowych dla użytkowników w granicach działki własnej, - dopuszczona realizacja urządzeń infrastruktury.

W celu rozwiązania konfliktów przestrzennych koncentrujących się zwłaszcza na styku różnych funkcji i kierunków przekształceń przestrzennych studium wskazuje mechanizmy regulacji zagospodarowania jako uzupełnienie ustaleń studium dla poszczególnych obszarów poprzez :

- objęcie planami miejscowymi (zmianami planów obowiązujących),
- wskazanie do scaleń (lub połączeń) a następnie podziałów nieruchomości (na podstawie zasad określonych w planie miejscowym),
- rewitalizację przestrzeni publicznych w poszczególnych miejscowościach,
- preferencje dla działań w kierunku rehabilitacji i rekultywacji terenów zdegradowanych, co dotyczy przede wszystkim terenów po eksploatacji powierzchniowej oraz istniejących obiektów i terenów mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- ukierunkowanie procesów urbanizacyjnych na tworzenie zwartych struktur prze-

strzennych, z uwzględnieniem ochrony gleb i terenów biologicznie czynnych w obszarach o rozwoju uwarunkowanym przeznaczeniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Wymienione w powyższej tabeli kierunki zagospodarowania obszarów oraz dyspozycje funkcjonalne a także obszary problemowe zostały zobrazowane na rysunku zmiany studium – „**Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy**”.

3. Ustalenia dotyczące kierunków rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

W zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej studium ustala:

- Zachowuje się przebieg istniejących i projektowanych sieci infrastruktury technicznej o znaczeniu lokalnym oraz ponad lokalnym z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa, ochrony przeciwpożarowej i dostosowania sieci oraz urządzeń do funkcjonowania w warunkach specjalnych, a także możliwości adaptacji do nowych technologii i źródeł zasilania.
- Zachowuje się kierunki zasilania oraz powiązania lokalnych systemów infrastruktury technicznej z terenami sąsiednimi i systemami krajowymi lub regionalnymi, z dopuszczeniem przebudowy systemu powiązań w miarę potrzeb na podstawie stosownych planów i programów rozwoju sieci i systemów.
- Zachowuje się przebieg i lokalizację ponadlokalnych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego.

3.1. Komunikacja

Ustala się obsługę komunikacyjną obszaru gminy poprzez system dróg publicznych o charakterze ponad lokalnym w postaci następujących dróg:

- **droga krajowej nr 8**, relacji Warszawa – Piotrków Tryb.– przewidywana do modernizacji do parametrów drogi ekspresowej, **klasy S** – zgodnie z opracowaną i uzgodnioną przez Wójta Gminy Rawa Mazowiecka oraz Dyрекcję Generalną Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Łodzi. Przewiduje się budowę dróg zbiorczych (serwisowych) wraz ze ścieżkami rowerowymi obsługujących ruch lokalny na terenach przyległych, budowę wiaduktów w ciągach dróg lokalnego układu komunikacyjnego w miejscowościach: Przewodowice, Jakubów, Julianów i Konopnica; budowę MOP-ów w rejonie miejscowości Podlas oraz Konopnica – Julianów oraz kładki pieszej w miejscowości Podlas. Węzły drogowe na drodze nr 8 przewidywane są w obrębie miasta Rawa Mazowiecka (na ciągach dróg wojewódzkich nr 726 oraz 725 i drogi krajowej nr 72) oraz dodatkowy węzeł w rejonie osiedla „Osada Dolna” i Julianowa.
- **droga krajowa nr 72 klasy G** o docelowej szerokości w liniach rozgraniczających – 25,0 m, z systemem dróg zbiorczych (serwisowych) wraz ze ścieżkami rowerowymi obsługujących ruch lokalny na terenach przyległych.
- **drogi wojewódzkie** klasy docelowo G (szerokość w liniach rozgraniczających 25,0 m) a do czasu modernizacji drogi – klasy Z (18-20 m w liniach rozgraniczających):
 - **nr 707**, relacji Skierniewice – Rawa Mazowiecka – Nowe Miasto (wraz z obwodnicą miejscowości Kurzeszyn),
 - **nr 725**, relacji Rawa Mazowiecka – Biała Rawska,

- **nr 726**, relacji Rawa Mazowiecka – Opoczno,
- **drogi powiatowe**, klasy Z lub L, relacji (w zakresie dróg istniejących) – jak w poniższej tabeli dot. dróg powiatowych,
- **drogi gminne**, klasy L lub D, relacji (w zakresie dróg istniejących) – jak w poniższej tabeli dot. dróg gminnych.

Wykaz – numeracja i długość dróg powiatowych w obrębie gminy Rawa Mazowiecka

Tabela dot. dróg powiatowych

Nowy nr drogi	Stary nr drogi	Przebieg	Przebieg w granicach gminy
4105 E	38535	Wołucza – Przewodowice – Annosław – Zuski – dr. woj. 707	Wołucza – Jelitów
1316 E	38545	Pod Borem – Wilkowice – Raducz	gr. pow. skier./raw. – Wilkowice – gr. pow. raw./skier.
1315 E	38549	Wysokienice – dr. kraj. nr 72	gr. pow. skier./raw. – Ścieki – dr. kraj. nr 72
4108E	38550	Niwna – Wilkowice	Niwna – Wilkowice
4109E	38551	Kurzeszyn – Janolin	Kurzeszyn – Janolin
4105E	38552	Rossocha – Wołucza	Rossocha – Wołucza
4111E	38553	Żydomice – Konopnica	Żydomice – Konopnica
4112E	38554	Konopnica – Rawa Maz.	Konopnica – Rawa Maz.
4110E	38555	Rawa Maz. – Dziurdzióły	Rawa Maz. – Dziurdzióły
4153E	38556	Boguszyce – Soszyce	Boguszyce – Soszyce
4331 E	38557	Zarzecze – Łochów	Zarzecze – Byliny Stare – gr. pow. raw./tomasz.
4153E	38558	Boguszyce – Podkonice	Boguszyce – Księża Wola – gr. pow. raw./tomasz.
4116E	38559	Głuchówek – Sierzchowy	Głuchówek – Ossowice
4331E	38567	Kaleń – Komorów	Kaleń – Podskarbice Szlacheckie
4118 E	38569	Pukinin – Mogielnica	Pukinin – Kol. Komorów

Wykaz – numeracja i długość dróg gminnych w obrębie gminy Rawa Mazowiecka

Tabela dot. dróg gminnych

Nowy nr drogi	Stary nr drogi	Przebieg
113101 E	3201	Wołuczka – gr. gm. Nowy Kawęczyn (Nowy Dwór)
113102 E	3102	Kurzeszyn - Przewodowice
113103 E	3103	Kol. Wołuczka - gr. gm. Nowy Kawęczyn (Kazimierzów)
113104 E	3104	Rossocha Stara - gr. gm. Nowy Kawęczyn (Zglinna Duża)
113105 E	3105	Wojska Stara – gr. gm. Głuchów (Skoczyłody)
113106 E	3106	Soszyce - gr. gm. Głuchów (Witoldów)
113107 E	3107	Jakubów – Zagórze - Kaleń
113107 E	3216	Kurzeszyn- Helenów – Jakubów
113108 E	3108	Pukinin - Kaleń
113053 E	3109	(Ossowice) – gr. gm. Cielądz - Byszewice - Pukinin
113109 E	3210	Byszewice – Głuchówek – Rawa Mazowiecka
113110 E	3211	Kolonia Głuchówek - Leopoldów – gr. gm. Czerniewice (Podkonice)
116102 E	3212	(Podkonice Duże) – gr.gm. Czerniewice - Kontrewies - Dziurdzioly
113111 E	3213	Księża Wola – Chrusty – Rawa Mazowiecka
113112 E	3214	Boguszyce - Zawady – gr. gm. Głuchów (Złota)
113113 E	3215	Konopnica - Kaleń
113114 E	dawna powiatowa	Niwna – Pokrzywna - Rossocha

Ustala się następujące zasady i kierunki rozwoju systemu komunikacyjnego dróg kołowych publicznych o znaczeniu lokalnym (drogi powiatowe i gminne) oraz dróg wewnętrznych:

- budowę dróg (w kategoriach dróg publicznych) łączących obszary przewidzianych do zagospodarowania na cele nierolnicze,
- budowę nowych dróg publicznych i wewnętrznych, a także przebudowę istniejących dróg w miarę wzrostu potrzeb komunikacyjnych oraz – w sposób skoordynowany z zagospodarowaniem nowych terenów na cele inwestycyjne,
- budowę i przebudowę dróg niezbędnych dla obsługi terenów rolnych i leśnych oraz realizację ścieżek rowerowych na ciągach szlaków turystycznych,
- podporządkowania rozwoju sieci dróg celom dogodnego połączenia poszczególnych miejscowości z ośrodkami obsługi o charakterze subgminnym (Kurzeszyn, Boguszyce, Wałowice) oraz – z miejskim ośrodkiem obsługi w Rawie Mazowieckiej,
- poprawę bezpieczeństwa ruchu, w tym – likwidację miejsc niebezpiecznych na drogach istniejących, budowę chodników i ścieżek rowerowych,

Ustala się zachowanie trasy istniejącej kolejki wąskotorowej relacji Rogów – Biała Rawska na trasie Rogów – Rawa Mazowiecka, z dopuszczeniem jej wykorzystania na cele turystyczno–krajoznawcze.

3.2. Infrastruktura techniczna.

Ustala się następujące zasady i kierunki rozwoju infrastruktury technicznej oraz obiektów obsługi komunalnej:

- utrzymania istniejących sieci (o charakterze przesyłowym – zbiorczym oraz rozdzielczych) i urządzeń oraz obiektów z dopuszczeniem ich przebudowy, rozbudowy i modernizacji,
- dla terenów przeznaczonych do zainwestowania - wyprzedzającego lub równoległego w stosunku do przewidywanej zabudowy uzbrajania terenu w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- lokalizowania sieci i urządzeń infrastruktury technicznej w obrębie pasów drogowych dróg gminnych, powiatowych, i wojewódzkich (poza koroną drogi) lub równoległe do tych dróg oraz - w terenach przeznaczonych na cele inwestycyjne a także w terenach rolnych (z zachowaniem wymogów ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego, ochrony przeciwpowodziowej i przeciwpożarowej)
- projektowania sieci i urządzeń infrastruktury technicznej (nie związanych z drogami krajowymi) poza pasami dróg krajowych.

3.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Ustala się stopniową poprawę zaopatrzenia w wodę pitną, w tym - jej jakości.

Przyjmuje się jako orientacyjne wskaźnikowe minimalne wielkości zapotrzebowania na wodę w wysokości:

- dla gospodarstw domowych – 150 dm³/mieszkańca /db,
- dla obiektów inwentarskich – 70 dm³/DJP /db,
- dla terenów aktywizacji gospodarczej (tereny usługowo–produkcyjne, usługi i obsługa komunikacji itp.) – 30 m³/ha /db w przypadku działalności nie wodochłonnej lub wg zapotrzebowania wynikającego z technologii produkcji,
- utrzymania istniejących ujęć wodnych z uzupełnieniami o studnie awaryjne.

3.2.2. Gospodarka ściekowa.

Ustala się:

- rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej obejmującej zwodociągowane wsie, z wykorzystaniem istniejących oczyszczalni ścieków, zaś w terenach podmiejskich – powiązań z obszarem miasta Rawa Mazowiecka (wskazane uwzględnienie koncepcji tzw. „aglomeracji”) na podstawie programu gospodarki wodno-ściekowej,
- dla terenów mieszkalnictwa, zabudowy produkcyjno – usługowej, usługowej i obsługi turystyki, rekreacji, transportu, gdy brak jest technicznej możliwości i opłacalności odprowadzenia ścieków do sieci kanalizacyjnych, a następnie do oczyszczalni ścieków, przewiduje się możliwość budowy lokalnych urządzeń do gromadzenia ścieków (z ich okresowym wywozem do zlewni przy oczyszczalni ścieków) lub gromadzenia i oczyszczania ścieków na własnej nieruchomości, a następnie – odprowadzania oczyszczonych ścieków do wód lub gruntu (na warunkach przepisów odrębnych), z zachowaniem wymogów ochrony wód i gruntów przed zanieczyszczeniem,
- dla terenów zabudowy zagrodowej (na terenach R, R/ZL, RM, MN i MR) – o ile brak jest technicznej możliwości i opłacalności realizacji kanalizacji - utylizacja ścieków w oparciu o indywidualne lub lokalne systemy oczyszczania (oczyszczalnie przydomowe lub obiekty do gromadzenia ścieków z ich okresowym wywozem do zlewni przy oczyszczalni ścieków) z lokalizacją w obrębie własnej nieruchomości, a następnie odprowadzenie oczyszczonych ścieków do wód lub gruntu (na warunkach i podstawie stosownych pozwoleń wodno-prawnych), z zachowaniem wymogów ochrony wód i gruntów przed zanieczyszczeniem,
- wskaźnik minimalnej podaży ścieków należy przyjmować na poziomie 0,9 wskaźnika zapotrzebowania na wodę,
- odprowadzanie wód deszczowych z dachów budynków i terenów utwardzonych na własny teren, z wykorzystaniem naturalnej retencji terenu, przy dopuszczeniu realizacji obiektów retencji wodnej; w uzasadnionych przypadkach odprowadzenie ścieków do istniejących rowów na warunkach podmiotu zarządzającego urządzeniami melioracyjnymi, jednak z zachowaniem wymogów ochrony wód i gruntów przed zanieczyszczeniem.

3.2.3. Zaopatrzenie w gaz.

Ustala się zaopatrzenie w gaz:

- z wykorzystaniem istniejących stacji redukcyjno-pomiarowych i rozbudowę lub budowę urządzeń oraz sieci rozprowadzających gaz średniego i niskiego ciśnienia zgodnie z programem gazyfikacji gminy,
- orientacyjny wskaźnik zużycia gazu przewodowego dla celów grzewczych i bytowych – 2 650 m³/bud. mieszkalny,
- zaopatrywania wsi nie objętych programem gazyfikacji w gaz bezprzewodowy propan–butan.

3.2.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Ustala się zaopatrzenie w energię elektryczną poprzez:

- adaptację istniejących sieci elektroenergetycznych 15 kV i urządzeń stacji trafo 15/04 kV (z możliwością ich modernizacji i rozbudowy), realizowanych w oparciu o GPZ Rawa Mazowiecka,
- dogęszczanie sieci i urządzeń elektroenergetycznych w miarę wzrostu zapotrze-

- bowania na moc,
- wskaźnikowe minimalne zapotrzebowanie na moc zainstalowaną dla budynku mieszkalnego jednorodzinnego – 13,2 kW,
 - wskaźnikowe minimalne zapotrzebowanie na moc zainstalowaną dla budynku rekreacyjnego – 7,5 kW,
 - wskaźnikowe minimalne zapotrzebowanie na moc zainstalowaną dla obiektów usług – 70W/m²,
 - wskaźnikowe minimalne zapotrzebowanie na moc zainstalowaną dla obiektów produkcyjno-usługowych, produkcyjnych, obsługi komunikacji itp. – 160 W/m².

3.2.5. Zaopatrzenie w ciepło.

Ustala się zaopatrzenie w ciepło:

- z wykorzystaniem rozwiązań lokalnych, preferowane – systemy grzewcze niewęglowe, jednak z dopuszczeniem stosowania paliw stałych pod warunkiem zastosowania proekologicznych technologii spalania,
- preferowanie alternatywnych -w stosunku do technologii spalania - źródeł energii takich, jak: biomasa, biogaz, wykorzystanie surowca z nasadzeń wierzby energetycznej zwłaszcza w dolinach cieków i innych terenach o znacznym nawodnieniu (w tym nasadzenia włączone w technologię oczyszczania ścieków), energia wiatru, energia wód płynących i energia słoneczna oraz pozyskanie energii ze źródeł geotermalnych.

3.2.6. Gospodarka odpadami.

Ustala się w zakresie gospodarki odpadami:

- selektywną zbiórkę odpadów u źródeł ich powstania, wskazane zaopatrzenie wszystkich gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej oraz terenów i obiektów aktywności gospodarczej w dostosowane do tego celu pojemniki,
- dopuszcza się lokalizację pojemników dostosowanych do selektywnej zbiórki odpadów w miejscach ogólnodostępnych w ilości – minimum 1 miejsce na 50 gospodarstw domowych lub na poszczególnych nieruchomościach,
- utylizację odpadów stałych opartą o istniejące wysypisko śmieci w Pukininie, z docelową jego modernizacją na cele zakładu unieszkodliwiania odpadów,
- minimalny wskaźnik nagromadzenia odpadów komunalnych szacuje się na poziomie 300 kg/mieszkańca/rok oraz 2 m³/mieszkańca/rok,
- kierowanie odpadów niebezpiecznych, odbieranych przez specjalistyczne firmy ze źródeł ich powstania – do zakładów neutralizacji i detoksykacji w porozumieniu z Woj. Inspektorem Sanitarnym.

3.2.7. Telekomunikacja i sieci teletechniczne.

Ustala się:

- zaopatrzenie wszystkich miejscowości w sieci telefonii przewodowej w oparciu o istniejące centrale telefoniczne,
- rozbudowę istniejących oraz realizacja nowych sieci telekomunikacyjnych,
- rozwój sieci stacji bazowych telefonii komórkowych w niezbędnym zakresie, z wykluczeniem ich lokalizacji w terenach mieszkalnictwa i zabudowy rekreacyjnej oraz w terenach chronionych z uwagi walory przyrodnicze, krajobraz kulturowy lub zasoby dziedzictwa kulturowego.

4. Ustalenia dotyczące obszarów oraz zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

Ustala się w zakresie ochrony środowiska :

- dla terenów tworzących system przyrodniczy gminy (dolin cieków wraz z terenami wód i ich biologiczną obudową w postaci lasów olszowych i łęgowych oraz trwałych użytków zielonych wraz z zadrzewieniami i zakrzewieniami a także kompleksów leśnych), terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (dolina Rawki oraz odcinki ujściowe dolin jej dopływów) oraz strome zbocza dolin narażone na osuwanie się mas ziemi – wymóg zagospodarowania tych jako terenów otwartych chronionych przed nową zabudową i intensywną penetracją turystyczną lub rekreacyjną;
- zakaz odprowadzania nieczyszczonych ścieków do gruntu (z wyłączeniem utylizacji gnojowicy w obrębie gruntów własnego gospodarstwa rolnego) i wód oraz ochronę wód podziemnych poprzez realizację zasad gospodarki ściekowej w sposób określony w pkt 3.2.2. niniejszego rozdziału,
- w gospodarstwach domowych we wsiach: Boguszyce Małe, Boguszyce Duże oraz w północnej części Garłów – stopniowe wyeliminowanie szamb chłonnych przez ich uszczelnienie lub zmianę technologii oczyszczania ścieków , ze wskazaniem na docelową budowę oczyszczalni przydomowych,
- zasadę oczyszczania i ewentualnego retencjonowania ścieków deszczowych przed ich odprowadzeniem do rowów, wód powierzchniowych lub gruntu,
- prowadzenie monitoringu stanu wód powierzchniowych i podziemnych w otoczeniu istniejących oczyszczalni ścieków oraz lokalnych zlewni wód opadowych,
- eliminację ognisk zanieczyszczeń i niedopuszczania do powstawania nowych, które mogłyby skazić grunty i wody podziemne; w szczególności dotyczy to zasilania ujęć wód podziemnych na terenie d. Rawskich Zakładów Mięsnych oraz ujęć dla potrzeb wodociągu wiejskiego w Boguszycach (z zakazem lokalizacji przemyśłu wodochłonnego) a także - Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO – występującego na zachód od rzeki Rawki),
- promowanie selektywnej zbiórki odpadów i okresowy wywóz odpadów na wysypisko,
- postępowanie z odpadami niebezpiecznymi – zgodnie z pkt 3.2.6 niniejszego rozdziału,
- zachowanie istniejących urządzeń melioracyjnych i rowów z możliwością ich bieżącej konserwacji oraz modernizacji i przebudowy,
- przy realizacji wszelkich inwestycji na terenach zmeliorowanych oraz w dolinach rzek i naturalnych cieków ustala się wymóg przebudowy w miarę potrzeb istniejących urządzeń melioracyjnych z zachowaniem ich drożności oraz pod nadzorem WZMiUW,
- ochronę udokumentowanych złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem, ich zagospodarowaniem zgodnie ze stosownymi przepisami odrębnymi,
- rekultywację na cele rolne lub leśne terenów powyrobowiskowych eksploatacji kopalin oraz innych (tzw. „dzikich wyrobisk”),
- rekompensowanie wycinki drzew nasadzeniami w obrębie nieruchomości, na której wycinka nastąpiła lub – nieruchomości sąsiednich w sposób zharmonizowany z krajobrazem.

Ustala się w zakresie ochrony przyrody dla terenów położonych w obrębie rezerwatu „Rawka” zakazy i nakazy zgodne z przepisami odrębnymi dotyczącymi rezerwatu „Rawka”.

Ustala się w zakresie ochrony przyrody dla terenów położonych w obrębie obszaru

chronionego krajobrazu (Doliny Rawki - docelowy OCHK powstały na bazie Obszaru Bolimowsko – Radziejowicki z Doliną Środkowej Rawki, Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki, który objął również tereny nowoprojektowane – zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego) zakazy i nakazy i zalecenia wynikające ze stosownych przepisów odrębnych i prawa miejscowego (tj. stosownego rozporządzenia Wojewody Łódzkiego) dotyczących ochrony przyrody na tym obszarze.

Ustala się zachowanie stosownych przepisów odrębnych w zagospodarowaniu terenów użytków ekologicznych oraz nieruchomości, na których znajdują się pomniki przyrody i użytki ekologiczne, w tym wymienione w pkt 3.7.3 i 3.7.4 rozdziału II.

Ustala się rezerwy terenu dla potrzeb realizacji zbiorników „małej retencji” w dolinie rzeki Rawki i Białki zgodnie z Programem Małej Retencji w Województwie Łódzkim.

Ustala się w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego stanowiącego ważny czynnik tożsamości lokalnej:

- zachowanie – w terenach rozwoju przestrzennego poszczególnych miejscowości oraz uzupełniania zabudową wolnych enklaw – zasady kształtowania gabarytów i linii zabudowy jako kontynuację historycznie ukształtowanych układów przestrzennych wsi i zabudowy oraz ogrodzeń (z wykluczeniem ogrodzeń z prefabrykowanych elementów betonowych),
- docelowo utworzenie parku kulturowego w rejonie Bylin i Boguszyca – na bazie istniejących historycznych zespołów i układów przestrzennych zabudowy wiejskiej, sakralnej i dworskiej, zieleni urządzonej, wód i planowanych obiektów „małej retencji” wodnej oraz form geomorfologicznych terenu – promujących rewitalizację obszaru i wprowadzenie nowych nieuciążliwych funkcji, ekstensywnie wykorzystujących teren (np. turystyka, ochrona zdrowia, opieka społeczna, sport o charakterze plenerowo-rekreacyjnym (bez obiektów masowego wypoczynku), kultura, edukacja ekologiczna itp.),
- kształtowanie zagospodarowania w całym obszarze gminy w sposób zapewniający tworzenie harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i regionalnych,
- zachowanie lokalnych, historycznie ukształtowanych form małej architektury, jak krzyże i kapliczki,
- zachowanie i eksponowanie walorów środowiska kulturowego gminy, w tym udostępnienie walorów krajobrazu kulturowego poprzez realizację szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych, miejsc postoju turystów, rewitalizację przestrzeni publicznych przy obiektach historycznych i zabytkach.

Zagadnienia powyższe zilustrowano na rysunkach stanowiących załączniki do niniejszego tekstu:

- **zał. nr 1 – Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z potrzeb ochrony walorów i zasobów przyrodniczych oraz kulturowych (zadania wynikające z przepisów odrębnych).**
- **zał. nr 2 – Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z ograniczeń i zagrożeń związanych ze stanem funkcjonowania środowiska .**

5. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w obszarze gminy Rawa Mazowiecka ochroną konserwatorską objęte są następujące obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków:

- Boguszyce – kościół wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 258/195 z dnia 27.12.1967 r.,
- Boguszyce – dzwonnica wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 762/226 z dnia 27.12.1967 r.
- Boguszyce – cmentarz przykościelny wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 991 z dnia 01.03.1995 r.
- Byliny Stare – dwór i spichlerz wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 514 z dnia 08.11.1978 r.
- Konopnica – park wraz ze strefą ochrony widokowej i ekologicznej, wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 479 z dnia 16.09.1978 r.
- Konopnica – aleja wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 559 z dnia 20.06.1981 r.
- Konopnica – Żydowice – aleja wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 539 z dnia 05.05.1980 r.
- Kurzeszyn – kościół p.w. NMP Królowej Polski i plebania wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 512 z dnia 08.11.1978 r.
- Kurzeszyn – cmentarz rzymsko – katolicki /część zachodnia / wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 880 z dnia 10.04.1992 r.
- Kurzeszyn – grodzisko pierścieniowate wpisane do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 759 z dnia 30.07.1984 r.
- Podlas – kapliczka przydrożna wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 554 z dnia 25.03.1981 r.
- Rossocha – pałac wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 466 z dnia 11.10.1977 r.
- Rossocha – park wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 480 z dnia 16.09.1978 r.
- Wilkowice – dwór wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 594 z dnia 28.07.1983 r.
- Wilkowice – park wpisany do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 481 z dnia 16.09.1978 r.
- Kolejka wąskotorowa Rogów – Rawa Mazowiecka – Biała Rawska wpisana do rejestru zabytków na mocy decyzji nr 1000 z 31.12.1996 r.

W obszarze gminy Rawa Mazowiecka następujące obiekty i obszary podlegające ochronie konserwatorskiej (wpis do ewidencji zabytków WKZ oraz Spisu zabytków architektury i budownictwa w Polsce. Województwo Skierniewickie – Ośrodek Dokumentacji Zabytków):

- Boguszyce – dwór, czworak, spichlerz, stodoła, pozostałości parku
- Boguszyce – plebania
- Boguszyce - ogrodzenie przy zespole kościoła
- Boguszyce – kapliczka
- Boguszyce – stara szkoła
- Boguszyce – Dom mieszkalny nr 21 – wł. UG Rawa Maz.
- Boguszyce – młyn

- Byliny Stare - kapliczka przydrożna
- Byliny Stare – zagroda nr 20
- Gaj – dom nr 21
- Konopnica – kapliczka
- Konopnica – dom nr 20
- Konopnica – dom nr 61
- Księża Wola – kapliczka
- Kurzeszyn – kapliczka mur. z 1832 r.
- Kurzeszyn – kapliczka k. XIX w.
- Kurzeszyn – kapliczka przy drodze do Wołuczy
- Kurzeszyn – zagroda nr 124
- Kurzeszyn – dom nr 38
- Niwna – budynek urzędu gminy
- Niwna – dwór, oficyna dworska, obora, stodoła, spichlerz, pozostałości parku
- Pokrzywna – czworak, stajnia, obora, chlewnia, owczarnia, spichlerz,
- Przewodowice – kapliczka
- Pukinin – szkoła
- Pukinin – dom nr 25/27
- Stara Wojska – kapliczka
- Stara Wojska – szkoła
- Stara Wojska – zagroda nr 34
- Stara Wojska – dom nr 35
- Świnice – kapliczka
- Wołucza – szkoła
- Wołucza – dom nr 24
- Wilkowice – oficyna dworska
- Wilkowice – brama wjazdowa do dworu
- Wilkowice – kapliczka
- Byliny Stare – park
- Boguszyce – cmentarz grzebalny rzymsko – katolicki
- Kurzeszyn – cmentarz przykościelny
- Kurzeszyn – obszar cmentarza grzebalnego rzymsko – katolickiego przylegający do zachodniej części cmentarza objętego wpisem do rejestru
- Pokrzywna – park.

Ustala się:

- wszelka działalność związana z zabytkami podlega nadzorowi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- ochronie konserwatorskiej podlegają również stanowiska archeologiczne (wg Archeologicznego Zdjęcia Polski – znajdującego się w zasobach Woj. Konserwatora Zabytków) wraz z otaczającą strefą ochrony konserwatorskiej (archeologicznej);
- dla terenów leżących na obszarach stanowisk archeologicznych realizacja inwestycji wymagająca prac ziemnych wymaga przeprowadzenia wyprzedzająco ratowniczych badań wykopaliskowych po uzyskaniu decyzji WKZ na prowadzenie prac,
- na sąsiadujących ze stanowiskami archeologicznymi terenach leżących w promieniu 150 m od stanowiska, tj. w strefie ochrony konserwatorskiej obowiązuje sprawowanie nadzoru archeologicznego na czas prowadzenia prac ziemnych w uzgodnieniu z WKZ,

- przy zmianie funkcji zabytków, w tym zabytkowych parków zaleca się ustalenie funkcji nawiązującej do pierwotnego przeznaczenia i ustala się zakaz funkcji powodujących dewastację obiektu i terenu,
- zabytkowe zespoły zieleni, w tym parki zabytkowe i cmentarze winny być w całości użytkowane przez jednego użytkownika zapewniającego wprowadzenie funkcji wykluczającej dewastację zabytku; zieleni oraz obiekty małej architektury winny być konserwowane pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- dla terenów przyległych do granic działek zabytków oraz granic parków i zabytkowych zespołów zieleni (w tym cmentarzy, alei i szpalerów drzew) przyjmuje się zasadę zagospodarowania zapewniającego właściwą ich ekspozycję; nie jest wskazana realizacja zabudowy w strefach eksponowania parków i cmentarzy wzdłuż głównych szlaków komunikacji kołowej,
- tereny zabytkowych zespołów zieleni winny być zachowane i porządkowane oraz rewaloryzowane,
- dla obszarów położonych wzdłuż linii kolejki wąskotorowej /Rogów – Rawa Mazowiecka – Biała Rawska/ zapewnia się ochronę przed dewastacją i nienaruszalność w/w obiektu.

W obszarze gminy uznaje się za dobro kultury współczesnej pomnik Grzegorzewskiej we wsi Wołucza.

Zagadnienia powyższe zilustrowano na rysunku załączniku nr 1 do niniejszego tekstu – **Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z potrzeb ochrony walorów i zasobów przyrodniczych oraz kulturowych (zadania wynikające z przepisów odrębnych).**

6. Ustalenia dotyczące zasad kształtowania przestrzeni publicznej

Ustala się lokalizację przestrzeni publicznych, stanowiących wielofunkcyjne centra wsi integrujące społeczność lokalną, w następujących miejscach:

- Boguszyce – rejon skrzyżowania dróg (powiatowej i gminnych) w pobliżu kościoła i szkoły;
- Kurzeszyn – rejon koncentracji usług w pobliżu kościoła, wzdłuż drogi wojewódzkiej (planowanej do obniżenia kategorii po wybudowaniu obwodnicy miejscowości Kurzeszyn w ciągu drogi wojewódzkiej nr 707);
- Wałowice i Niwna – rejon skrzyżowania dróg (wojewódzkiej i gminnych), w pobliżu planowanej koncentracji usług,
- Inne tereny dostępne dla ruchu pieszego i kołowego znajdujące się w pobliżu koncentracji usług w poszczególnych miejscowościach lub na styku miejscowości oraz terenów podmiejskich – jak: Kaleń – rejon szkoły i remizy OSP; Konopnica -rejon remizy OSP, parku i boiska; Matyldów – rejon stawu wiejskiego i sklepu; Pukinin – rejon szkoły i boiska oraz okolice skrzyżowania dróg w kierunku Regnowa i By-szewic; Wilkowice – rejon remizy OSP, sklepu i okolic, Wołucza - rejon sklepu, remizy OSP; ZZD Rosocha- rejon zespołu dworsko-parkowego oraz osiedla mieszkaniowego, Stara Wojska – rejon istniejącej szkoły.

Dla przestrzeni tych studium ustala :

- koncentrację usług, w tym usług społecznych i innych usług nieuciążliwych lub obiektów mieszkaniowo-usługowych;
- preferencje dla tworzenia enklaw ruchu pieszego i pieszo-rowerowego;
- kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej wraz z terenami przyległych

- nieruchomości oraz dróg na podstawie planów miejscowych, przy uwzględnieniu działań rewaloryzacyjnych (w Boguszycach, Kurzeszynie i Konopnicy oraz Rossosze), zachowania ukształtowanej linii zabudowy, ekspozycji obiektów historycznych (budynków i obiektów małej architektury) w krajobrazie, kompozycji zieleni, posadzki i elementów małej architektury nawiązującej do skali budynków zabytkowych oraz powiązań krajobrazowych i przyrodniczych,
- stosowanie ujednoczonych form: małej architektury, urządzeń enklaw ruchu pieszego i pieszo-rowerowego, ogrodzeń, elementów oświetlenia, reklamy i informacji wizualnej, z wykluczeniem ogrodzeń z prefabrykowanych elementów betonowych oraz ogrodzeń pełnych (z wyjątkiem ogrodzeń o charakterze ekranów akustycznych od strony dróg krajowych lub wojewódzkich).
 - zakaz lokalizowania obiektów prowizorycznych.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Z uwagi na sytuację prawną gminy Rawa Mazowiecka związaną z tym, że prawie cały obszar gminy objęty jest obowiązującymi planami miejscowymi obszary te ujęte są w planach miejscowych.

Szczegółowy program inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym winien być zgodny z programem rozwoju lokalnego lub wieloletnim programem inwestycyjnym.

Ze względu na ewentualność zmian planów ustala się, że obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym. Są to:

- Tereny dróg i ulic oraz placów o znaczeniu lokalnym (drogi gminne), w tym przestrzenie publiczne wraz z pasem terenu przyległym do tych dróg, w którym mogą być prowadzone sieci i realizowane urządzenia infrastruktury technicznej w sposób nie kolidujący z zabudową oraz urządzeniami drogowymi,
- Tereny wzdłuż pasa drogowego dróg o znaczeniu ponadlokalnym (w terenach zabudowy dopuszcza się w pasie drogowym, jednak poza koroną drogi), w którym mogą być prowadzone sieci i realizowane urządzenia infrastruktury technicznej w sposób nie kolidujący z zabudową,
- Ważniejsze drogi wewnętrzne i place (istniejące i ustalone planem miejscowym), które mogą być przekształcane na drogi publiczne lub przestrzenie publiczne,
- Tereny ujęć wody i stacji uzdatniania – do modernizacji w miarę potrzeb, realizacji obiektów mających na celu zwiększenie niezawodności działania, dostosowania do sytuacji specjalnych oraz poprawy jakości wody,
- Tereny oczyszczalni ścieków – do modernizacji w miarę potrzeb, realizacji obiektów mających na celu zwiększenie niezawodności działania i ograniczenie wpływu na środowisko,
- Tereny innych funkcji, w których dopuszcza się realizację sieci i urządzeń infrastruktury, w szczególności infrastruktury technicznej: wodociągowych (rozbudowa sieci istniejących), kanalizacji sanitarnej, po uzyskaniu stosownego zezwolenia nadejście w teren;
- Tereny obiektów obsługi komunalnej (np. związanych z utrzymaniem dróg, gospodarką odpadami) w terenach przeznaczonych na ten cel w planach miejscowych oraz w obrębie terenów istniejących komunalnych oczyszczalni ścieków,
- Tereny istniejących obiektów służących bezpieczeństwu (w tym istniejące strażnice OSP, obiekty usług łączności, służby zdrowia) – z możliwością adaptacji na cele specjalne i zarządzania kryzysowego na szczeblu lokalnym,
- Tereny istniejących usług oświaty – adaptacja do zmieniającej się sytuacji demograficznej (w tym umożliwienie adaptacji na cele innych usług, w tym usług spo-

łecznych lub mieszkalnictwa), dostosowanie do wymogów szkolnictwa na różnych szczeblach kształcenia, w tym kształcenia osób dorosłych,

- Tereny nieużytkowanych obiektów usługowych lub usługowo-produkcyjnych – pozyskanie ich dla celów komunalnych lub wielofunkcyjnych.

Zagadnienia i obszary powyższe zilustrowano na załączniku nr 3 do niniejszego tekstu – ***Polityka przestrzenna – zadania lokalne. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.***

8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Z uwagi na sytuację prawną gminy Rawa Mazowiecka związaną z tym, że prawie cały obszar gminy objęty jest obowiązującymi planami miejscowymi obszary te ujęte są w planach miejscowych. Szczegółowy program inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponad lokalnym winien być zgodny z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, strategią rozwoju województwa łódzkiego oraz stosownymi programami zadań rządowych i samorządowych (w tym wojewódzkich i powiatowych) przewidzianymi do realizacji w obszarze gminy Rawa Mazowiecka.

Ze względu na ewentualność zmian planów ustala się, że obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym to :

- Tereny dróg i ulic o znaczeniu ponadlokalnym: powiatowych, wojewódzkich i krajowych wraz z pasem terenu przyległym do tych dróg, w którym mogą być prowadzone sieci i realizowane urządzenia infrastruktury technicznej w sposób nie kolidujący z zabudową i urządzeniami drogowymi,
- Tereny wzdłuż pasa drogowego dróg o znaczeniu ponadlokalnym (w terenach zabudowy dopuszcza się w pasie drogowym, jednak poza koroną drogi), w którym mogą być prowadzone sieci i realizowane urządzenia infrastruktury technicznej w sposób nie kolidujący z zabudową,
- Modernizacja drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej wraz z przebudową skrzyżowań z drogami niższych kategorii oraz drogami wewnętrznymi, realizacja sieci dróg zbiorczych serwisowych obsługujących tereny przyległe oraz MOP-ów;
- Modernizacja drogi krajowej nr 72 (wraz z realizacją sieci dróg serwisowych, zbiorczych obsługujących tereny przyległe do drogi krajowej) oraz dróg wojewódzkich - w miarę potrzeb oraz z dostosowaniem do sieci autostrad i dróg ekspresowych w Polsce,
- Realizacja obwodnicy miejscowości Kurzeszyn w ciągu drogi wojewódzkiej nr 707 oraz modernizacja dróg wojewódzkich nr 725, 726 i 707 w celu poprawy przepustowości oraz bezpieczeństwa ruchu (w tym: realizacja ścieżek rowerowych i chodników przede wszystkim w terenach zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę),
- Modernizacja dróg powiatowych w celu poprawy przepustowości oraz bezpieczeństwa ruchu (w tym: realizacja ścieżek rowerowych i chodników przede wszystkim w terenach zabudowanych),
- Tereny rejonowego składowiska odpadów komunalnych – do modernizacji w miarę potrzeb, docelowo – realizacji obiektów zakładu unieszkodliwiania odpadów i ograniczenia wpływu na środowisko,
- Tereny komunalnej oczyszczalni ścieków miasta Rawa Mazowiecka wraz z kolektorami doprowadzającymi ścieki – do modernizacji w miarę potrzeb, realizacji obiektów mających na celu zwiększenie niezawodności działania

- i ograniczenie wpływu na środowisko,
- Realizacja sieci i urządzeń infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym: gazociąg wysokoprężny (modernizacja istniejącego i budowa nowego gazociągu relacji Warszawa – Piotrków Tryb. DN 400 mm i 250 mm), modernizacja istniejącej stacji redukcyjnej gazu w Konopnicy i jej rozbudowa (w miarę potrzeb) lub lokalizacja nowej stacji redukcyjno-pomiarowej gazu w miarę wzrostu zapotrzebowania na gaz,
 - Realizacja linii energetycznej wysokiego napięcia (GPZ Rawa Mazowiecka – Skierniewice) oraz linii średniego napięcia i urządzeń stacji trafo na podstawie planu rozwoju sieci energetycznej oraz planu zaopatrzenia gminy Rawa Mazowiecka w energię,
 - Obszary możliwego pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł proekologicznych – w szczególności: rozpoznanie i pozyskiwanie energii ze źródeł geotermalnych, promocja pozyskiwania energii wiatrowej – skorelowanej z planem rozwoju sieci energetycznej oraz upraw roślin energetycznych – skoordynowane z promocją proekologicznych obróbki i przygotowania paliw oraz technologii spalania,
 - Doliny rzeczne – obszary inwestycji w zakresie gospodarki wodnej (z uwzględnieniem roli dolin rzecznych w systemie przyrodniczym gminy i regionu), ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałaniu osuwaniu się mas ziemi z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody,
 - Tereny większych kompleksów leśnych – obszary działań w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz rozwoju szlaków turystycznych,
 - Realizacja obiektów „małej retencji wodnej” zgodnie z Programem Rozwoju Małej Retencji Wodnej w województwie łódzkim,
 - Obszary wchodzące w skład regionów kulturowych – o wyodrębnionych cechach tożsamości lokalnej – wspieranie inwestycji w zakresie rewitalizacji obszaru i zagospodarowania przestrzeni publicznych,
 - Trasy szlaków turystycznych wraz z ich urządzeniem i miejscami obsługi turystów (w tym adaptacja istniejących dróg polnych oraz kolejki wąskotorowej wraz z obiektami towarzyszącymi) z dostosowaniem do różnych rodzajów ruchu turystycznego i chłonności turystycznej terenu, wspieranie działań w zakresie informacji turystycznej i tworzenia produktu turystycznego,

Zagadnienia i obszary powyższe zilustrowano na załączniku nr 4 do niniejszego tekstu – ***Polityka przestrzenna – zadania ponad lokalne. Kierunki współpracy i koordynacji działań na szczeblu regionalnym. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponad lokalnym.***

9. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Ustala się, biorąc pod uwagę wymogi ochrony środowiska i przyrody, następujące zasady ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- ochronę rolniczej przestrzeni w terenach oznaczonych symbolem R1 położonych w kompleksach gruntów klas chronionych przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze – poprzez ich wyłączenie z zabudowy nierolniczej z rekomendacją do ustalenia zakazu nowej zabudowy w planie miejscowym, wprowadzenia zakazu składowania odpadów niebezpiecznych oraz zalecenia realizacji zadrzewień glebochronnych; inne ustalenia w tabeli – patrz – rozdział V, pkt 2,
- ochronę rolniczej przestrzeni w terenach oznaczonych symbolem R2 położonych w kompleksach terenów z przewagą gleb klas nie chronionych przed przeznaczeniem na cele nierolnicze – poprzez dopuszczenie nowej zabudowy związanej z rolnic-

twem, zmiany sposobu użytkowania istniejącej zabudowy, realizację zadrzewień śródpolnych oraz zalesianie i zadrzewianie gruntów klas marginalnych; inne ustalenia w tabeli – patrz – rozdział V, pkt 2,

- ochronę trwałych użytków zielonych i wód oznaczonych symbolem RZ oraz W, położonych przede wszystkim w dolinach rzek i obniżeniach terenu przez zainwestowaniem nierolniczym oraz zabudową, pozostawienie tych terenów jako otwartych z dopuszczeniem obiektów małej retencji wodnej w nawiązaniu do nich zespołów zieleni urządzonej; inne ustalenia w tabeli – patrz. Rozdział V, pkt 2,
- dopuszczenie realizacji urządzeń infrastruktury oraz szlaków turystycznych.

Ustala się, biorąc pod uwagę wymogi ochrony środowiska i przyrody następujące zasady ochrony leśnej przestrzeni produkcyjnej:

- zachowanie istniejących lasów oznaczonych symbolem ZL i prowadzenie w nich gospodarki leśnej wraz z dolesieniami na podstawie planów urządzenia lasów z dopuszczeniem zagospodarowania związanego z obsługą turystyki (na podstawie planów miejscowych i po uzyskaniu zgody na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne na cele obsługi turystyki, przy ograniczaniu powierzchni zmiany przeznaczenia na cele nieleśne do lasów o niskiej klasie bonitacyjnej i powierzchni nie większej niż 0,5 ha w zwartym obszarze); inne ustalenia w tabeli – patrz - rozdział V, pkt 2,
- realizacja zalesień gruntów marginalnych oraz innych położonych w obrębie granicy polno-leśnej (przestrzennego rozwoju lasu) oraz poza kompleksami gleb o wysokich kasach bonitacyjnych (tj. klasy III i wyższych) ze wskazaniem na wydłużanie linii brzegowej lasu,
- ustalenia w planach miejscowych dla lasów - zakazu realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na stan środowiska, wymagających sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko oraz zakazu składowania odpadów niebezpiecznych,
- zaleca się ograniczanie zmiany przeznaczenia na cele nieleśne do lasów o niskiej klasie bonitacyjnej i powierzchni większej niż 0,3 ha w zwartym obszarze, ze wskazaniem na adaptację drzewostanu w ramach powierzchni biologicznie czynnej towarzyszącej ustalonym lub dopuszczonym planem funkcjom nieleśnym,
- dopuszczenie realizacji urządzeń infrastruktury, w tym dróg publicznych lub wewnętrznych oraz szlaków turystycznych,
- zachowanie istniejących obiektów oraz realizacja obiektów obsługi gospodarki leśnej, z dopuszczeniem ich adaptacji haccele obsługi turystyki i rekreacji); inne ustalenia w tabeli – patrz. Rozdział V, pkt 2.

Ustala się, że terenami przewidzianymi (lub dopuszczonymi) do zainwestowania w całości lub w części (w zależności od ustaleń planu miejscowego) na cele nierolnicze i nieleśne są następujące tereny:

- Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej) z przewagą intensywnej zabudowy jednorodzinnej lub wielorodzinnej i usług nieuciążliwych – oznaczone symbolem **MW**,
- Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej) z przewagą ekstensywnej zabudowy jednorodzinnej (wolnostojącej lub bliźniaczej) – oznaczone symbolem **MN**,
- Tereny mieszkalnictwa (zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej) o charakterze rezydencjalnym – oznaczone symbolem **MR**,
- Tereny zabudowy zagrodowej oraz obiektów produkcji rolnej i usług, zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – oznaczone symbolem **RM**,

- Tereny górnicze (ustalone przepisami odrębnymi) oraz – produkcyjne lub produkcyjno – usługowe, w tym związane z rolnictwem, komunikacją i transportem – oznaczone symbolem **P/U**,
- Tereny usług nieuciążliwych, obsługi komunikacji i obsługi komunalnej – oznaczone symbolem **U**,
- Tereny usług użyteczności publicznej, z przewagą usług społecznych – oznaczone symbolem **Up**,
- Tereny usług sportu, rekreacji i obsługi turystyki – oznaczone symbolem **TS/UT**,
- Tereny zieleni i usług nieuciążliwych – tereny wielofunkcyjne – oznaczone symbolem **ZU**,
- Tereny obsługi komunikacji i transportu – oznaczone symbolem **KS**,
- Tereny komunikacji – dróg oraz transportu kolejowego,
- Tereny obsługi komunalnej – oznaczone symbolem **UK**.

10. Obszary problemowe

W zmianie studium określa się obszary problemowe wynikające z uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania przestrzennego. W obszarach tych wskazane jest wdrożenie działań mających na celu regulację zagospodarowania terenu poprzez mechanizmy polityki przestrzennej gminy przy wsparciu przedsięwzięć realizowanych w ramach programów regionalnych i branżowych związanych z gospodarką przestrzenną. Są to:

- tereny podmiejskie silnie powiązane z miastem Rawa Mazowiecka i jego terenami rozwojowymi, o dobrej dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej - stanowiące obszary atrakcyjne inwestycyjnie, podlegające znacznej presji urbanizacyjnej rodzącej konflikt między interesem publicznym i prywatnym,
- tereny użytkowane w stanie istniejącym na cele rolne i leśne – przeznaczone w planach miejscowych do zmiany funkcji na cele nieleśne i nierolnicze, w szczególności tereny położone w terenach chronionych z uwagi na walory i zasoby przyrodnicze oraz kulturowe,
- tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwanie się mas ziemi,
- tereny bezpośrednio graniczące z trasami ciężkiego transportu kołowego (drogami krajowymi oraz wojewódzkimi) oraz miejscami obsługi podróżnych (parkingi TIR i stacje paliw) narażone na niebezpieczeństw NZŚ – związanych z transportem ładunków niebezpiecznych,
- tereny urządzeń i obiektów obsługi komunalnej (w szczególności – o znaczeniu ponad lokalnym) narażone na niebezpieczeństwo awarii,
- tereny wskazane do ograniczonego użytkowania z uwagi na położenie w zasięgu oddziaływania sieci i urządzeń infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym (np. w bezpośrednim sąsiedztwie sieci gazowych wysokoprężnych i elektroenergetycznych – istniejących i projektowanych),
- tereny rolne o rozdrobnionej strukturze agrarnej i ustalonej w planie miejscowym funkcji mieszkalnictwa, usług turystyki lub rekreacji - wskazane scaleń lub połączeń i podziałów nieruchomości,
- tereny rolne o ustalonej w planie miejscowym funkcji produkcyjno-usługowej, usług i obsługi komunikacji wymagające scaleń i wydzielenia dróg publicznych oraz realizacji infrastruktury technicznej,
- tereny powyrobiskowe oraz udokumentowane złoża kopalin oraz składowania odpadów – wymagające rekultywacji,
- tereny przestrzeni publicznej oraz tereny o wybitnych walorach krajobrazowych, w tym historycznych wsi i zespołów przestrzennych objętych ochroną konserwatorską wymagające wspierania działań rewitalizacyjnych,

- tereny promocji nowych funkcji związanych z pozyskaniem proekologicznych źródeł energii.

11. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie ze aktualnym stanem prawnym prawie cały obszar gminy Rawa Mazowiecka objęty jest aktualnymi planami miejscowymi.

Dopuszcza się zmiany planów dla terenów obecnie przeznaczonych na cele inwestycyjne – dokonywane w miarę potrzeb i w niezbędnym zakresie w myśl obowiązujących przepisów – w sposób zgodny z ustaleniami zmiany studium. Ustala się, że plany (zmiany planu) winny obejmować tereny w granicach o określonych w studium funkcji znajdujących się w poszczególnych miejscowościach, wydzielonych w sposób dający się odnieść do obiektów na gruncie np.: granicami istniejących dróg, granicami nieruchomości lub użytków itp.

Wskazane, by tereny nie posiadające planu miejscowego były nim objęte w miarę powstania potrzeb inwestycyjnych, jeśli potrzeby te nie mogą być zaspokojone w inny sposób określony w przepisach dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego gmin.

Ustala się, że plany miejscowe dla obszarów użytkowanych obecnie na cele rolnicze i leśne były sporządzane dla całych terenów wyznaczonych w studium na cele nierolnicze lub nieleśne w poszczególnych miejscowościach, w granicach wyznaczonych co najmniej przez istniejący układ komunikacyjny dróg publicznych lub wewnętrznych oraz granice wynikające z topografii i aktualnego stanu użytkowania terenów .

Wykorzystane materiały:

W opracowaniu wykorzystano:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rawa Mazowiecka – uchwalone uchwałą nr XVI/116/2000 z dnia 26 kwietnia 2000 r. (autor: mgr Danuta Stasiak z zespołem).
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz zmiany planu – wg wykazu zamieszczonego w aneksie.
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Rawa Mazowiecka – EKO-EFEKT Sp. z O.O. Sierpień 2004 r.
- Województwo Łódzkie – podregiony, powiaty i gminy 2004 r. WUS w Łodzi.
- Dane i materiały udostępnione przez Urząd Gminy Rawa Mazowiecka dot. placówek oświaty, dróg publicznych i lokalnej infrastruktury technicznej.

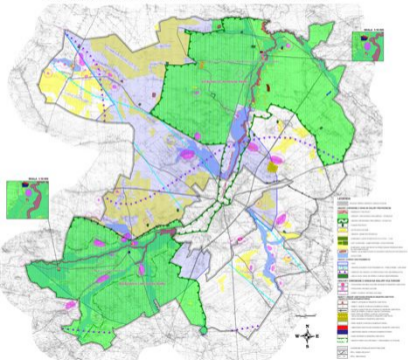
GMINA RAWA MAZOWIECKA

załącznik nr 1 do tekstu zmiany studium

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z potrzeb ochrony walorów i zasobów przyrodniczych oraz kulturowych (zadania wynikające z przepisów odrębnych)

SKALA 1:25 000



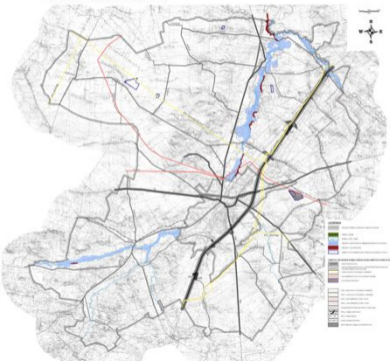
GMINA RAWA MAZOWIECKA

załącznik nr 2 do tekstu zmiany studium

ZMIANA STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Wytyczne polityki przestrzennej gminy wynikające z ograniczeń i zagrożeń związanych ze stanem funkcjonowania środowiska

SKALA 1:25 000



Polityka przestrzenna - zadania lokalne.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

SKALA 1:25 000



GMINA RAWA MAZOWIECKA

załącznik nr 4 do tekstu zmiany studium

ZMIANA STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Polityka przestrzenna - zadania ponadlokalne. Kierunki współpracy i koordynacji działań na szczeblu ponadlokalnym.
Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

SKALA 1:25 000

